

Čabianský
Kalendář
na rok
2019

ČABIAŇSKY KALEŇDÁR

na rok
2019

Ročník
päťdesiaty siedmy,
od znovuvydania
dvadsiaty deviaty

Békešská Čaba

Zodpovedná redaktorka:
Hajnalka Krajčovičová
Na redigovaní Čabianskeho kalendára spolupracovali:
Zuzana Benková

Šéfredaktori:

Ročník 2018	Hajnalka Krajčovičová
Ročník 2017	Hajnalka Krajčovičová
Ročník 2016	Zuzana Benková
Ročníky 2013–2015	Alžbeta Hollerová Račková
Ročníky 2006–2012	Tünde Tušková
Ročníky 2001–2005	Anna Ištvánová
Ročníky 1992–2000	Helena Somogyiová
Ročník 1991	Helena Somogyiová a Anna Ištvánová
Ročníky 1947–1948	Michal Rohály
Ročníky 1937–1946	Michal Francisci
Ročníky 1920–1936	Ľudovít Žigmund Szeberényi

Vydavateľ:
Čabianska organizácia Slovákov

Za vydanie zodpovedá:
Michal Lásik, predseda

Podporovatelia:
Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Ministerstvo ľudských zdrojov/národnostné oddelenie
Slovenská samospráva župného mesta Békešská Čaba

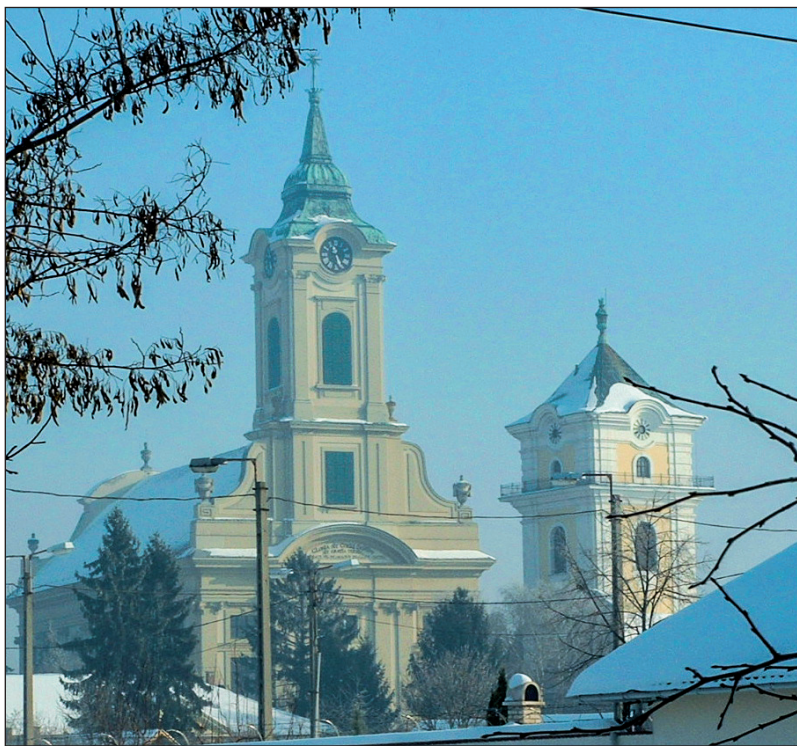
NEMZ-KUL-18-0981

Tlačiareň:
Progresszív Nyomda Kft.
Békešská Čaba, ul. Erkela č. 2
Tel.: +36-66-328-360
Zodpovedný vedúci:
I. Zoltán Kovács

Počet strán: 128
Náklad: 500 výtlačkov
HU ISSN 0866-1219

*Tak ako dnes starý rok padá,
nech do Vášho srdiečka šťastie sadá,
zabudnite na bolesť a starosti
a prežite ďalší rok v láske a radošti.*

redakcia Čabianskeho kalendára

Juraj Dolnozemský:

Na rok 2019

Vernosť
nás drží spolu!
Osud,
dopraj dobrú vôľu!
I sny majú
svoj čas
a nádeje živé
sú v nás.
Tie k víťazstvu
privedú!
Áno, áno - sme
a chceme
pretrvať a byť!
Nie podľahnúť,
ale žiť!
Úlohy si
presne dokončiť!
Pokolenia sa
postupne hľadajú,
máme skúsenosti, ciele,
cítíme a vieme!
Čo vieme?
Ó, blaženosť,
ktorú sľuby zrodia!
Rôzna je
vôľa Božia,
chodia záhady, pešo chodia
a väčší kúsok
prosia z dobra!

Odkaz...

Akože ťa vítať?
Od koho si
múdra pravdu
pýtať?
Ty tvrdo čakaný
rok nový.
Rýchlo pod'
na pomoc!
Láska, och,
veselo oslov
každého z nás,
keď bude tomu čas!
Nech padá hojný dážď!
Radosti nikdy,
nikdy nie je dosť!
Každý máme udelený post,
preto nezabudnime
na zodpovednosť!

Kalendárna časť

(s dušou našich predkov v čabianskom Slovenskom oblastnom dome)

Január

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Utorok	Nový rok, Štátny sviatok	Nový rok, Fruzsina	07:31	16:03	
2. Streda	Alexandra, Karina	Ábel	07:31	16:04	
3. Štvrtok	Daniela	Genová, Benjámín	07:31	16:05	
4. Piatok	Drahoslav	Titusz, Leóna	07:31	16:06	
5. Sobota	Andrea	Simon	07:30	16:07	
6. Nedeľa	Traja králi, Antónia	Traja králi, Boldizsár	07:30	16:08	●
7. Pondelok	Bohuslava	Attila, Ramóna	07:30	16:09	
8. Utorok	Severín	Gyöngyvér	07:30	16:10	
9. Streda	Alexej	Marcell	07:29	16:12	
10. Štvrtok	Dáša	Melánia	07:29	16:13	
11. Piatok	Malvína	Ágota	07:28	16:14	
12. Sobota	Ernest	Ernő	07:28	16:15	
13. Nedeľa	Rastislav	Veronika	07:27	16:17	☾
14. Pondelok	Radovan	Bódog	07:27	16:18	
15. Utorok	Dobroslav	Lóránd, Lóránt	07:26	16:19	
16. Streda	Kristína	Gusztáv	07:25	16:21	
17. Štvrtok	Nataša	Antal, Antónia	07:25	16:22	
18. Piatok	Bohdana	Piroska	07:24	16:24	
19. Sobota	Drahomíra, Mária	Sára, Mária	07:23	16:25	
20. Nedeľa	Dalibor	Fábián, Sebestyén	07:22	16:26	
21. Pondelok	Vincent	Ágnes	07:21	16:28	○
22. Utorok	Zora	Vince, Artúr	07:20	16:29	
23. Streda	Miloš	Zelma, Rajmund	07:19	16:31	
24. Štvrtok	Timotej	Timót	07:18	16:32	
25. Piatok	Gejza	Pál	07:17	16:34	
26. Sobota	Tamara	Vanda, Paula	07:16	16:35	
27. Nedeľa	Bohuš	Angelika	07:15	16:37	
28. Pondelok	Alfonz	Károly, Karola	07:14	16:38	☾
29. Utorok	Gašpar	Adél	07:13	16:40	
30. Streda	Ema	Martina	07:12	16:41	
31. Štvrtok	Emil	Marcella, Gerda	07:10	16:43	

Deti čabianskeje evanjelickeje ščoly v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

This image shows a full page of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a template for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

Február

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Piatok	Tatiana	Ignác	07:09	16:45	
2. Sobota	Hromnice, Erik, Erika	Hromnice, Karolina, Aida, ev. Mária	07:08	16:46	
3. Nedeľa	Blažej	Balázs	07:06	16:48	
4. Pondelok	Veronika	Ráhel, Csenge	07:05	16:49	●
5. Utorok	Agáta	Ágota, Ingrid	07:04	16:51	
6. Streda	Dorota	Dorottya, Dóra	07:02	16:52	
7. Štvrtok	Vanda	Tódor, Rómeo	07:01	16:54	
8. Piatok	Zoja	Aranka	06:59	16:56	
9. Sobota	Zdenko	Abigél, Alex	06:58	16:57	
10. Nedeľa	Gabriela	Elvira	06:56	16:59	
11. Pondelok	Dezider	Bertold, Marietta	06:55	17:00	
12. Utorok	Perla	Lívia, Lída	06:53	17:02	☾
13. Streda	Árpád	Ella, Linda	06:51	17:03	
14. Štvrtok	Deň zaľúbených, Valentín	Deň zaľúbených, Bálint, Valentín	06:50	17:05	
15. Piatok	Pravoslav	Kolos, Georgina	06:48	17:07	
16. Sobota	Ida, Liana	Julianna, Lilla	06:47	17:08	
17. Nedeľa	Miloslava	Donát	06:45	17:10	
18. Pondelok	Jaromír	Bernadett	06:43	17:11	
19. Utorok	Vlasta	Zsuzsanna	06:41	17:13	☉
20. Streda	Lívia	Aladár, Álmos	06:40	17:14	
21. Štvrtok	Eleonóra	Eleonóra	06:38	17:16	
22. Piatok	Etela	Gerzson	06:36	17:17	
23. Sobota	Roman, Romana	Alfréd	06:34	17:19	
24. Nedeľa	Matej	Elemér	06:32	17:20	
25. Pondelok	Frederik, Frederika	Mátyás	06:31	17:22	
26. Utorok	Viktor	Géza	06:29	17:23	
27. Streda	Alexander	Edina	06:27	17:25	☾
28. Štvrtok	Zlatica	Ákos, Bátor	06:25	17:26	

Deti čabianskeje evanjelickej školy v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

[illegible]

Marec

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Piatok	Albín	Albin	06:23	17:28	
2. Sobota	Anežka	Lujza	06:21	17:29	
3. Nedeľa	Bohumil, Bohumila	Kornélia	06:19	17:31	
4. Pondelok	Kazimír	Kázmér	06:17	17:32	
5. Utorok	Fridrich	Adorján, Adrián	06:15	17:34	
6. Streda	Popolcová streda, Radoslav, Radoslava	Popolcová streda, Leonóra, Inez	06:14	17:35	●
7. Štvrtok	Tomáš	Tamás	06:12	17:37	
8. Piatok	MDŽ, Alan, Alana	MDŽ, Zoltán	06:10	17:38	
9. Sobota	Františka	Franciska, Fanni	06:08	17:40	
10. Nedeľa	Bruno, Branislav	Ildikó	06:06	17:41	
11. Pondelok	Angela, Angelika	Szilárd	06:04	17:43	
12. Utorok	Gregor	Gergely	06:02	17:44	
13. Streda	Vlastimil	Krisztián, Ajtony	06:00	17:46	☾
14. Štvrtok	Matilda	Matild	05:58	17:47	
15. Piatok	Svetlana	Štátny sviatok, Kristóf	05:56	17:49	
16. Sobota	Boleslav	Henrietta	05:54	17:50	
17. Nedeľa	Ľubica	Gertrúd, Patrik	05:52	17:51	
18. Pondelok	Eduard	Sándor, Ede	05:50	17:53	
19. Utorok	Jozef	József, Bánk	05:48	17:54	
20. Streda	Vítázoslav, Klaudius	Klaudia	05:46	17:56	
21. Štvrtok	Blahoslav	Benedek	05:44	17:57	☉
22. Piatok	Beňadik	Beáta, Izolda	05:42	17:59	
23. Sobota	Adrián	Emőke	05:40	18:00	
24. Nedeľa	Gabriel	Gábor, Karina	05:38	18:01	
25. Pondelok	Marian	Iré, Irisz	05:36	18:03	
26. Utorok	Emanuel	Emánuel	05:34	18:04	
27. Streda	Alena	Hajnalka	05:32	18:06	
28. Štvrtok	Soňa	Gedeon, Johanna	05:29	18:07	☾
29. Piatok	Miroslav	Augusztá	05:27	18:08	
30. Sobota	Vieroslava	Zalán	05:25	18:10	
31. Nedeľa	Benjamín	Árpád	06:24	19:11	

Deti čabianskeje evanjelickej školy v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

[illegible]

Apríl

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Pondelok	Hugo	Hugó	06:22	19:13	
2. Utorok	Zita	Áron	06:20	19:14	
3. Streda	Richard	Buda, Richárd	06:18	19:15	
4. Štvrtok	Izidor	Izidor	06:16	19:17	●
5. Piatok	Miroslava	Vince	06:14	19:18	
6. Sobota	Irena	Vilmos, Bíborka	06:12	19:20	
7. Nedeľa	Zoltán	Herman	06:10	19:21	
8. Pondelok	Albert	Dénes	06:08	19:23	
9. Utorok	Milena	Erhard	06:06	19:24	
10. Streda	Igor	Zsolt	06:04	19:25	
11. Štvrtok	Július	Leó, Szaniszló	06:02	19:27	
12. Piatok	Estera	Gyula	06:00	19:28	☾
13. Sobota	Aleš	Ida	05:58	19:30	
14. Nedeľa	Kvetná nedeľa, Justína	Kvetná nedeľa, Tibor	05:56	19:31	
15. Pondelok	Fedor	Anasztázia, Tas	05:54	19:32	
16. Utorok	Dana, Danica	Csongor	05:52	19:34	
17. Streda	Rudolf	Rudolf	05:50	19:35	
18. Štvrtok	Zelený štvrtok, Valér	Zelený štvrtok, Andrea, Irma	05:49	19:37	
19. Piatok	Veľký piatok, Jela	Veľký piatok, Emma	05:47	19:38	☉
20. Sobota	Biela (Veľká) sobota, Marcel	Biela (Veľká) sobota, Tivadar	05:45	19:39	
21. Nedeľa	Veľkonočná nedeľa, Ervin	Veľkonočná nedeľa, Konrád	05:43	19:41	
22. Pondelok	Veľkonočný pondelok, Slavomír	Veľkonočný pondelok, Csilla, Noémi	05:41	19:42	
23. Utorok	Vojtech	Béla	05:40	19:44	
24. Streda	Juraj	György	05:38	19:45	
25. Štvrtok	Marek	Márk	05:36	19:46	
26. Piatok	Jaroslava	Ervin	05:34	19:48	
27. Sobota	Jaroslav	Zita	05:33	19:49	☾
28. Nedeľa	Jarmila	Valéria	05:31	19:51	
29. Pondelok	Lea, Leo	Péter	05:29	19:52	
30. Utorok	Anasztázia	Katalin, Kitty	05:28	19:53	

Deti čabianskeje evanjelickej školy v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features ten sets of horizontal dashed lines, each set consisting of two parallel lines. These lines are evenly spaced vertically across the entire page, providing a guide for letter height and placement. The background is white, and there are no margins or additional markings present.

Máj

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Streda	Sviatok práce	Sviatok práce, Fülöp, Jakab	05:26	19:55	
2. Štvrtok	Žigmund	Zsigmond	05:24	19:56	
3. Piatok	Galina	Timea, Irma	05:23	19:57	
4. Sobota	Florián	Mónika, Flórián	05:21	19:59	●
5. Nedeľa	Lesia, Lesana	Deň matiek, Györgyi, Adrián	05:20	20:00	
6. Pondelok	Hermína	Ivett, Frida	05:18	20:02	
7. Utorok	Monika	Gizella	05:17	20:03	
8. Streda	Deň víťazstva, Ingrida	Mihály	05:15	20:04	
9. Štvrtok	Roland	Gergely	05:14	20:06	
10. Piatok	Viktória	Ármin, Pálma	05:12	20:07	
11. Sobota	Blažena	Ferenc	05:11	20:08	◐
12. Nedeľa	Deň matiek, Pankrác	Pongrác	05:10	20:09	
13. Pondelok	Servác	Szervác, Imola	05:08	20:11	
14. Utorok	Bonifác	Bonifác	05:07	20:12	
15. Streda	Žofia, Sofia	Zsófia, Szonja	05:06	20:13	
16. Štvrtok	Svetozár	Mózes, Botond	05:05	20:15	
17. Piatok	Gizela	Paszkal	05:03	20:16	
18. Sobota	Viola	Alexandra, Erik	05:02	20:17	
19. Nedeľa	Gertrúda	Ivó, Milán	05:01	20:18	○
20. Pondelok	Bernard	Bernát, Felícia	05:00	20:19	
21. Utorok	Zina	Konstantin	04:59	20:21	
22. Streda	Júlia, Juliana	Júlia, Rita	04:58	20:22	
23. Štvrtok	Želmíra	Dezső	04:57	20:23	
24. Piatok	Ela	Eszter, Eliza	04:56	20:24	
25. Sobota	Urban	Orbán	04:55	20:25	
26. Nedeľa	Dušan	Deň detí, Fülöp, Evelín	04:54	20:26	◐
27. Pondelok	Iveta	Hella	04:53	20:27	
28. Utorok	Viliam	Emil, Csanád	04:53	20:28	
29. Streda	Vilma	Magdolna	04:52	20:29	
30. Štvrtok	Ferdinand	Janka, Zsanett	04:51	20:30	
31. Piatok	Petra, Petronela	Angéla, Petronella	04:51	20:31	

Deti čabianskeje evanjelickeje ščoly v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

[illegible]

Jún

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Sobota	MDD, Žaneta	Tünde	04:50	20:32	
2. Nedeľa	Xénia, Oxana	Kármén, Anita	04:49	20:33	●
3. Pondelok	Karolína	Klotild	04:49	20:34	
4. Utorok	Lenka	Bulcsú	04:48	20:35	
5. Streda	Laura	Fatime	04:48	20:36	
6. Štvrtok	Norbert	Norbert, Cintia	04:47	20:37	
7. Piatok	Róbert	Róbert	04:47	20:37	
8. Sobota	Medard	Medárd	04:47	20:38	
9. Nedeľa	Turíce, Stanislava	Turíce, Félix	04:46	20:39	
10. Pondelok	Turíce, Margaréta	Turíce, Margit, Gréta	04:46	20:39	☾
11. Utorok	Dobroslava	Barnabás	04:46	20:40	
12. Streda	Zlatko	Villő	04:46	20:41	
13. Štvrtok	Anton	Antal, Anett	04:45	20:41	
14. Piatok	Vasil	Vazul	04:45	20:42	
15. Sobota	Vít	Jolán, Vid	04:45	20:42	
16. Nedeľa	Deň otcov, Blanka, Bianka	Deň otcov, Juszttin	04:45	20:43	
17. Pondelok	Adolf	Laura, Alida	04:45	20:43	☾
18. Utorok	Vratislav	Arnold, Levente	04:45	20:43	
19. Streda	Alfréd	Gyárfás	04:46	20:44	
20. Štvrtok	Valéria	Rafael	04:46	20:44	
21. Piatok	Alojz	Alajos, Leila	04:46	20:44	
22. Sobota	Paulína	Paulína	04:46	20:44	
23. Nedeľa	Sidónia	Zoltán	04:46	20:45	
24. Pondelok	Ján	Iván	04:47	20:45	
25. Utorok	Olívia, Tadeáš	Vilmos	04:47	20:45	☾
26. Streda	Adriána	János, Pál	04:48	20:45	
27. Štvrtok	Ladislav, Ladislava	László	04:48	20:45	
28. Piatok	Beáta	Levente, Irén	04:49	20:45	
29. Sobota	Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál	04:49	20:44	
30. Nedeľa	Melánia	Pál	04:50	20:44	
31. Piatok	Petra, Petronela	Angéla, Petronella	04:51	20:31	

Deti čabianskeje evanjelickej školy v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

[illegible]

Júl

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Pondelok	Diana	Tihamér, Annamária	04:50	20:44	
2. Utorok	Berta	Ottó	04:51	20:44	
3. Streda	Miloslav	Kornél, Soma	04:51	20:44	
4. Štvrtok	Prokop	Ulrik	04:52	20:43	
5. Piatok	Sviatok svätého Cyrila a Metoda Cyril, Metod	Deň Slovákov v Maďarsku, Emese, Sarolta	04:53	20:43	
6. Sobota	Patrik, Patrícia	Csaba	04:54	20:42	
7. Nedeľa	Oliver	Apollónia	04:54	20:42	
8. Pondelok	Ivan	Ellák	04:55	20:42	
9. Utorok	Lujza	Lukrécia	04:56	20:41	☾
10. Streda	Amália	Amália	04:57	20:40	
11. Štvrtok	Milota	Nóra, Lili	04:58	20:40	
12. Piatok	Nina	Izabella, Dalma	04:59	20:39	
13. Sobota	Margita	Jenő	05:00	20:38	
14. Nedeľa	Kamil	Őrs, Stella	05:01	20:38	
15. Pondelok	Henrich	Henrik, Roland	05:02	20:37	
16. Utorok	Drahomír	Valter	05:03	20:36	
17. Streda	Bohuslav	Endre, Elek	05:04	20:35	☉
18. Štvrtok	Kamila	Frigyes	05:05	20:34	
19. Piatok	Dušana	Emília	05:06	20:33	
20. Sobota	Ilja, Eliáš	Illés	05:07	20:32	
21. Nedeľa	Daniel	Dániel, Daniella	05:08	20:31	
22. Pondelok	Magdaléna	Magdolna	05:09	20:30	
23. Utorok	Olga	Lenke	05:10	20:29	
24. Streda	Vladimír	Kinga, Kincső	05:12	20:28	☾
25. Štvrtok	Jakub	Kristóf, Jakab	05:13	20:27	
26. Piatok	Anna, Hana	Anna, Anikó	05:14	20:26	
27. Sobota	Božena	Olga, Liliána	05:15	20:24	
28. Nedeľa	Krištof	Szabolcs	05:16	20:23	
29. Pondelok	Marta	Márta, Flóra	05:18	20:22	
30. Utorok	Libuša	Judit, Xénia	05:19	20:21	
31. Streda	Ignác	Oszkár	05:20	20:19	●

Deti čabianskeje evanjelickeje ščoly v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

This image shows a full page of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page, providing a template for handwriting practice or general writing. There are no margins, text, or other markings on the page.

August

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Štvrtok	Božidara	Boglárka	05:21	20:18	
2. Piatok	Gustáv	Lehel	05:23	20:16	
3. Sobota	Jerguš	Hermína	05:24	20:15	
4. Nedeľa	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika	05:25	20:14	
5. Pondelok	Hortenzia	Krisztina	05:26	20:12	
6. Utorok	Jozefína	Berta, Bettina	05:28	20:11	
7. Streda	Štefánia	Ibolya	05:29	20:09	
8. Štvrtok	Oskar	László	05:30	20:07	☉
9. Piatok	Ľubomíra	Emőd	05:32	20:06	
10. Sobota	Vavrinec	Lőrinc	05:33	20:04	
11. Nedeľa	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc	05:34	20:03	
12. Pondelok	Darina	Klára	05:36	20:01	
13. Utorok	Ľubomír	Ipoly	05:37	19:59	
14. Streda	Mojmír	Marcell	05:38	19:58	
15. Štvrtok	Marcela	Mária	05:40	19:56	☾
16. Piatok	Leonard	Ábrahám	05:41	19:54	
17. Sobota	Milica	Jácint	05:42	19:52	
18. Nedeľa	Elena, Helena	Ilona	05:44	19:51	
19. Pondelok	Lýdia	Huba	05:45	19:49	
20. Utorok	Anabela	Sviatok sv. Štefana, István	05:46	19:47	
21. Streda	Jana	Sámuel, Hajna	05:48	19:45	
22. Štvrtok	Tichomír	Menyhért, Mirjam	05:49	19:43	
23. Piatok	Filip	Bence	05:50	19:42	☉
24. Sobota	Bartolomej	Bertalan	05:52	19:40	
25. Nedeľa	Ľudovít	Lajos, Patrícia	05:53	19:38	
26. Pondelok	Samuel	Izsó	05:54	19:36	
27. Utorok	Silvia	Gáspár	05:56	19:34	
28. Streda	Augustín	Ágoston	05:57	19:32	
29. Štvrtok	Výročie SNP, Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	05:58	19:30	
30. Piatok	Ružena	Rózsa	06:00	19:28	☀
31. Sobota	Nora	Erika, Bella	06:01	19:26	

Deti čabianskeje evanjelickeje ščoly v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

This image shows a full page of blank primary-ruled paper. It features ten sets of horizontal lines, each consisting of a solid top line, a dashed midline, and a solid bottom line, providing a guide for letter height and placement. The lines are evenly spaced across the entire page.

September

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Nedeľa	Deň Ústavy, Drahoslava	Egyed, Egon	06:02	19:24	
2. Pondelok	Linda, Rebeka	Rebeka, Dorina	06:03	19:22	
3. Utorok	Belo	Hilda	06:05	19:20	
4. Streda	Rozália	Rozália	06:06	19:18	
5. Štvrtok	Regina	Viktória, Lőrinc	06:07	19:16	
6. Piatok	Alica	Zakariás	06:09	19:14	☾
7. Sobota	Marianna	Regina	06:10	19:12	
8. Nedeľa	Miriama	Mária, Adrienn	06:11	19:10	
9. Pondelok	Martina	Ádám	06:13	19:08	
10. Utorok	Oleg	Nikolett, Hunor	06:14	19:06	
11. Streda	Bystrík	Teodóra	06:15	19:04	
12. Štvrtok	Mária	Mária	06:17	19:02	
13. Piatok	Ctibor	Kornél	06:18	19:00	
14. Sobota	Ľudomil	Szeréna, Roxána	06:19	18:58	☉
15. Nedeľa	Sedembolestná Panna Mária, Jolana	Sedembolestná Panna Mária, Enikő, Melitta	06:21	18:56	
16. Pondelok	Ľudmila	Edit	06:22	18:54	
17. Utorok	Olympia	Zsófia	06:23	18:52	
18. Streda	Eugénia	Diana	06:25	18:50	
19. Štvrtok	Konštantín	Vilhelmina	06:26	18:48	
20. Piatok	Ľuboslav, Ľuboslava	Friderika	06:27	18:46	
21. Sobota	Matúš	Máté, Mirella	06:29	18:44	☾
22. Nedeľa	Móric	Móric	06:30	18:42	
23. Pondelok	Zdenka	Tekla	06:31	18:40	
24. Utorok	Ľuboš, Ľubor	Gellért, Mercedesz	06:33	18:38	
25. Streda	Vladislav	Eufrozina, Kende	06:34	18:36	
26. Štvrtok	Edita	Jusztina, Pál	06:36	18:34	
27. Piatok	Cyprián	Adalbert	06:37	18:31	
28. Sobota	Václav	Vencel	06:38	18:29	
29. Nedeľa	Michal, Michaela	Mihály	06:40	18:27	☀
30. Pondelok	Jarolím	Jeromos	06:41	18:25	

Deti čabianskeje evanjelickej školy v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

[illegible]

Október

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Utorok	Arnold	Malvin	06:42	18:23	
2. Streda	Levoslav	Petra	06:44	18:21	
3. Štvrtok	Stela	Helga	06:45	18:19	
4. Piatok	František	Ferenc	06:47	18:17	
5. Sobota	Viera	Aurél	06:48	18:15	
6. Nedeľa	Narália	Brúnó, Renáta	06:49	18:13	☾
7. Pondelok	Eliška	Amália	06:51	18:11	
8. Utorok	Brigita	Koppány	06:52	18:09	
9. Streda	Dionýz	Dénes	06:54	18:07	
10. Štvrtok	Slavomíra	Gedeon	06:55	18:06	
11. Piatok	Valentína	Brigitta	06:56	18:04	
12. Sobota	Maximilián	Miksa	06:58	18:02	
13. Nedeľa	Koloman	Kálmán, Ede	06:59	18:00	☉
14. Pondelok	Boris	Helén	07:01	17:58	
15. Utorok	Terézia	Teréz	07:02	17:56	
16. Streda	Vladimíra	Gál	07:03	17:54	
17. Štvrtok	Hedviga	Hedvig	07:05	17:52	
18. Piatok	Lukáš	Lukács	07:06	17:50	
19. Sobota	Kristián	Nándor	07:08	17:49	
20. Nedeľa	Vendelín	Vendel	07:09	17:47	
21. Pondelok	Uršula	Orsolya	07:11	17:45	☾
22. Utorok	Sergej	Előd	07:12	17:43	
23. Streda	Alojza	Štátny sviatok, Gyöngyi	07:14	17:41	
24. Štvrtok	Kvetoslava	Salamon	07:15	17:40	
25. Piatok	Aurel	Blanka, Bianka	07:17	17:38	
26. Sobota	Demeter	Dömötör	07:18	17:36	
27. Nedeľa	Sabína	Szabina	06:20	16:35	
28. Pondelok	Dobromila	Simon, Szimonetta	06:21	16:33	☀
29. Utorok	Klára	Nárcisz	06:23	16:31	
30. Streda	Šimon, Simona	Alfonz	06:24	16:30	
31. Štvrtok	Aurélia	Farkas	06:26	16:28	

Deti čabianskeje evanjelickeje ščoly v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

[illegible]

November

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Piatok	Sviatok všetkých svätých, Denis, Denisa	Sviatok všetkých svätých, Marianna	06:27	16:26	
2. Sobota	Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých, Achilles	06:29	16:25	
3. Nedeľa	Hubert	Győző	06:30	16:23	
4. Pondelok	Karol	Károly	06:32	16:22	☾
5. Utorok	Imrich	Imre	06:33	16:20	
6. Streda	Renáta	Lénárd	06:35	16:19	
7. Štvrtok	René	Rezső	06:36	16:18	
8. Piatok	Bohumír	Zsombor	06:38	16:16	
9. Sobota	Teodor	Tivadar	06:39	16:15	
10. Nedeľa	Tibor	Réka	06:41	16:14	
11. Pondelok	Martin, Maroš	Márton	06:42	16:12	
12. Utorok	Svätopluk	Jónás, Renátó	06:44	16:11	☉
13. Streda	Stanislav	Szilvia	06:45	16:10	
14. Štvrtok	Irma	Aliz	06:47	16:09	
15. Piatok	Leopold	Albert, Lipót	06:48	16:08	
16. Sobota	Agnesa	Ödön	06:50	16:06	
17. Nedeľa	Štátny sviatok, Klaudia	Hortenzia, Gergő	06:51	16:05	
18. Pondelok	Eugen	Jenő	06:53	16:04	
19. Utorok	Alžbeta	Erzsébet	06:54	16:03	☾
20. Streda	Félix	Jolán	06:55	16:02	
21. Štvrtok	Elvira	Olivér	06:57	16:01	
22. Piatok	Cecília	Cecília	06:58	16:01	
23. Sobota	Klement	Kelemen, Klementína	07:00	16:00	
24. Nedeľa	Emília	Emma	07:01	15:59	
25. Pondelok	Katarína	Katalin	07:02	15:58	
26. Utorok	Kornel	Virág	07:04	15:57	
27. Streda	Milan	Virgil	07:05	15:57	●
28. Štvrtok	Henrieta	Stefánia	07:06	15:56	
29. Piatok	Vratko	Taksony	07:08	15:56	
30. Sobota	Ondrej, Andrej	András, Andor	07:09	15:55	

Deti čabianskeje evanjelickej školy v čabianskom Slovenskom oblastnom dome

[illegible]

December

2019	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko		
			východ	západ	
1. Nedeľa	Edmund	Elza	07:10	15:55	
2. Pondelok	Bibiána	Melinda, Vivien	07:11	15:54	
3. Utorok	Oldrich	Ferenc, Olivia	07:12	15:54	
4. Streda	Barbora	Borbála, Barbara	07:14	15:53	☾
5. Štvrtok	Oto	Vilma	07:15	15:53	
6. Piatok	Mikuláš	Miklós	07:16	15:53	
7. Sobota	Ambróz	Ambrus	07:17	15:53	
8. Nedeľa	Marína	Mária	07:18	15:52	
9. Pondelok	Izabela	Natália	07:19	15:52	
10. Utorok	Radúz	Judit	07:20	15:52	
11. Streda	Hilda	Árpád	07:21	15:52	☼
12. Štvrtok	Otilia	Gabriella	07:22	15:52	
13. Piatok	Lucia	Luca, Otilia	07:23	15:52	
14. Sobota	Branislava, Bronislava	Szilárda	07:23	15:52	
15. Nedeľa	Ivica	Valér	07:24	15:53	
16. Pondelok	Albína	Etelka, Aletta	07:25	15:53	
17. Utorok	Kornélia	Lázár, Olimpia	07:26	15:53	
18. Streda	Sláva	Deň národností, Augusztá	07:26	15:53	
19. Štvrtok	Judita	Viola	07:27	15:54	☾
20. Piatok	Dagmara	Teofil	07:28	15:54	
21. Sobota	Bohdan	Tamás	07:28	15:55	
22. Nedeľa	Adela	Zénó	07:29	15:55	
23. Pondelok	Nadežda	Viktória	07:29	15:56	
24. Utorok	Štedrý deň, Adam a Eva	Štedrý deň, Ádám, Éva	07:29	15:56	
25. Streda	1. sviatok vianočný	1. sviatok vianočný, Eugénia	07:30	15:57	
26. Štvrtok	2. sviatok vianočný, Štefan	2. sviatok vianočný, István	07:30	15:58	●
27. Piatok	Filoména	János	07:30	15:58	
28. Sobota	Ivana, Ivona	Kamilla	07:30	15:59	
29. Nedeľa	Milada	Tamás, Tamara	07:31	16:00	
30. Pondelok	Dávid	Dávid	07:31	16:01	
31. Utorok	Silvester	Szilveszter	07:31	16:02	

„Hlboké korene pomáhajú dosahovať nebesá.“

Milý čitateľ,

vítam ťa na stránkach našej ročenky, obľúbenej publikácie obyvateľov najväčšej metropoly zahraničných Slovákov. Tohtoročné číslo vyjde s netradičným obsahom, ktorý sa nesie v duchu jedinečných osláv trojstého výročia znovuzaloženia Békešskej Čaby Slovákami.

Dúfam, že ti jej strany pripomenú momenty, fakty a myšlienky, ktoré prispeli k tomu, že aj po neblahých tristo rokoch sa Slovač na Dolnej zemi udržala a ďalej sa rozvíja. A čo môže byť ešte dôležitejšie? V rozhodujúcich momentoch, pri významných udalostiach, medzi ktoré bezpochyby patrí aj spomenuté trojsté výročie, SPOLU vynakladajú svoje sily, pripravujú aktivity, tvoria nové hodnoty, aby sa slovenskosť, jej vetvy vyrastajúce z jedného koreňa rozvetvili. Nech horúci plameň v srdciach krajanov vzplanie v spoločnú vatru.

Dúfam, že túto súdržnosť Slovákov Dolnej zeme, ako aj vynaloženú pozornosť niektorých predstaviteľov materskej krajiny pocítiš z príspevkov a spolu prežijeme renesanciu našej slávnej minulosti. Prajem ti otvorené srdce, zábavu a zamyslenie pri čítaní Čabianskeho kalendára na rok 2019.

*Hajnalka Krajčovičová,
šéfredaktorka*

Oslavy Čaba 300

Juraj Dolnozemský:

K tristoročnici Békešskej Čaby

Mestám sa čas
stáročiami meria.
Všade je prítomná
láska, viera.
Sila krúti kolo,
čo a ako bolo?!
A nielen včera.
Je v nich
smútok, úsmevy,
nádej, radosť, dôvera!
Túžby sa melú,
mesto žije.
To čabianske vaše
ťažkou prácou
a bystrým umom
v ňom je zakotvené.
Budúcnosť, tá je
neodškriepiteľná,
úspechy vám
úsmevy navodia.
Zhora
odpradáva
je Čaba požehnaná.
Bola a bude živá,
žije v osude.
Nech žiari
po ďalšie stáročia
povedzme –
dovečna!

Prorokovanie

V slnkom očarenej
tvári sa iskria oči,
časom a osudom
stojíme zoči-voči!
Pre seba každý
hľadáme si
úlohy, cesty, ciele!
Ty povedz, Všemohúci,
že tá pravda,
kde, kde je?!
Túžby hlboko sa
zakorenia!
Veď do tmy svetia
tie ligotavé
omámenia.

Pred tristo rokmi našli svoju novú domovinu

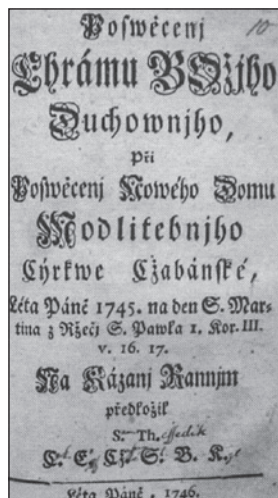

V roku 1745 na deň Martina posvätili v Čabe prvý evanjelický kostol z pevného materiálu, z pálených tehál, a na kamennom základe. Predpoludním spreď oltára kázal sám Samuel Teššedík st., ktorý urputným bojom s pomocou Grassalkoviča a po dlhej púti do Viedne vybojoval takýto kostol ako výnimku. Kázal na základe týchto slov apoštola Pavla: „Zdálíž nevíte, že chrám Boží ste a Duch Boží ve vás prebýva. Jestližeť kdo chrám Boží poškrvrňuje, toho zatratí Bůh, nebo chrám Boží svatý jest, jenž jeste vy (I. Kor. 3, 16 – 17). Či nevíte, že ste chrám Boží a Duch Boží prebýva vo vás?

Kto kazí chrám Boží, toho skazí Boh, lebo chrám Boží je svätý, a tým ste vy!“

Touto kázňou potvrdil svoje životné krédo a podstatu svojej činnosti na poli mravnom i pri vytváraní evanjelického spoločenstva. Zhrnul ho v spise Porádek a Ustanowení Cyrkewní, jako se každý kresťanský člověk v rozličných případnostech... správati a držeti má, ktorý dvakrát ročne v kostole prečítal.

Neuspokojil sa s tým, že postavil prvý tehlový chrám na Dolniakoch, lebo on chcel (už asi v znamení vplyvu pietizmu) aj zo živých tehál postavený chrám v srdciach kresťanských, čo sa mu veľkou prísnosťou pri neobyčajnej úcte aj podarilo. Vytvoril mravne čistú, v úprimnej viere žijúcu, húževnato pracujúcu čabiansku pospolitost, počítajúcu už vtedy 2745 duší. Odkaz však nechal aj pre budúce pokolenia. Do severného múra kostola (ktorý v kraji prachu a blata z čiernej zeme a močiarov bol najtrvalejším pevným bodom okolia) uložil nápis v latinskej reči, ktorý v slovenčine znie: „Tento posvätený dom čabiansky... augsburského vyznania sa pridržiavajúci Slováci namiesto starého chrámu postavili... z puhej

štedrosti a práce evanjelického obyvateľstva, vyznávači iného náboženstva ničím neprispeli k nemu...

Buď Hospodin, Boh náš s nami, ako bol s otcami našimi, nevymietaj nás, ani neopúšťaj. Ale nakloníme srdce naše k Tebe, aby sme chodili po všetkých cestách jeho, držali sa jeho prikázaní..., ktoré prikázal otcom našim (I. Kráľ. 8. Ka. 29 – 30, 57 – 58).“

Daj Boh, aby žili tieto do múra zamurované slová na večné časy v srdciach našich potomkov, aby sme sa vždy rozpomenuli, že aj v tomto búrlivom, uponáhľanom svete pevne máme stáť – na tomto prorockom odkaze a požehnanom dedičstve našich predkov.

Príležitosť spomínať a ďakovať ponúkol rok 2018, keď sme oslavovali 300. výročie znovuzaloženia mesta.

Všetci Čabania prežili 7. a 8. júla chvíle, ktoré sa hlboko dotkli ich duše a v ich srdci vzbudili slovami ťažko opísateľnú radosť, ktorá prerástla do zaslúženej hrdosti, vyvolala v nás tisícoch zúčastnených spomienky na našich blízkych, ale aj na dávnych predkov, ktorí už z nebeskej výsosti sa podieľali s nami na neopakovateľných chvíľach. V spomienkach sme v tieto dni boli všetci spolu... Oslavovali sme Deň Slovákov v Maďarsku so stovkami Slovákov z celého Maďarska. Pán generálny biskup ECAV na Slovensku Miloš Klátik a pán katolícky farár z Oradey z Rumunska na slávnostných ekumenických bohoslužbách zdôraznili duchovný odkaz a dielo spolupatrónov Európy Cyrila a Metoda, ktoré v slovanstve spájajú nás evanjelikov s katolíkmi.

Bolo pre nás osobitnou ctou, že pani predsedníčka CSSM Alžbeta Račková v tejto dojímavej atmosfére odovzdala ocenenie Za našu národnosť riaditeľke čabianskej slovenskej školy Edite Pečeňovej.

Spolu s nami oslavovali sestry a bratia ako poslovia materského národa, od ktorého nás onoho času ako skalú z brala odštiepil neprajný osud a zavalil nás do sveta nekonečnej roviny. Prišli nás pozdraviť predstavitelia Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, osobne sa nám prihovril pán predseda Ján Varšo, generálny konzul SR pán Igor Furdík a starosta obce Hradište, z ktorej vyrazili prví znovuzakladatelia našej novej histórie.

Prišli sa pozrieť na rodnú roľu a bývalý domov ešte žijúci presídlenci a ich potomkovia, ktorí poslúchli volajúce slovo Matky zeme...

V rámci Dolnozemskeho jarmoku sme sa mohli objasť v náručí s predstaviteľmi dolnozemcov – „geregárov“, v pamäti ktorých žila Čaba ako niekdajšie „hlavné mesto“ Dolnej zeme. Po sedemdesiatročnom rozdelení sa snažíme kliesniť a opatrovať, zasypať kvetmi túto vetvu slovenského rodu.

A nadišla chvíľa, ktorú môže človek, vo vzťahu k jej veľkoleposti, prežiť len raz v živote. Pred nami žijúcim generáciám nežijúci osud nikdy neumožnil, aby zakladatelia boli slávení a žehnaní tisíckami Slovákov, Maďarov a iných tu žijúcich národností. Vďaka za to patrí vedeniu mesta, hlavne pánovi primátorovi Péterovi Szarvasovi.

Historická atmosféra na Námestí sv. Štefana priam fascinovala prítomných. Z balkóna radnice bola v slovenčine i maďarčine prečítaná oživená legenda príchodu prvých kolonistov...

Pred tristo rokmi bolo okolo Čaby všetko pusté. Osady zanikli. Chýbali pravicové ruky, vysoká tráva a burina, krovie rástli všade. Kereš slobodne tiekol po nížine. V celej Békešskej stolici nebolo v tom čase ani 2000 obyvateľov. Líšky, vlci, divé svine potulovali sa po tomto požehnanom, ale zničenom kraji. Roje komárov a hmyzu z močiarov, nepitná voda boli schopné usmrtiť zviera i človeka.

Začiatky znovuosídlenia dnešnej Čaby, ako prvej Slováckmi oživej dediny celej békešsko-čanádskej oblasti, spadajú do druhého desaťročia 18. storočia. Spočiatku išlo o spontánne formy, úteky poddaných. Novodobé dejiny Čaby datujeme od roku 1718. Vtedy prišla prvá veľká skupina Slovákov evanjelikov prevažne z Novohradskej, Hontianskej, Zvolenskej, ale aj z Peštianskej stolice, ale aj z ďalších desiatich stolíc a z vyše stovky hornouhorských osád.

V roku 1717 sa traja odvážni a skúsení muži Ján Sekerka z Hradišťa, Ján Duna z Mýtnej (obaja z východného Novohradu) a Jakub Valent z východohontianskych Čeloviec vybrali pešo do Segedína za prefektom Kráľovskej komory, ktorej patrila pôda. Prišli prosiť o dovoľenie, aby sa oni aj ich súkmeňovci, čo za nimi majú prísť, mohli usadiť na Čabe. Povoľenie dostali spolu s prísľubom slobodného vyznávania viery. S radosťou sa vrátili na Hornú zem a začali nábor.

Títo mužovia a ich rodiny prichádzali v nádeji, že namiesto biedy tu nájdu priaznivé podmienky života, pôdy nadostač, že hoci nadľudskou prácou premenia zdivočenú krajinu na Kanaán. Aj preto opúšťali svoje dedinky, lebo túžili po lepšom svete duchovnom, po pokoji v duši, kde by mohli plniť slovo Spasiteľovo: „Hľadajte najprv kráľovstvie Božieho a spravodlnosti jeho“. Hľadali i nových zemeľpánov, ktorí ak aj potrebujú ich prácu, ale duši dajú pokoj a nechajú ju v duchu i pravde bez pokrytectva na tomto svete.

Kto pozná tie tiché v krásnom, malebnom kraji ležiace hornouhorské dedinky, kto vie, ako každý obyvateľ miluje osadu, v ktorej bývali aj jeho rodičia odpúšťajúci na cintoríne okolo kostolíka, pozná každý kút v chotári a spieva o vŕškoch, horách, lúkach a potôčkoch jeho; ten si vie predstaviť, ako ťažko opúšťali svoje rodisko prví vysťahovalci. Keď už zapriahli svoje koničky a naložili všetko

na koč, vysadali i starci, ženy a dietky – a boli už za dedinou, obrátili zrak svoj ešte na rodnú dedinku a pustili sa v širý svet. Vydali sa na tú veľkú rovinu, kde neboli vŕšky, kde pred krátkym časom ešte Turek zúril, kde bolo pusté, burinou a trstinou zarastené, neobrábané, opustené a divé pole!

Púť na Dolnú zem bola v tie časy ťažká, trnistá a zdĺhavá. Trvala niekoľko mesiacov. Ciest nebolo a keď sa nejaké aj našli, boli úbohé, hrboľaté, zablatené. Posúvať sa na vozoch preťažených nákladom, deťmi a starcami bolo neraz nad ľudské sily. Naširoko-ďaleko sa rozprestierali močiare a utečenci rozličnými kľúčkami prešli i tri razy takú dlhú cestu. Osady boli vzdialené tridsať kilometrov od seba, ale aj tým sa utečenci neraz vyhýbali.

V lete roku 1718 prišla prvá veľká skupina nových obyvateľov. Dorazili na miesto, kde mali založiť novú osadu. V tom čase tu žilo dovedna 22 rodín, medzi nimi prvý čabiansky richtár Juraj Bánsky.

Dlhú a ťažkú cestu prekonali. Dlhý rad kočov naložených všetkým, čo je na začatie nového života potrebné, osivom, náradím, šatstvom, vlastne všetkým, čo boli schopní doviezť. Popri vozoch kráčali zvieratá, zabezpečujúce požíveň rodín v novom domove i cestou. Na vozoch sedeli rodiny, starci, ženy, deti, všetko, čo bolo plodom ich celého života.

Dlhý rad vozov sa zastavil tam, kde je dnes hlavné námestie. Na oboch stranách námestia boli zemľanky dvadsiatich dvoch väčšinou maďarských kalvínskych rodín. Mali vykopanú vahadlovú studňu s válovom. Keď došli po dlhej ceste, načreli vody, napojili kone a stádo, unavení, umorení dlhou cestou sa tiež napili čerstvej, čistej a sviežej vody.

Vtedy vystúpil pred dav osadníkov ich kňaz Ján Šuhajda. Vzal do rúk spevník *Tranoscus*. Každý ho nasledoval. Sňali si klobúky so širokou prírubou a chotárom sa niesla sedemstohlasná pieseň: „Pán Bůh je síla má i doufání...”

Potom všetci kľakli na kolená, a tým dali jasne najavo: Došli do svojho nového domova, tu sa usadia, tu bude ich nové bydlisko, ich Čaba, naša Čaba.

Hospodin požeňhaj ich slávnú a večnú pamiatku!

Legenda o príchode tejto prvej skupiny koncom leta 1718 sa dlho zachovala v povedomí Čabánov. Písomne ju zachytil historik Ľudovít Haan. Legenda hovorí o 700 spievajúcich hlasoch. Ponechajme krásu tejto báječnej legendy. Historickou pravdou však je, že v tejto prvej vlne prišlo do Čaby 46 rodín, t. j. okolo 230 slovenských poddaných.

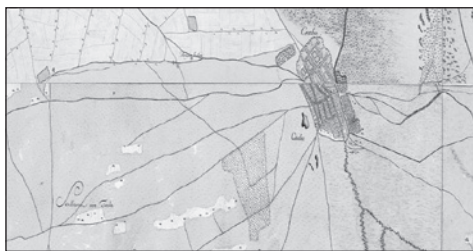
Čabänia môžu byť hrdí na to, že lokátormi, impopulátormi osady boli oni sami.

Podľa prvého oficiálneho dokumentu o osade, daňového súpisu z roku 1717, ktorý zahŕňa údaje z roku 1716, žilo tu v osade 22 rodín so 110 obyvateľmi, medzi nimi aj Slováci, napr. prvý richtár Juraj Bánsky.

Traja zdatní muži Ján Sekerka z Hradišťa, Ján Duna z Mýtnej (Novohradčania) a Juraj Valent z Čeloviec v Honte sa vydali k segedínskemu prefektovi Kráľovskej komory žiadať povolenie, aby mohli z rodnej novohradsko-hontianskej oblasti ako impopulátori doviest' svojich evanjelických súkmeňovcov. Potvrďuje to hlboké poznanie etnografa Ján Čaploviča, ktorý vo svojom diele Slováci v Uhorsku charakterizoval Slovákov ako najpohyblivejšie etnikum, ktoré je schopné aklimatizovať sa, hľadať nové možnosti prežitia, adaptovať sa v nových spoločensko-ekonomických podmienkach. Psychické usposobenie a hodnotová orientácia, navyknutie na podnikavosť – tieto vlastnosti im uľahčili prispôbiť sa novému prostrediu.

V druhej vlne organizovaného osídľovania priviedol správca J. J. Harruckern už početnejšiu skupinu z Horniakov, ale aj z iných severných stolíc. Najintenzívnejším obdobím kolonizácie boli roky 1723 – 33, keď sa prisťahovalo ročne okolo 40 rodín, najviac v roku 1733.

V 40. rokoch začala ďalšia vlna osídľovania z katolíckych oblastí Hontu a z Nitrianskej stolice. V roku 1747 ich panstvo usadilo v osobitnej štvrti. V roku 1750 inštalovali prvého katolíckeho plebána Šimona Gorlického a v roku 1769 postavili svoj prvý kostol. V roku 1720 bola Čaba zaevidovaná ako dedina, došla erb a pečať, stala sa súčasťou župy.

Čaba a jej chotár v období salašníckeho a intenzívneho hospodárenia

Tým sa začal príbeh najväčšieho sídla Slovákov na svete. Napriek vypúšťaniu rojov v oblasti málo efektívneho salašníckeho hospodárenia, rýchleho rastu počtu obyvateľstva bola Čaba v 19. storočí, po vzniku dvojdomového hospodárenia (vzniku tisícov roľníckych sálašov) založenom na pestovaní obilia, kukurice, chove ošipáných a rožného dobytká, „slovenskou Palestínou“, „Sionom evanjelických Slovákov“, „Mezopotámiou medzi Marušou a Kerešmi“. Našli tu svoj domov, svoju novú vlasť evanjelickí i katolícki Slováci.

Dovoľte mi, aby som v tejto súvislosti citoval čabianskeho rodáka Juraja Maríka (Tam vlast' moja):

„KDE pyšný pohľad
rovínu miluje
agátovým medom
učarujú lásky noci májovej
mesiac pozná
najmilšie tajomstvá
mojich nezábudiek
kam matka
buď jej pamiatka
sa nenavrátiť nenechá
a podvečer aj vietor
zatíchnuť chodí
verní
lastovičky
muškáty
veľa žiaľu zabúdať pomôže
na zemi

v ktorej odpočívať chcem
veď na mohylách predkov
hanebná burina
nerastie
na pôde
robotných
ktorú bolí
šľapaj krvavej čižmy
sa už stráca
silueta kohútích pier
drevených pluhov
po ceste ľudského pokroku
TAM
je živelná práca
domov
pokoj
láska vlast' moja“

A úplne na záver, i keď nechcem utlmiť plesanie našich sŕdc, narúšať jasavú radosť z úspechov nášho krásneho mesta, zmenšovať eufóriu z prežitých osláv, hlavne nechcem byť sentimentálne precitlivený, predsa občas sa mojej duše a mysle citlivo dotknú slová básnika Miroslava Válka: Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať. Duša kvíli, srdce rozbolí, oči slzy roní, keď tu v našej domovine „chodíme po tvárach mŕtvych“. Natíska sa otázka, či v Armagedone bude niekto, kto utratí slovo za čabianskych Slovákov. V akej reči odznejú slová, slová pri objatí pramaterí, ak sa stretne.

Cez slzy sa do takej diaľky nedovídi. Dúfajme, že horúce dolnozemské slnko vysuší z dlaní slzy, ak pozdvihneme hlavu...

Čabianske NAJ...

Štyri zaujímavé zvieratá z doby znovuosídlenia

Pramene hovoria o nezdravých a ťažkých pomeroch po príchode. Poddaní mali ako daň každý rok odovzdávať istý počet labiek zlatého šakala ako dôkaz toho, že ničia škodlivú zver. Pri rozorávaní viazanej čiernej zeme a po jej odvodnení bola potrebná mimoriadne silná ťažná sila. Túto úlohu zvládli jedine byvoľy. Kone chovali a používali dlho prevažne na prepravu a prekonávanie nesmierne vzdialeností (Čaba mala chotár s rozlohou 80.000 katastrálnych jutár).

Najstaršia fotografia Čaby žili v roku 1769

Táto fotografia Čaby vo vlastníctve Múzea Mihálya Munkácsyho bola objavená až na začiatku 21. storočia. Tento pohľad na námestie s tromi kostolmi bol však známy už v roku 1866 z knihy Ľudovíta Haana Pametnosti Békeš-Čabánske, v ktorej uverejnil rytinu vyhotovenú pravdepodobne podľa tejto fotografie.

Hlavné námestie sa v tom čase (1865) nazývalo Hlavný trh, odkazujúc na jeho funkciu. Na fotografii, na rozdiel od rytiny, vidíme vyprázdnené námestie. Okrem vľavo gágajúcich zvierat iné nevidíme. Možno v dôsledku dlhého času exponovania sa pri fotení námestie vyprázdnilo. Na rytine, vyhotovenej na základe fotografie, vidíme už stádo sivého rožného dobytky. Zaujímavé je vidieť vahadlovú studňu, ktorú zakrýval krdel' husí. Tu mohli návštevníci napojiť zvieratá a napiť sa čerstvej čistej vody. Je možné, že je to studňa spomínaná v legende o znovuzaložení Čaby.

Na dnešnom Námestí sv. Štefana stála jediná poschodová budova. Bola postavená pre potreby hlavného slúžneho, ten sa však sem nenasťahoval. Obsadili ju úrady z obecného domu stojaceho oproti. Budova do roku 1873 slúžila ako stará radnica (obecný úrad).

Obyvateľstvo mesta tvorilo už vtedy (1865) 30 892 ľudí, najväčšia osada stolice. Od roku 1841 bola poľným mestom na čele s richtárom. Od roku 1858 tu premáva železnica Pešť – Arad. Vydláždené ulice ešte nemajú ani chodníky, vo veľkom blate boli po uliciach uložené dosky na chodenie.

Od roku 1853 stojí parný mlyn, ale mesto ešte nezastihla vlna industrializácie. Fotografia zachytáva Čabu v období pred vyrovnania a dualizmu. Dom pred Veľkým chrámom na pravej strane slúžil ako dom slúžneho. Potom ho kúpilo mesto s cieľom rozšíriť trhovisko a v roku 1867 ho spolu s ďalšími budovami zbúrali (takto vzniklo dnešné Kossuthovo námestie). Na mieste nového katolíckeho kostola (dnes Concatedrála sv. Antona Paduánskeho) odovzdaného v roku 1910 vidieť v roku 1907 zbúraný starý katolícky kostol, základný kameň ktorého položili v roku 1769 a vedľa plebánie, ktoré stálo v rokoch 1832 – 1929.

Na Malom evanjelickom kostole postavenom v roku 1745 je zaujímavé to, že bol ako prvý na celom Zátísi postavený z pálených tehál. Najskôr ako jednolodový chrám, neskôr pristavili k nemu dve vedľajšie lode, získal tak pôdorys gréckeho kríža. Vo veži pred priečelím, ktorá nie je spojená s kostolom, zriadili izbu s pecou a komínom pre zvonárov. Romantickú podobu získal v roku 1859. Na rytine je už s vežou, ale nevidieť tam oceľovú mrežu, z ktorej trúbili čas.

Fotografia zhotovená na konci 19. storočia zobrazuje život ľudu v Čabe. Vidíme na nej typické čabianske domy s podstienkou, nabíjané z hliny a pokryté trstinou, ale objavil sa už aj dom meštianskeho typu. Bohatší gazdovia sa v architektúre tohto obdobia vyznačovali schopnosťou postaviť domy s podstienkou so stĺpmi z pálených tehál v štýle roľníckeho baroka, neskôr klasicizmu a koncom 19. storočia roľnícke domy meštianskeho typu s viacerými oknami a „suchou bránou“ do ulice. Vyjadrením majetnosti bol počet schodov vedúcich k vchodovým dverám. Fotografia dokumentuje aj to, že mnohí z mužov nosili ešte široké biele plátenné gate, nízky klobúk so širokou obrubou. Ženy si obliekali dlhé široké sukne, oplecko a ručníky. Deti boli oblečené ako „malí dospelí“.

Fotografia gazdu Juraja Bagyinku z konca 70. rokov 19. storočia

Zámožný slovenský gazda bol odфотографovaný v typickom vrchnom odeve Čabänov s príznačným klobúkom a dlhými vlasmi. Podľa legendára toho, komu ostrihali vlasy, postihlo nešťastie, stal sa žobrákom alebo ho kopla dna. Muži si vlasy neumývali, ba dokonca si ich natierali bravčovou masťou, aby boli lesklé. V polovici 19. storočia sa ako prvý opovážil ostrihať deti dohola učiteľ Ján Vilim. Vysvitlo, že ich žiadne nešťastie nepostihlo.

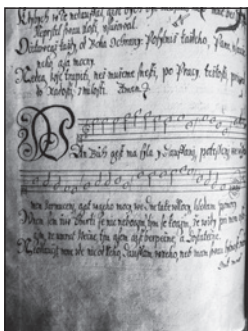

Čabiansky gazda
Juraj Bagyinka

Mužov bez fajky na ulici Čaby nebolo vidieť. Nosili ju zasunutú za „sárou čižmy“. Hovorilo sa: „Nie som ja sviňa, aby som sa bez fajky ukazoval na ulici.“ V prednej izbe pri gazdovom kresle stálo malé „pipatórium“, celá súprava fajok. Typický pre mužov bol aj kožený „bekeš“ pod vrchným kabátom. (Na základe informácií od J. Anda, riaditeľa Múzea Mihálya Munkácsyho)

Rukou písaný Tranoscus

V archíve evanjelickej cirkvi je uložený vzácny klenot. Je to rukou písaný Tranoscus, ktorý začal písať 20. júla 1727 evanjelický farár a učiteľ Tomáš Bakulíni v malej evanjelickej dedinke Rozložná, ktorá sa nachádza v okrese Rožňava. Skrášľoval ho kresbami vysokej umeleckej hodnoty. Všetky piesne boli aj znotované.

„Hymna čabianskych Slovákov č. 708.“

Protokoly a matriky z 18. storočia

Najstarším rukopisom, dokumentujúcim prvé desaťročie po znovuzaložení osady, sú matriky. Prvú z nich začali písať farári v roku 1722 a dokončili ju v roku 1752. 95 % textu je písaný v latinčine, kým slovenské, latinsko-slovenské a maďarské zápisy zaberajú 5 % textu. V roku 1838 bolo vydané nariadenie viest' matriky v maďarčine. Do roku 1727 zaznamenávali iba sobáše. Podľa svedectva matrik najpopulárnejšie krstné mená boli Ján, Juraj a Pavol, kým dievčatá pri krste dostali zvyčajne meno Helena (Ička), Mária a Dorota. Z matrik vysvitá, že v období fašiangov sa vydávali hlavne vdovy. Najviac manželstiev bolo uzav-

retých v októbri a novembri (15 – 20 párov týždenne). Malé deti pochovali cirkevní učítelia. Samovrahov pochovali pri plote mimo cintorína, bezbožných a tých, ktorí zomreli v dôsledku opilstva a vlastnej chyby, uložili do hrobov v rámci „somárskeho pohrebu“. Do matrik pripísali aj záznamy o nemravnom živote, ak sa to zistilo pred sobášom (S. Burján).

Protokoly a matriky z 18. storočia

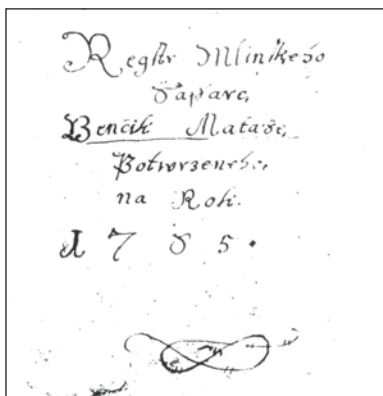
Legenda košatého duba

V mestskom parku na pravom brehu kanála Kereš 250 rokov dôstojne kraluje košatý dub. Je 26 metrov vysoký, obvod jeho kmeňa je 6 metrov. Počas svojho dlhého života mnoho prežil. Epidémie, povodne, vojny. Chráni večný odpočinok mnohých Čabänov, pretože vyrástol v ríši nekončného ticha na druhom cintoríne v Čabe, ktorý vysvätili v roku 1776.

(Prvý cintorín bol okolo Malého evanjelického kostola. Nedávno našli osárium pozostatkov prvých Čabänov.) Pred ním je kmeň ďalšieho starého duba, ktorý už podľahol času.

Legenda košatého duba

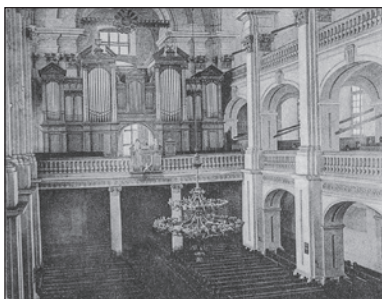

Register mlynského richtára písaný
švabachom v bibličtine

Vedenie obce

Po usadení v obci richtára najprv ustanovila Komora, potom zemepán a neskôr si ho každú jeseň na Martína volila obec z kandidátov zemepána. Kandidátom mohol byť len gramotný gazda, ktorý mal dom. Na čele obce stáli richtár, ktorý bol zároveň aj sudcom, podrichtár a notár. Okrem nich pri správe osady spolupracovali zákonný richtár, vínny richtár, mlynský richtár, poručník sirôt a prisazný.

Symbol Čaby, najväčšej slovenskej osady sveta v 19. storočí

Spisovateľ čabianskeho pôvodu László Szilassi vo svojom románe Szentek hárfája ako produkt svojej umeleckej fantázie vybásnil legendu, podľa ktorej Čabania na počesť Haruckerna držali na Štedrý večer polnočné bohoslužby a zapálili 120 sviečok na teraz už neexistujúcom veľkom lustri.

Veľký kostol bol v roku 2018 zrekonštruovaný... bez odznenia slovenského slova.

Michal Lásik

300. pamätný rok Békešskej Čaby z pohľadu radnice

Rok 2018 je výročným rokom znovuzaloženia Čaby. Jubileum umožní priblížiť súčasným občanom mesta dejiny ich bydliska, prezentovať jeho hodnoty, prostredníctvom symbolov vytvoriť a posilniť lokálpatriotizmus - „čabänskosť“, zvýšiť ho v samotnom meste, ako aj prestúpiac jeho hranice. Valné zhromaždenie Samosprávy župného mesta Békešskej Čaby svojím uznesením č. 574/2016. (XI. 22.) založilo Pamätný výbor mestských dejín (Város történeti Emléktestület), ktorý mal za úlohu zostaviť program, dbať o hodnovernosť i o jeho dôstojnú realizáciu a byť garantom jeho vysokej úrovne.

Do výboru pozval

- predsedov mestských samosprávnych výborov, poradcov valného zhromaždenia mestskej samosprávy a viceprimátora Miklósa Hanóa,
- Výbor čabianskych miestnych hodnôt,
- Regionálne historické kolégium,
- Slovenskú samosprávu župného mesta Békešskej Čaby,
- inštitúcie osvetu a verejných zbierok,
- historické cirkvi
- a civilné organizácie zaoberajúce sa miestnymi dejinami.

Pilotné akcie výročného programu:

28. apríl „*Dvere sa otvoria*” – *slávnostná ouvertúra Békéscsaba 300* v Divadle Jókai. Vrcholom večera bolo vystúpenie Pétera Tótha, klaviristu zo Spojených štátov amerických. Na druhý deň slávnosť pokračovala mestským promenádnym sprievodom historického festivalu.

19. máj *Piknik čabianskej klobásy – bluesu – pálena*

Nezabudnuteľný večer organizovaný Klubom čabianskej klobásy, kultúrnym spolkom Club čabianskeho štiplavého bluesu a Klubom čabianskej pálenky.

7. – 8. júl *Békéscsaba anno – Festival cestovania časom*

Na dva dni ožilo hlavné námestie čabianskou minulosťou, tradíciami našich predkov, perlami a remeselníkmi ľudového umenia. Postavil sa čabiansky dom, ožili známi Čabänia z minulosti (napr. Adolf Stark, Mihály Munkácsy s manželkou) i súčasnosti, zaznel spoločný spev, odznelo kázanie Božieho slova pod nebom a ako to bolo zvykom, nasledoval nedeľný tanec. A ešte veľa zaujímavých programov.

20. august *Odhalenie sochy svätého Štefana*

Po prevzatí súsošia z rúk Istvána Máteho Dielňa ľudového tanca v Udvarhelyi zatancovala Tanec môjho otca. Nasledovali koncerty a ohňostroji.

25. – 26. september *Historická súťaž o Čabe pre stredoškolákov*

Žiaci prostredníctvom výdobytkov XXI. storočia (tablet, mobil atď.) prezentovali, ako poznajú svoje mesto. Cestovali časom a priestorom.

26. 9. *Historická súťaž „Békešská Čaba je naším mestom“*

Žiaci základnej školy sa predstavili na javisku a na jednotlivých stanovištiach v meste riešili hravé úlohy rozvíjajúce ich znalosti.

26. – 27. október *300 rokov – 300 spevákov*

Jedinečný koncert uzatvoril oslavy jubilejného roka v zrekonštruovanom Veľkom evanjelickom kostole. Všetky spevácke a hudobné skupiny mesta v pes-trom generačnom zostavení spoločne hrali a spievali.

Mihály Munkácsy s manželkou a Adolf Stark na 300. oslavách

Náš spevokol Orgován na záverečných oslavách (foto Magdolna Péli)

Podľa dokumentov Tamása Vargu zostavila HK

300. pamätný rok Békešskej Čaby z pohľadu Múzea M. Munkácsyho

V jubilejnom roku mesta mohlo múzeum, riaditeľom ktorého je Slovák Juraj Ando, osláviť rekonštrukciu budovy a prístavbu nových priestorov. Napriek veľkolepej práci aj múzeum prispelo k oslavám trojstého výročia znovuzaloženia Čaby Slovákmi. Ešte v roku 2017, ale už v znamení blížiaceho sa výročia, vydalo impozantnú publikáciu *Csabensis*, ktorá v maďarčine otvára okno do minulosti a prináša i pohľad na súčasnosť mesta. V snahe pritiahnúť pozornosť čitateľov nezabúda ani na zaujímavosti z dlhej histórie slovenskej Čaby.

V spolupráci s čabianskou slovenskou školou a miestnou samosprávou dalo Múzeum Mihály Munkácsyho vyhotoviť dvojязыčné tabule. Pod dohľadom pracovníčky múzea Ediny Salamonovej boli umiestnené na hlavnom námestí, aby sa návštevníci Čaby mohli zoznámiť s hlavnými pozoruhodnosťami mesta.

„Čabiansky hrad“

S názvom dnešnej Békešskej Čaby sa prvýkrát stretávame v pápežskom desiatkovom registri z roku 1332. Pred tureckou inváziou bola Čaba časťou majetku Ábrahámffyovcov, prívržencov Zápoľských. Dobové dokumenty dokazujú, že tu stáli palisády a v okolí dnešných ulíc Kaštieľska a Ábrahámffy hrad. Ten po obliehaní

dobyl a dal zrútiť veliteľ gyulajského hradu Gáspár Mágocsi.

Znovuzaloženie Čaby

Dedina Čaba sa po pustošení Turkov celkom vyľudnila. Znovu ju osídlili evanjelickí Slováci z vyše desiatich stolíc, ktorých do tohto kraja priviedli traja slovenskí lokátori: Ján Duna z Mýtnej (Nitrianska stolica), Ján Sekerka z Hradišťa (Novohradská stolica) a Jakub Valent z Čeloviec (Hontianska stolica) s cieľom zaľudniť túto úrodnú zem. Dostali sľub, že môžu slobodne vyznávať svoje náboženstvo - môžu si postaviť evanjelický kostol -, dostanú toľko pôdy, koľko budú schopní spolu s rodinou obrábať, a niekoľko rokov budú oslobodení od platenia daní. Prvá skupina dorazila do Čaby v lete roku 1718. Dlhý rad vozov a na vozoch naložené všetko, čo bolo potrebné na to, aby na novom mieste začali nový život, sa zastavil tam, kde je dodnes hlavné námestie (Námestie sv. Štefana). Z dvoch strán námestia stáli chatrče, zemľanky, v ktorých bývalo 22 maďarských rodín. Keď prišli, po dlhej ceste nabrali vodu a napojili zvieratá, potom sa aj oni unavení napili čistej a sviežej vody zo studne na hlavnom námestí. Nato farár Ján Šuhajda vykročil pred dav, otvoril Transcius, ktorý si niesol so sebou, a ostatní ho nasledovali. Snímali klobúky so širokou obrubou a v podaní 700 hlasov zaznela evanjelická nábožná pieseň Pán Bůh jest má sila i doufání. Potom padli na kolená na znak toho, že prišli do nového domova. Po príchode začali stavať svoju modlitebňu a svoje domovy. Pôvodné obyvateľstvo svoje zemľanky predalo novým prisťahovalcom, odsťahovalo sa do Gerly, Békěša a Dobozu. Jeden z najlepších domov si kúpila rodina Bohušovcov.

Kniha, ktorá drží dušu v Čabänoch

Evanjelické obyvateľstvo Békešskej Čaby charakterizovala dlhé stáročia hlboká zbožnosť. Jej neodlučiteľnou súčasťou bol Transcius, ktorý si pravdepodobne niesli so sebou už pri prisťahovaní. Prvý Transcius bol vytlačený v roku 1636 a obsahoval 414 spevov. Pomenovaný bol podľa autora a redaktora Juraja Tranovského. Cieľom autora bolo zverejniť čo najviac zozbieraných piesní, za-

chrániť ich a spopularizovať evanjelické náboženstvo. V každom čabianskom dome sa obľúbenému spevníku dostávalo veľkej cti. Koľko bolo členov rodiny, toľko bolo v dome i spevníkov. Hlboko nábožné osoby našli v spevníku pieseň vhodnú pri každej životnej udalosti, v žiaľi i radošti.

Čabiansky Kereš - Živý kanál

História čabianskeho Kereša, ktorá sa s malým časovým odstupom spája s dejinami znovuosídlennej Čaby, sa začína písať v roku 1772. Počas verejnoprospešných prác trvajúcich do roku 1777 vykopali obyvatelia Čaby 14-kilometrové koryto kanála od Veše až po Békéš. Kanál mal byť vodný spoj, ktorým by splavovali drevo zo Sedmohradských (Transylvánskych) hôr.

Prvý richtár Čaby napísal: „Čestné obyvateľstvo Čaby na prvé slovo jeho predstavenstva dobrovoľne, z vlastného úsilia, spolu s rodinami, s chlapcami a s dievčata-

mi, so sluhami a s čeladníkmi“ sa pustilo do kopania kanála. Z parného mlyna vtekala do Kereša teplá voda, preto ľudia vode kanála pripisovali liečivú silu. Kanál je od roku 1989 chránenou rezerváciou a funguje ako ekologický koridor.

Kreslo čabianskeho richtára

Jedným z najhodnotnejších artefaktov národopisnej zbierky Múzea Mihálya Munkácsyho je kreslo čabianskeho richtára. Tento kus nábytku renesančného vzhľadu s barokovými ozdobami pripomína panovnícky trón. Spočiatku bolo kreslo symbolom dôstojnosti a popritom sa stalo aj nenahraditeľnou rekvizitou pri vynášaní súdnych rozsudkov. Odtiaľ pramení aj pojem „súdna stolička“, keďže richtári mohli vynášať súdne rozhodnutia iba sediac v takýchto kreslách. Na zadnom operadle najväčšieho čabianskeho richtárskeho kresla uloženého v múzeu je viditeľný nápis: „R: A: 1780.“ „R“ je skratka slova ROKU, „A“ je skratka latinského ANNO (vo význame tiež roku). Prvý richtár, pre ktorého bolo vyhotovené kreslo takéhoto typu, bol Matej Kerepecký, zastávajúci túto hodnosť v rokoch 1780 až 1782.

Najväčší evanjelický kostol strednej Európy

Čabiansky veľký kostol je symbolom mesta. Čabania ho nazývajú chrámom (z bibličtiny). Čabiansky veľký evanjelický kostol je najväčším evanjelickým kostolom v strednej Európe.

- Vnútrotný priestor je 25 metrov vysoký a 50 metrov dlhý.
- Je trojposchodový, má nad sebou dva chóry (galérie).
- Oblúky sú postavené na 14 korintských stĺpoch.
- Múry sú hrubé 1,6 – 2,5 metra.
- Hlavný vchod je 5 metrov vysoký.
- Priemer vežových hodín je 2,5 metra.
- Na priečelí kostola sú umiestnené 3 m vysoké kamenné nádoby, krčahy.
- Okná na veži sú veľké 2,5 x 7 metrov.
- Kostol má 20 veľkých a 20 malých okien, 480 otvárajúcich sa okeníc, 2640 sklenených častí okeníc.
- V kostole sú 4 dubové schodištia, schodište do veže má 365 schodov.
- Podľa odhadu je v ňom pre veriacich 3500 miest na sedenie a 1500 miest na státie.

Zmluva, ktorá na večné časy zmenila život v Čabe

Čaba ako poddanská osada odvádzala svojmu zemepánovi značné služby a renty. V roku 1844 pripadlo Čabe 17-tisíc jutár pastvín, lúk a oráčín. O rok neskôr došlo k podpísaniu Zmluvy o večitom výkype z poddanstva. V zmysle

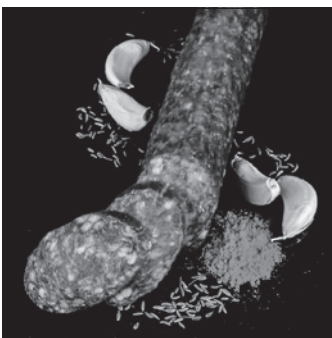

zmluvy obec zaplatila približne 802-tisíc florénov a vykúpila sa z poddanstva. Tento výkup prispel k rozmachu roľníckej tovarovej výroby v Čabe. Aprílové zákony z roku 1848 vyvolali u roľníkov pocit, že boli zbavení všetkých poddanských služieb a dlhov, no bývalí zemepáni nechceli odstúpiť od svojich požiadaviek. Súdny proces, ktorý začali poddaní, dal za pravdu statkárom. V roku 1854 Čaba dlžila statkárom 544-tisíc forintov. Poslednú čiastku bola schopná splatiť až v roku 1873.

Čabianska klobása

Čo je tajomstvom originálnej čabajky? Klobása nie je nositeľom žiadneho tajomstva, jej receptúra je prísne určená a daná. Nevyrábajú ju však v továrni. Čabiansku klobásu zhotovujú v takmer každej domácnosti a ako sa hovorí, koľko domov, toľko zvykov a toľkorakých príchutí. Jedno je však isté, opravdivú čabiansku klobásu ochucujú výlučne paprikou, soľou, rascou a cesnakom. Tradícia pravdepodobne pochádza z doby napoleonských vojen, keď Briti zaviedli kontinentálnu blokádu Európy, aby zamedzili dovoz mimoeurópskych potravín a korenín. Čierne korenie v klobásach nahradili paprikou, pretože v tejto oblasti sa jej darilo.

Čabianska klobása, ako ju poznáme dnes, vznikla koncom 19. storočia.

K ozajstnému rozkvetu a k sláve však došlo po prvej svetovej vojne, keď sa stala vyhľadávanou pochúťkou v celom Maďarsku aj za hranicami.

V minulosti Čabania ani tenkú, ani hrubú klobásu nekonzumovali ako hlavné jedlo. Jedli ju len po hlavných chodoch, preto sa zaužívalo aj úslovie: Ozajstná čabajka je najchutnejším dezertom na svete!

Rázovité čabianske jedlá: halušky, mozgóčka, cigánka

Keď povieme, že je niečo čabianske, každému v tom momente napadne klobása, no rovnako známymi jedlami čabianskej kuchyne sú cigánka, polievka kysel' a bryndzové halušky.

Cigánka, ktorá je asi najšpeciálnejším čabianskym jedlom, je typickým produktom zabíjačiek. Jej pomenovanie sa zachovalo ešte z 19. storočia, keď gazdovia bravčovú pečeň a krv nekonzumovali, ale dali ju Cigánkam chodiacim po domoch žobrať. Odtiaľ pochádza pomenovanie jedla.

Ak chceme hovoriť o ozajstnej čabianskej špecialite, tak musíme spomenúť bryndzové halušky posypané vyškvařenou slaninou.

Kysel' je skutočne sýte jedlo. Jeho základom je vývar z bravčovej chrbtovej kosti, do ktorej sa dajú vnútornosti, hlavne mozog (odtiaľ je aj pomenovanie mozgóčka). Je ochutené zeleninou, octom a bobkovým listom a zahustené zápražkou. Konzumovali ho na zabíjačkách (so snitkami a surovou cibuľou).

Typy domov v Čabe: dom s podstienkou, dom meštianskeho typu

V Čabe existuje autentický typ obytného domu - dom s podstienkou, ktorý vznikol v prvej polovici 19. storočia z tzv. „domu so šimléderom“. Strešná konštrukcia domu vyčnieva pred predný múr a je podopretá tromi drevenými stĺpmi. Priestor medzi stĺpmi vyplňajú dosky do výšky pásu, vytvoriac tak uzavretú verandu, ktorú v Čabe nazvali podstienou, preto i tento dom zvyknú nazývať dom s podstienou. V 60. – 70. rokoch 19. storočia majetnejší gazdovia – na demonštrovanie svojho bohatstva – začali stavať domy s murovaným priečelím a stĺpmi.

Liečivé kúpele, artézska studňa

V roku 1922 na brehu Živého kanála na Arpádovom rade postavili na základe projektov Dávida Illésa dnešné Arpádove kúpele. Spočiatku pozostávali z jediného nekrytého plaveckého bazéna so železobetónovou konštrukciou. V roku 1927 podľa vzoru tureckých kúpeľov uviedli do prevádzky i budovu. Plánovali vrt do 1000-metrovej hĺbky, vrty sa však v hĺbke 430 metrov zasekli. Omnoho neskôr, až v roku 1959, sa podarilo vyvŕtať prvú termálnu studňu. Potom v histórii kúpeľov nasledovalo obdobie sústavného vývinu a rozvoja.

V rokoch 2002 - 2003 vďaka investíciám mohlo mesto privítať všetkých hostí, ktorí sa chceli presvedčiť o účinkoch liečivej vody s teplotou 40 °C a 76 °C. V roku 2006 kúpele získali titul „liečebné kúpele“.

V Békešskej Čabe s vŕtaním prvej artézskej studne začali na jar roku 1885. Druhá studňa bola vyvŕtaná na Andrásyho triede. V roku 1992 z 21 studní ešte 10 bolo funkčných. Niekoľko artézskych studní, odolávajúc zhubným účinkom času, dodnes chrlí vodu.

Najväčšia zbierka Munkácsyho relikvií majetkom Čabänom

Békeščabiansky muzeálny spolok bezprostredne po smrti Mihálya Munkácsyho (Mukačevo 23. február 1844 - Endenich 1. máj 1900) vyhľadal vdovu s prosbou o podporu múzea. Cécile Papier slúbila, že vo svojom závete odkáže spolku štúdiu k veľkolepej olejomalbe Ecce homo s názvom Kristus s korunou

z tŕnia. Pozostalosť sa dostala do Čaby dobrodružnou cestou až po dvoch desaťročiach. Celoživotné dedičstvo Mihálya Munkácsyho vo svojej jednote je korunným klenotom múzea. Kolekcia pozostávajúca z desiatich olejomalieb a deviatich grafič, respektíve sústavne sa rozširujúca zbierka relikvií obsahujúca 576 artefaktov, má taký význam, že sa oprávnene zaslúžila o čestný titul: „Najväčšia zbierka Munkácsyho vo svete“.

Mlyny v Békešskej Čabe

Békešská stolica bola v posledných storočiach centrom domáceho pestovania a spracovania obilia. V tejto časti Uhorska sa rodila najkvalitnejšia pšenica, ktorú mleli suché a veterné mlyny.

Poschodový Painov parný mlyn bol dobudovaný v roku 1853. Naplno však pracoval dva roky, potom iba živoril, kým ho v roku 1872 neprevzal nový majiteľ pôvodom z Gyuly Martin Rosenthal, výrobca mydla a sviečok. Odvtedy ho nazývali Rosenthalovým mlynom. Objavenie parného stroja rozprúdilo aj rozvoj mlynárstva.

Železničná trať v Békešskej Čabe

Príchod prvého vlaku do mesta bola pre Čabänov osudová udalosť. Železničná trať sa začala stavať v roku 1858. Kladenie koľáji, budovanie staníc, stavenie mostov a samotné fungovanie železnice zabezpečilo prácu mnohým ľuďom. V roku 1871 sa dokončila železničná trať od Nagyváradu po Eszék. Táto trať neskôr siahala až po mesto Fiume a Čaba sa tak stala miestom, kde sa krížili dve dôležité železničné trate. V roku 1894 vznikla prvá dolnozemska hospodárska železnica, ktorá umožnila miestnym gazdom, aby svoj tovar prevážali a predávali. Malá železnica začínala pri budove Hlavnej stanice a pokračovala po Kossuthovo námestie, kde dodnes vidieť budovu stanice. Malá železnica patrila od roku 1945 pod MÁV. Medzi Békešskou Čabou a Békešom zanikla doprava na jeseň v roku 1960 a na celej trati v roku 1971.

Csabagyöngye (Čabianska perla)

Pestovanie hrozna sa postupne objavilo aj v kruhu Čabänov a v polovici 19. stor. sa už viacerí venovali aj šľachteniu hrozna. Jeden z najvýznamnejších šľachtiteľov bol Adolf Stark. Spomedzi viacerých druhov hrozna je asi najvýznamnejšie lahodné sto-

lové hrozno Csabagyöngye (Čabianska perla). Tento druh hrozna sa považuje za najskôr zrejúce na svete, keďže už okolo 20. júla býva úplne dozreté. Práve preto ho krížili s inými druhmi hrozna doma aj v zahraničí.

Najstaršia fotografia z minulosti Čaby

Najstarším miestom Čaby bol tzv. Gádor medzi dnešnou radnicou a hotelom Fiume. Bola to krčma osady, ktorá zabezpečovala stravovanie pre notára a ostatných vedúcich činiteľov mesta. Žiaľbohu, fotografia tejto budovy sa nezachovala.

Na prvej fotografii Čaby spred roku 1910 vidieť hlavné námestie s dvomi evanjelickými kostolmi a katolíckym kostolom, v strede s vahadlovou studňou. Fotografia zobrazuje námestie z toho istého uhla ako grafika Antona Haana, ktorá vyšla v knihe Ľudovíta Haana Békeško-čabianske pamättnosti. Doteraz sa nenašla iná fotografia, ktorá by zvečnila už spomínanú studňu.

Prvý čabiansky historiograf

Ľudovít Haan sa narodil v roku 1818 a už od detstva sa zúčastňoval na práci maďarsko-slovenského samovzdelávacieho spolku. Po štúdiu teológie ho v roku 1842 zvolili za pomocného evanjelického farára v Čabe a vtedy sa stal aj učiteľom na cirkevnej škole. Po smrti otca v roku 1855 sa stal v Čabe farárom a uznaním jeho práce bolo vyznamenanie Rytiersky kríž rádu Františka Jozefa. Významná je i jeho historiografická činnosť. V roku 1845 sa objavila jeho práca o histórii Čaby v slovenčine aj v maďarčine, ktorú v roku 1858 ešte doplnil. Ľudovít Haana zvolili v roku 1867 za člena Maďarského historického spolku a o 10 rokov neskôr za člena Maďarskej akadémie vied. Jeho závet, ktorý napísal len niekoľko mesiacov pred smrťou 7. februára 1891, je uchovaný v múzeách.

Čabän ako štátny tajomník

Michal Žilinský sa narodil v roku 1838 ako syn evanjelických sedliakov slovenského pôvodu. Svoje štúdium začal v Čabe. Po štúdiu evanjelickej teológie v Budapešti nasledovalo štúdium na viacerých zahraničných univerzitách, potom sa začal angažovať v politike. Od roku 1881 osem rokov pôsobil ako poslanec Békešskej Čaby, neskôr sa stal hlavným županom Čongrádskej a Zvolenskej župy. Bol jedným zo zakladateľov Archeologického a kultúrno-historického spolku v Békešskej župe a v roku 1889 ho zvolili za člena Maďarskej akadémie vied. Od roku 1895 plnil funkciu štátneho tajomníka zodpovedného za náboženstvo a vzdelávanie. Vďaka jeho podpore bol postavený katolícky kostol (1910) a dom kultúry (1914), ale podporoval aj rozvoj čabianskych škôl.

Podľa dokumentov od Ediny Salamonovej zostavila HK

6. – 8. júl 2018 – Čaba a Slováci

Deň ústredných osláv trojstého výročia znovuzaloženia Čaby Slovákmi sa skladal z viacerých segmentov. Tu zhrnieme dianie krátkym opisom a fotografiami. O niektorých segmentoch si budete môcť obšírnejšie prečítať v jednotlivých článkoch.

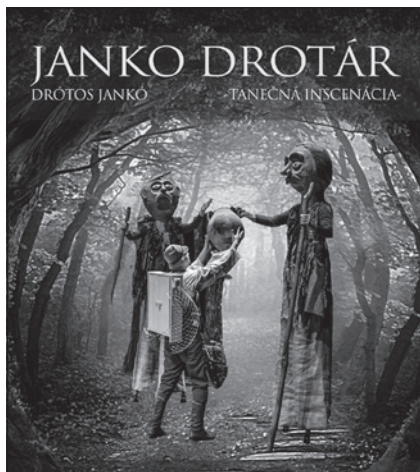

Piatok

Ústredné oslavy sa začali na dvore čabianskej radnice v rámci Čabianskeho leta tanečnou inscenáciou divadelného súboru Cervinus Teatrum v Sarvaši. Predstavenie prebiehalo pred preplneným hľadiskom. Dvojazyčná inscenácia Janko Drotár – jazyk podľa toho, na ktorom území práve vandroval Janko Drotár – vlastne poukázala na vandrovanie z Hornej zeme na Dolnú zem, spájajúc 300. výročie založenia Čaby so Slovákmi. Jeho cesta v krátkosti: Janko sa stratí v zemplínskych lesoch a dostane sa na územie obrov, kde im opraví deravý hrniec. Ako odplatu ho však uväznenia v klietke. Vyslobodí ho myška. Čarovnou cestou sa vracia domov do svojej dedinky, kde sa mu nepodarí ukázať čary a vysmejú ho. Ostanúc v hanbe, poberie sa smerom na Dolnú zem, a tak sa dostane k Tirpákovi práve v čase žatvy, k južným Pešťanom počas zväžania úrody, na sv. Michala je už u Slovákov v Malom Kereši, kde práve prebieha veľký jarmok, kým na Lucku dôjde na Sarvaš... Počas svojho vandrovania si ako dobrý majster s pokrikom: „Hrnce, misky drótovať!“ nájde ďalšiu prácu. Lež v Sarvaši pri predaji pasce na myši sa zase stretne s myškou dobrodínkou a ako to očakávame v rozprávke, realizuje sa čaro...

Obsadenie: Monika Stankovičová, Ferenc Polák, tanečný súbor Cervinus. Réžia a choreografia: Csaszttvan András.

Na posilnenie nálady okrem obrazu sťahovania a usadenia Slovákov na Dolnej zemi v uchvacujúcom predstavení poslúžila početnému obecenstvu aj gurmánska ochutnávka slovenského jedla – bryndzových halušiek. Postarala sa o ňu Slovenská samospráva župného mesta Békešská Čaba.

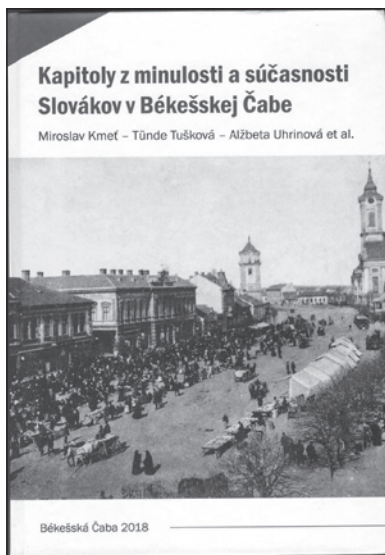
Sobota predpoludním

V preplnenej slávnostnej sále čabianskej radnice prebehla prezentácia dvojzväzkovej publikácie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku:

Miroslav Kmeť – Tuska Tünde – Uhrin Erzsébet et. al.: Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Maďarsku. (Fejezetek a békéscsabai szlovákok múltjából és jelenéből.)

Viac sa dočítate v článku Miroslava Kmeťa.

Na hlavnom námestí sa začala prezentácia širokej palety činnosti Slovače a Čabánov väčšinového národa. Z Čaby sa za väčšinový národ prezentoval detskou ľudovou herňou, promenádnou výstavou a ukázkami ľudových remesiel Spolok ľudového umenia Békešskej župy. Kultúrny kruh zachovávajúci čabianske tradície ukázal prastaré remeslá v blízkosti postaveného čabianskeho podstienkového domu ozdobeného drevenou čipkou. Kruh bol hlavným organizátorom aj tzv. Harruckernovej cesty v spolupráci so Slovenskou samosprávou župného mesta Békešská Čaba, keďže cesta viedla od Mlynárovho domu cez Dom rozprávok aj do Slovenského oblastného domu (prevádzkovaného miestnou slovenskou samosprávou), kde návštevníkov čakal striedavo spev Čabianskej ružičky alebo spevokolu Orgován a malé občerstvenie čabianskymi dobrotami. V bývalom dome čabianskeho zamožného gazdu mala sprievodné slovo Judita Molnárová Pribojská, podpredsedníčka miestnej slovenskej samosprávy. V spoločenskom priestore (Áchimova sieň) čakala záujemcov výstava výšiviek krúžku Rozmarín, a to kožuchy Dolnej zeme a slovenské motívy zo Slovenska – z Gemera, Záhrečia a ďalších oblastí.

Viac sa dočítate v príspevku Judity Molnárovej Pribojskej.

Na dvore Domu slovenskej kultúry bol vytvorený malinký slovenský ostrov pre Slovákov, našich aktivistov a taktiež pre hostí z rôznych kútov sveta pod názvom Slovenský gazdovský dvor. Počas dňa bol slávnostne odovzdaný dar zo Slovenska – drevený Jánošík (darovalo Termálne kúpalisko v Podhájskej - pozri v osobitnom článku), taktiež boli odovzdané pamätné plakety od ČOS z Čaby vystáňovaným so sloganom Hlboké korene pomáhajú dosahovať nebesá, a to Pavlovi Kraskovi, Jurajovi Óvárimu a Ondrejovi Antovszkému. Plakety im odovzdal generálny konzul SR Igor Furdík. Po slávnostných chvíľach otvoril Ján Bencsik výstavu prác so slovenskými motívmi materskej krajiny a tunajších Slovákov výšivkárskeho krúžku Rozmarín, inštalovanú v Dome slovenskej kultúry a v čabianskom oblastnom dome. Ďalšie informácie je možné získať v osobitnom článku Jána Bencsika.

Viac sa dočítate v príspevku Jána Oláha a Jozefa Barcája.

Slovenský gazdovský dvor bol vytvorený v spolupráci s hosťujúcou pivárňou Hrabal z Budapešti pod vedením bývalého Čabäna Miklóša Orvosa a krajanov z Maďarska, Rumunska a Vojvodiny. Ponúkal nekonečný rad maškrt slovanskej komunity od polievky cez smotanovú baraniu kapustu až k herovkám, ale bolo možné zoznámiť sa aj s výrobou takzvaných gágorčekov/brdovcov.

Vrátiac sa na hlavné námestie, prezentovali sa aj remeselníci Dolnozemskeho jarmoku – z Maďarska, z Nadlaku (Rumunsko), z Báčskeho Petrovca a Bieleného Blata (Vojvodina).

Popri remeselníkoch sa prezentovali aj inštitúcie Celoštátnej slovenskej samosprávy. Okrem Dňa Slovákov v Maďarsku prebiehal k trojstým oslavám aj slovenský program a odovzdanie Lamiovej ceny, ako aj ekumenická bohoslužba a odovzdanie vyznamenania Za našu národnosť. Ďalšie informácie pozri v osobitnom článku Kataríny Királyovej.

Významná obnova v roku 300. výročia mesta

V príspevku by som sa chcela dotknúť iba obnovy spätéj so Slovákami, rekonštrukčných prác. Mnohí vynaložili svoje sily už pred ústrednými oslavami, aby sa mohlo v čo najväčšom lesku oslavovať významné výročie znovuosídlenia územia mesta.

Slovenská samospráva župného mesta Békešská Čaba v spolupráci s Celostátnou slovenskou samosprávou v Maďarsku získala z podporného fondu Ministerstva ľudských zdrojov pod číslom 6277-2/2018/NEFO 6 miliónov forintov na obnovenie a prevádzkovanie jedinečného pokladu Slovákov - čabianskeho Slovenského oblastného domu na Garayho ulici č. 21. S radosťou sme prijali oznámenie o udelení podpory a pustili sme sa do prípravných prác. Veľmi dobre nám padlo, že sme získali aj honorár pre údržbára, a tak bez každodennej nervozity dokážeme zabezpečiť, aby tento poklad bol pravidelne otvorený a v opatere. Zo zvyšku peňazí sme realizovali povinné administratívne a odborné služby a napokon ostalo aj na rekonštrukciu muzeálnej časti zariadenia. Rekonštrukcia prebehla pod ústrednou kontrolou Úradu pamätihodností (Műemlékvédelmi Hivatal) a pod odborným stavebným dohľadom Sándora Mácsaiho. Rekonštrukčné práce vykonal kolektív Zsolta Farkasa a Mihály Vereba.

Okrem Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba, ako majiteľa a prevádzkovateľa objektu, vynaložilo úsilie aj Múzeum Mihály Munkácsyho, veď 98 % zariadenia je v jeho vlastníctve a je uložené v čabianskom Slovenskom oblastnom dome podľa zmluvy o spolupráci na dohodnuté obdobie (teraz sa to týka obdobia 1 roka). Pracovný kolektív na čele s pánom riaditeľom Jurajom Andom prišiel do domu, vybral predmety zbierky, roztriedil ich a väčšinu odniesol na vyčistenie, konzervovanie, prípadne na rekonštrukciu. Po ukončení prác znovu zariadil priestory podľa fotodokumentácie uskutočnenej pred renováciou a spravil novú inventúru, ktorú miestna slovenská samospráva podpísala.

A vtedy opäť prišli dobrovoľníci Slováci, ktorí pomáhali upratať, umývať okná, dali do poriadku dvor, zeleň, vedľajšie miestnosti a povaly. Získali sme viac darov od jednotlivcov, ktorí sa rozhodli obohatiť čabianske slovenské národnostné dedičstvo predmetmi nájdenými na povale alebo v zásuvkách.

K slávnostnému odovzdaniu obnovenej zbierky a budovy došlo 14. júna 2018.

Vďaka každému, kto sa pričínili!

Spomenúc si na slová pána primátora Békešskej Čaby Pétera Szarvasa, ktoré odznali na slávnostnom odovzdaní, o nádeji, že obnovená budova sa stane miestom stretávok miestnych občanov i návštevníkov mesta, treba pripomenúť, že okrem návštevníkov a obdivovateľov pokladov našich predkov sa tu stretávajú nepočítané komunity na veľkom množstve spoločenských akcií organizovaných slovenskou národnosťou alebo väčšinovým národom. Samozrejme, veľkú rolu zohráva aj spoločenská miestnosť na dvore, takzvaná Áchimova sieň, odovzdaná v roku 2006. Súčasná samospráva podala grant na 18 miliónov s cieľom efektívnejšieho využitia miestnosti, aby sa mohla využívať počas celého roka. Čakáme na rozhodnutie.

Ďalšie fotky si môžete pozrieť na facebookovej stránke Čabianskej organizácie Slovákov:

<https://www.facebook.com/CsabaiSzlovakokSzervezete/?ref=bookmarks>

webová stránka čabianskeho Slovenského oblastného domu na facebooku od jesene roka 2018: <https://www.facebook.com/szlovak.tajhaz/>

webová stránka majiteľa, t. j. Slovenskej samosprávy župného mesta Békešskej Čaby: <https://bekescsaba.hu/intezmenyek/2017-evi-jegyzokonyvek>

Ústredným miestom Slovače v Čabe je aj Dom slovenskej kultúry, sídlo a majetok Čabianskej organizácie Slovákov. Ako pri oblastnom dome aj v tomto prípade sa zapojila Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku. S jej pomocou získala ČOS 25 miliónov forintov na rekonštrukčné práce. Suma bola okrem povinných úradných a administratívnych náležitostí použitá na najdôležitejšie rekonštrukčné práce týkajúce sa celej budovy, ako napríklad na opravu systému kúrenia. Práce prebiehali začiatkom roka. S radosťou tiež oznamujeme, že grant podaný na rekonštrukciu prevádzkovateľ budovy Čabianski Slováci, s. r. o. pod vedením konateľa Martina Vozára vyhral. Ide o čiastku skoro 30 miliónov forintov popri vlastnej sume 10 miliónov forintov. Práce sa začnú podľa plánov začiatkom roka 2019. Taktiež s radosťou oznamujeme, že vyhraný grant Čabianskej organizácie Slovákov, majiteľa budovy, v rámci grantového systému INTERREG – projekt ROHU271 s novými rumunskými partnermi okrem spolupráce a spoločných akcií otvoril možnosť na obnovenie technického zázemia kultúrno-spoločensko-osvetovej práce. Projekt potrvá rok od decembra roku 2018.

Popri týchto administratívnych záležitostiach však nemožno vynechať, koľko dobrovoľníckej práce vynaložili členovia našej Čabianskej organizácie Slovákov (ČOS) – 66 osôb – a partneri zo Slovenska (časť pracovného kolektívu Termálneho kúpaliska v Podhájskej), aby tie trojsté oslavy a naše okolie bolo čo najbližšie k špičkovej úrovni. Klub slovenských seniorov, Čabiansky slovenský klub, výšivkársky krúžok Rozmarín, spevokol Čabianska ružička, spevokol Orgován, Klub čabianskych pedagógov na dôchodku, gitarová skupina Strapce, ako aj niektorí pedagógovia čabianskej slovenskej školy nespočetné hodiny a dni venovali údržbárskym prácam, obnoveniu a zveľadeniu okolia Domu slovenskej kultúry, vyhotoveniu stoviek jedinečných darčiekov, práci s verejnosťou, prípravným a záverečným prácam realizácie ústredných osláv. Taktiež z vyhraného grantu Csoóri programu dal prevádzkovateľ ČOS podľa plánov rodiny Mlinárovcov speváckym skupinám vyhotoviť čabiansky kroj v počte 12 kusov. Očíslované sú podľa veľkosti a veľkostiam sú pridelené mená spevákoch (chlapci dostali košeľe a vesty).

Členovia čabianskeho
Slovenského klubu
a gágorčoke

Členovia výšivkárskoho
krúžku

K Rozmarínu sa pridru-
žili aj členovia z partner-
ského veľkobánhedeškého
krúžku Rezeda

Nové čabianske kroje speváckych skupín

Tretím významným rekonštrukčným projektom v Čabe, týkajúcim sa Slovače, bola kompletná rekonštrukcia najväčšieho evanjelického kostola strednej Európy s typickými slovenskými črtami. Evanjelická cirkev v Čabe z 2,2-miliardového balíka vlády získala 880 miliónov forintov vďaka grantovému referentovi, ktorým sa stal horlivý mladý čabiansky Slovák Ondrej Kiszely. Z tejto sumy sa kompletne zrealizovala rekonštrukcia Veľkého evanjelického kostola, renovácia bývalej obilnej sýpky a došlo k vytvoreniu mládežníckeho centra evanjelickej cirkvi (v tomto prípade aj v spolupráci s miestnou slovenskou samosprávou), ako aj kostola a domu cirkevného zboru vo Viniciach. Posvätenie a odovzdanie širokej verejnosti prebehlo 13. októbra 2018. (Zdroj: Ondriš Kiszely)

K jubilejným oslavám a ich príprave

Už na úvod nášho príspevku by sme chceli konštatovať, že vďaka slovenským organizáciám a inštitúciám na miestnej, župnej a celoštátnej úrovni dostala slovenčina a slovenská kultúra na jubilejných oslavách 300. výročia znovuzaloženia Békešskej Čaby dôstojné miesto. Musíme však popritom zdôrazniť, že k tomu, aby sa tak stalo, bola potrebná zo strany spomínaných národnostných organizácií a inštitúcií podnetná a vytrvalá práca a niekedy doslova boj s jednotlivými predstaviteľmi mocenských štruktúr. Obhajoba a úspešné uplatnenie požiadaviek slovenského spoločenstva sa stalo skutočnosťou iba vďaka ich dôslednému postoju.

V článku by sme chceli ukázať, aké vizuálne formy boli prítomné na spomienkových podujatiach, v písomnej forme v takom meste, kde už takmer 300 rokov žijú vedľa seba spoločenstvá rozličných jazykov a kultúr. Skúmali sme, ako sa uplatňoval slovenský jazyk vo vizuálnom priestore – ako sme to mohli vidieť a počuť – počas celého radu podujatí. Hľadali sme odpovede na to, aká bola prezentácia slovenského jazyka, do akej miery bol slovenský jazyk prítomný slovom aj písmom na slávnostných podujatiach organizovaných pri príležitosti 300. výročia znovuzaloženia mesta.

Turisti alebo hostia, ktorí zavítajú do Békešskej Čaby, nevedia na prvý pohľad zistiť, že zavítali do viacnárodnostného mesta, v ktorom okrem Maďarov žijú aj príslušníci ostatných 13 národností. Slovenská pospolitosť je národnosťou, ktorá disponuje najväčšími tradíciami a v živote župného mesta zohráva najdôležitejšiu úlohu. Organizovaný verejný, kultúrny a spoločenský život tu popri Slovákoch majú aj Poliaci, Nemci, Rumuni a Rómovia. Napriek tomu nemôžeme vyhlásiť, že multikulturalita nám hneď udrie do očí. Slovenských názvov či nápisov je iba niekoľko, napr. dvojjazyčná slovensko-maďarská je zelená tabuľa s názvom mesta. Priamo v meste sú po slovensky pomenované viaceré ulice a inštitúcie. Nápis na starých náhrobných kameňoch sú tiež slovenské a mnoho pamätných tabúl na počesť slovenských dejateľov alebo na pamiatku významných udalostí je dvojjazyčných. Skoršie vydané publikácie o meste sú vždy viacjazyčné. Popri maďarskom, anglickom, nemeckom jazyku má v nich miesto aj slovenčina a rumunský jazyk. Webová stránka mesta je však iba v maďarskom, anglickom a nemeckom jazyku. Stránky a informácie o národnostiach sa ťažko vyhľadávajú (nakolko na úvodnej webovej stránke

samosprávy nefigurujú) a okrem Slovákov podávajú informácie o sebe iba v maďarskom jazyku. Mestské noviny (dávnejšie *Csabai Hírmondó*/Čabianske zvesti; *Heti Mérleg*/Týždňová bilancia; dnes *Csabai Mérleg*/Čabianske súvahy) mali pred zmenou režimu raz mesačne celú slovensko-maďarskú stranu. V súčasnosti vychádzajú ako dvojtyždenník a donedávna sa v nich vždy vyskytol slovensko-maďarský článok, neskôr aj nemecko-maďarský, no táto prax sa postupne vytratila. Prvé číslo po centrálnych oslavách prinieslo opäť dvojazyčný článok, ktorý bol zaujímavý tým, že sa v ňom miešal spisovný jazyk s nárečím.

Boli sme zvedaví, ako a v akej miere sa uplatnila slovenčina pri príprave podujatí organizovaných v pamätnom roku mesta jednak na samotných podujatiach, ako aj v publikáciách vydaných pri tejto príležitosti a tiež nás zaujímalo, ako je interpretovaný život čabianskych Slovákov, ich postavenie v spoločnosti, ich kultúra a jazyk. Naša práca nebola zameraná iba na zisťovanie, ako je zastúpený slovenský jazyk a slovenská kultúra na pozvánkach, fotografiách a propagačných materiáloch, ale mali sme možnosť nahliadnuť aj do práce organizátorov jednotlivých podujatí, príp. sme so záujmom sledovali presadzovanie často protichodných návrhov, ktoré predkladali organizátorom predstavitelia rôznych záujmových skupín.

Zastupiteľský zbor zveril prípravu a realizáciu programov komisii ustanovenej špeciálnej nato. Do tohto organizačného výboru boli nominovaní vedúci kultúrnych inštitúcií, miestni historici, spolupracovníci z oblasti školstva, športu a osvetu a predseda Čabianskej organizácie Slovákov. Všetci členovia tohto grémia boli, až na jednu výnimku, vedúci alebo spolupracovníci maďarských inštitúcií. Už len samotné zloženie tohto prípravného výboru poukazuje na nerovnomernosť zastúpenia na základe etnickej príslušnosti a takýto prístup charakterizoval celý rad podujatí, ako aj prácu a postoje samotnej komisie. Zastúpenie v nej mala iba jedna organizácia, ktorá jednoznačne obhajovala záujmy tunajších Slovákov. Musíme však pripomenúť skutočnosť, že primátor mesta v plnej miere podporoval snahu o to, aby si séria pripravovaných podujatí zachovala slovenskú súvislosť.

Už počas rokovaní organizačného výboru sa v súvislosti s obsahom jednotlivých programov vyskytli vážne diskusie a protirečenia. S tým, aby logo sprievádzajúce jubilejné oslavy obsahovalo zobrazenie oboch evanjelických kostolov, všetci súhlasili, nakoľko štylizované vyobrazenie spomínaných kostolov je jedným z najcharakteristickejších znakov mesta. Všetci súhlasili aj s tým, aby emblém osláv obsahoval názov mesta a číslicu 300. Letopočty 1718 (dátum

znovuzaloženia) a 2018 (jubilejný rok) sa samostatne do loga nedostali ani po dlhých debatách. Odmietnuté boli z toho dôvodu, že takto by to vyzeralo, akoby Čaba pred znovuzaložením ani neexistovala. Padol návrh, aby sa dopísal aj rok 1332, nakoľko prvá písomná zmienka o Čabe pochádza z toho obdobia. (Ako cirkevné sídlo sa prvý raz spomína v pápežskom daňovom súpise z r. 1332 – 1337.) Keď už na plánovanom logu figurovali tri letopočty, padol návrh aj na rok 1918. Práve pred 100 rokmi získala Békešská Čaba štatút mesta. Viacerí členovia organizačného výboru, medzi nimi aj Maďari, odmietli tieto nelogické (zbytočné) dátumy, ktoré sa bezprostredne neviažu k oslavám trojstého výročia, no boli prehlasované. Takto sa do oficiálneho loga, ktoré sprevádzalo sériu programov pod názvom „Békešská Čaba 300“, dostali všetky štyri spomínané letopočty.

Podobný názor zastávame aj v súvislosti s umiestnením sochy sv. Štefana, ktorú odhalili na hlavnom námestí 20. augusta v rámci osláv 300. výročia mesta. Viacerí boli toho názoru, že sochu bude rušiť pamätná skala, ktorá je od nej vzdialená asi 10 metrov a ktorú treba premiestniť. Uvedená skala je darom Slovenskej republiky k 275. výročiu znovuzaloženia. Pred mestským domom stojí už 25 rokov. Má symbolický význam. Tak ako sa ona odtrhla od obrovského balvana a zapustila korene v úrodnej čiernej pôde na Dolnej zemi, tak sa od materskej krajiny odtrhli aj čabianski Slováci a našli si tu svoj nový domov. O týchto plánovaných zmenách slovenskú samosprávu dlhý čas nikto neinformoval. Jednoducho bola postavená pred hotovú vec. Neskôr sa po dlhých debatách zrodilo kompromisné riešenie, podľa ktorého pamätná skala prepustí miesto soche sv. Štefana, no zostane neďaleko mestského domu a bude umiestnená na podstavci. Tento príklad vynikajúco ilustruje skutočnosť, že *jazyková krajina* je súčasťou ideologického boja. Zohráva úlohu sprostredkovateľa medzi politickými silami a na miestnej úrovni verne odzrkadľuje pomer síl medzi jednotlivými národnostnými skupinami.

Viacjazyčné nápisy sú bezpochyby potrebné. Okrem praktických cieľov a viditeľného poukázania na multikulturalizmus majú pre národnosti žijúce v danom sídle aj symbolický odkaz. Tu žijúcim národnostným kolektívom, ako aj väčšinovému obyvateľstvu odkazujú, že daná národnosť tu stále žije, že svoj jazyk a kultúru považuje za hodnotu nielen ona sama, ale že ju potrebuje a uznáva aj väčšinový maďarský národ. Preto sú potrebné aj výskumy *jazykovej krajiny* daných osád.

Náš výskum potvrdil tézu výskumníkov Bartha, Laihonon a Szabó, podľa ktorých: „*Používanie vizuálneho prejavu menšinového jazyka zvyšuje nielen jeho*

prestíž, ale prostredníctvom neho aj prestíž ním hovoriaceho spoločenstva... K udržaniu menšinového jazyka napomáha aj to, ak má vysokú vizuálnu prestíž.“ Veríme, že k tomu prispelo aj ústne a písané používanie slovenského jazyka počas jubilejných osláv Békešskej Čaby.

Tünde Tušková – Alžbeta Uhrinová

(Preklad: Pavol Žibrita)

Literatúra

Tünde Tušková – Alžbeta Uhrinová: 300-ročná Békešská Čaba – jazyková krajina súboru podujatí (rukopis).

Múzeum pod holým nebom

Čabänia sa na svoju tristoročnicu dokonale pripravovali. Až tak, že začiatkom júla to na Námestí sv. Štefana, ale i v ďalších častiach mesta vyzeralo, akoby to robili už 300 rokov. Na námestie prišli v dobových kostýmoch, slovenských krojoch, niektorí na vozoch, iní pešo – bolo sa na čo pozerieť. Symbolicky pobozkali „novú“ zem a zaspievali: „Hrad prepevný je Pán Bůh náš...“ z Tranoscia, klenotu, ktorý ani teraz nechýba v slovenských čabianskych rodinách. Vynovené najstaršie čabianske námestie sa tak zmenilo na veľké živé múzeum pod holým nebom. Bola to súčasť celej série podujatí, ktoré sa konali v priebehu troch júlových dní.

V piatkový podvečer na nádvorie radnice prišiel slovenský Janko Drotár zo Sarvaša v podaní tamojšieho divadla. Ďalší deň, ešte predtým, ako vzniklo spomínané živé múzeum, tentoraz už na radnici boli predstavené Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe. Vyše tridsať štúdií a textov tridsiatich výskumníkov a publicistov z Maďarska i zo Slovenska. Pokračovalo sa ekumenickou pobožnosťou v Malom evanjelickom kostole a po slávnostných prejavoch boli odovzdané významnenia Za našu národnosť a Cena Štefana Lamihho. Počas živého múzea a po ňom sa mohli záujemcovia vydať na Dolnozemský jarmok alebo na Gazdovský dvor do Hrabalovej pivárne.

Tieto podujatia ponúkajúce jedinečné zážitky všetkým, či už účinkujúcim, alebo divákovi, mohli vzniknúť vďaka veľkej snahe pripomenúť si slovenských čabianskych predkov. Slová Čaba 300 sa už od začiatku roka skloňovali na mnohých akciách nielen pod záštitou slovenskej samosprávy tunajšej i celoštátnej, ale i mesta. Objavili sa i na mnohých spomienkových predmetoch a boli výzvou aj na renováciu. Prebiehali rekonštrukčné práce, takže sa podarilo napríklad obnoviť časť brehu pri Živom kerešskom kanáli s promenádou búst, renovovať Slovenský oblastný dom na Garayho ulici, jednu zo zastávok Harruckernovej historickej cesty. Slovenská skala pred vstupom do radnice bola síce posunutá o pár metrov ďalej, ale dostala podstavec, takže s vynoveným nápisom pôsobí dôstojnejšie. Niekoľko desiatok metrov od nej blízko katolíckeho kostola bol postavený tradičný podstienkový dom, aké si „na Čabe“ stavali Slováci. Zrejme najpozoruhodnejšou pamiatkou, ktorá sa skvie v plnej svojej kráse, je veľká pýcha Čabänov Veľký evanjelický kostol. Prešiel kompletnou obnovou, takže je zrekonštruovaný zvonka i znútra.

*Veľký evanjelický kostol, symbol mesta,
z okna Domu slovenskej kultúry*

Treba tiež poznamenať, že, našťastie, málokedy sa tak trochu pozabudlo na slovenský pôvod predkov. Na to, že to boli práve Slováci, ktorí stáli na začiatku opätovného zrodu najprv osady, neskôr najväčšej slovenskej dediny na svete, až nakoniec mesta istý čas s najväčšou slovenskou komunitou na svete, momentálne už dolnozemskej metropoly. Buď sa to nepovedalo, alebo i nenapísalo. Tak sa na evanjelický kostol, na ktorom bola pred rekonštrukciou pamätná tabuľa aj v slovenčine, už dostala pamätná tabuľa s informáciou o obnovení kostola v roku 2018 len v maďarčine. Čo nie je, však môže byť! Bolo by pekné, keby sa pri momentálne existujúcej pamätnej tabuli objavila i ďalšia so slovenským prekladom.

Čabänia, ste hrdí na svoje mesto, na svoje slovenské korene, verím, že na ne nezabudnete ani za ďalších 300 rokov!

Ján Pitoňák

Nejsvětější...

„...Bože všemohoucí, Pro Syna svého jednorozeného, Jezu Krista laskavého...“, zaznel spev z nášho milovaného Tranoscia 13. októbra vo Veľkom chráme tak, ako už 300 rokov každé nedelné ráno o 8:45 na slovenských bohoslužbách na našej Čabe.

Ale táto bohoslužba bola iná, bola slávnostnejšia, lebo po „edon“ celý rok sme teraz dostali naspäť náš obnovený a krásne ozdobený Veľký chrám. Pri vysviacke veľa z našich cirkevných a svetských hodnostárov hovorilo o tom, že jedinečná čabianska slovenská kultúra je súčasťou tak univerzálnej slovenskej, ako aj maďarskej kultúry. Odznelo, že Slováci v Maďarsku, a teda aj MY Čabá-nia, chránime také zvláštne bohatstvo, ktoré nemá ani univerzálna Slovač, ani Maďari, len MY. Keby sme stratili túto našu zvláštnu identitu, tak, „hát“, by to ochudobnilo aj Slovákov, aj Maďarov. No túto 300-ročnú civilizáciu vieme zachovávať, rozvíjať a odovzdať ďalším generáciám len tu v mieste, v Békešskej Čabe. Hovorilo sa aj o tom, že základ tej unikátnej kultúry býva uchovaný v knihe, ktorá bola duchovným útočiskom nielen v čase prenasledovania našich evanjelických predkov, ale aj vtedy, keď úplne bez ničoho založili nad močiarom mesto. Spievali z nej, keď ich voľačo bolelo, ale aj keď sa radovali z darov života. Tranoscius držal v nich dušu, ale bol aj prameňom ich obrovskej lásky k práci, vďaka ktorej vytvorili túto našu 300-ročnú čabiansku slovenskú civilizáciu.

Ja to dobre viem, že dnes nie je to až tak „módne“ chodiť do kostola, ani si doma otvoriť Tranoscius. Radšej vydáme kopu encyklopédií, čo ani „špiro“ nečíta. O tom vie málokto, že, „hát“, aký komplexný a závažný kultúrny kód dolnozemcov je ten Tranoscius, hoci sa, samozrejme, v každej domácnosti nájde niekoľko kúskov. Nájde sa nájde, ale keď sa spytujem, že, „hát“, prečo nečítate, odpoveď je „telko“: „Ale hát to nerozumieme... Mamóke, Apóke to ešte vedeli čítať a spievať, ale mi už ni.“ Myslíš, milí čitateľ, že „son to počou“ od nášho už asimilovaného brata? „Hát, ni“. Takto mi odpovedajú aj horliví naši Slováci, ba aj kňazi, podľa „kerích“ Tranoscius je už len „edon starobilí“ ostatok, čo nemá miesto v našich kostoloch na našich bohoslužbách, iba v múzeách...

Som si istý, že sa mýlia. Keby mali pravdu, tak by nás verných a pyšných Slovákov nebolo zo dňa na deň menej a menej...

A „ešte ena“ vec: ani to nie je pravda, moji milí, že dolnozemec, ba mladí dnešní Slovák nerozumie, čo nás učí Tranoscius. Kto naozaj nechápe, čo je v tom „napísanvo“, ten sa nenaučil poriadne po slovensky v našich školách, lebo tá bibličtina nie je nám až tak vzdialená. A to „otkiaľ“ vien? „Hát“, napríklad odtiaľ, že osobne poznám takých mladých „Čabánov alebo Sarvašanov, kerí nie sú luštaví“ otvoriť si a čítať náš Tranoscius. Verte mi, že oni aj ostanú Slovákmi, a nie „voľakde ďaleko v Slovákií“, v Bratislave alebo v Nitre, ale tu doma na Čabe a Sarvaši.

Nielen teda hovorme a píšme o tom, aký je dôležitý a milovaný, ale „hát“ aj objavme znova ten náš Tranoscius, lebo ako minulosť našich predkov, tak „hát“ aj naša súčasnosť, ale aj budúcnosť našich detí sa v ňom skrýva medzi tými 400-ročnými riadkami.

„NU A JIŽ“! Vráťme sa teda k nášmu Veľkému chrámu, čo už skoro 200 rokov na nás merkuje a vráťme sa k nášmu milému Tranosciu, ktorý nás 300 rokov učí to, ako ostať verným Slovákom tu uprostred veľkej maďarskej Dolnej zeme.

Začínajme túto cestu napríklad od prvého verša, čo nám osobne Juraj Tranoský „písau“ vtedy, keď sa už zdalo, že „šeko“ je stratené. Dnes už vieme, že to bol len začiatok, ...to „hát“ nám dáva príčinu k nádeji, ni?

Tranoscius 1. Nejsvětější, Bože všemohoucí, Pro Syna svého jednorozeného, Jezu Krista laskavého, laskavého Sesliž nám Ducha Svatého; Kterýž by srdce naše Svým ohněm zapálil A skrze rozličnosť jazyků Všecky národy v jednotu víry shromáždil. Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah!

J. Tranoský

Makovo-medová kukurica na Harruckernovej historickej ceste

Ako sa dostane kukurica s makom a medom na stôl na Harruckernovej historickej ceste?

Možno aj takto:

Vedúci Kruhu pre zachovanie tradícií a kultúry v Békešskej Čabe Sándor Mácsai vytvoril cestu historickými pamätihodnosťami a pomenoval ju podľa Jána Juraja Harruckerna. Po vyhnaní Turkov dostal tento šľachtic pochádzajúci z Horného Rakúska takmer celé územie Békešskej stolice ako dar od kráľa za zásluhy v boji proti neveriacim. Zemepán, ktorý získal barónsky titul, znovu osídlil Békešskú stolicu. Pozval do Čaby veľký počet Slovákov z Hornej zeme. Tí si so sebou priniesli materinský jazyk, kultúru, zvyky a evanjelické vierovyznanie.

Cesta spája najstaršie budovy mesta. Jej cieľom je prezentovať stavebné hodnoty ľudovej architektúry Békešskej Čaby. Začína sa v Mlynárovom dome na Harruckernovej ulici a vedie cez Rozprávkový dom a Slovenský oblastný dom až na Námestie sv. Štefana.

Na prvej zastávke záujemcov privítajú melódie fujary a dobrá domáca slivovica. Podľa dobových máp stojí Mlynárov dom na svojom mieste už dvesto rokov. Pôvodne slúžil ako suchý mlyn. Pozostával z jednej izby, kuchyne a z miestnosti na nástroje. Dnešnú podobu získal koncom roka 1860, keď strojoňu prebudovali na izbu. Vykurovali ju pecou z kuchyne, v ktorej bolo vymurované otvorené ohnisko.

Od Mlynárovho k Rozprávkovému domu vedie krátka cesta. Táto budova bola kedysi ľudovým obytným domom a má charakteristické črty tradičného slovenského stavebníctva. Je zariadená dielami maliara, grafika, sochára Mihálya Schénera. Blížiac sa k Slovenskému oblastnému domu počuť melódie slovenských ľudových piesní v podaní členov speváckych zborov Čabianska ružička alebo Orgován. Budovu oblastného domu si dal postaviť v druhej polovici 18. storočia András Csankó. Súčasnú podstienkovú, klasickú sedliacku, formu získal – podľa nápisu na priečelí – v roku 1865. Vnútrojšok domu tvoria dve izby, kuchyňa, dve komory a pivnica. Predná (čistá) izba od ulice bola sviatočnou, zadná izba obývacou a medzi nimi je kuchyňa tiež s vymurovaným miestom na varenie a udiarňou. Hostia si na tejto zastávke vypočujú podrobné sprievodné

slovo o tomto dome a spoznajú život niekdajších obyvateľov. Tu by som chcela podotknúť, že toto sprievodné slovo poskytujem ja. Okrem suchých údajov ponúknem hosťom na ochutnanie jedlá starých rodičov z vianočného obdobia, napríklad i v nadpise spomínanú kukuricu s makom a medom. Na začiatku zvyčajne prekvapene pozerajú, ale po ochutnaní tejto výnimočnej pochúťky našich predkov vyjadrujú obdiv nad jednoduchosťou tejto skvelej delikatesy.

Poslednou zastávkou historickej cesty je ďalší podstienkový dom na Námestí sv. Štefana. Tento zachránil pred zbúraním Kruh pre zachovanie tradícií a kultúry v Békešskej Čabe. Počas tohto pre Čabänov slávnostného roka je dočasne postavený na námestí a návštevníci v ňom môžu ochutnať pravú čabiansku klobásu.

To sú teda zastávky Harruckernovej historickej cesty s makovo-medovou delikatesou, na ktorých môže návštevník nechať ovplyvniť svoje zmysly i srdce.

Judita Molnárová Pribojszká

*Na Harruckernovej ceste turistickým
vláčikom*

*Na Harruckernovej ceste turistickým
konským vozom*

Makovo-medová delikatesa

Kolektívna monografia pri príležitosti trojstého jubilea znovuosídlenia Békešskej Čaby Slovákmí

Jubileum znovuzaloženia mesta pred tristo rokmi si uctili slovenské organizácie i mesto radom podujatí. Čo je ale dôležité zvlášť z hľadiska kultúrnej histórie a pre budúcnosť slovenskej komunity, vyšla rozsiahla kolektívna monografia v dvoch jazykových variantoch *Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe/Fejezetek a békéscsabai szlovákok múltjából és jelenéből* (2018, 516 s./540 s.) z produkcie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Publikáciu zostavili Miroslav Kmeť, Tünde Tušková a Alžbeta Uhrinová. Monografia je rozdelená do niekoľkých častí, pričom autorkami úvodných štúdií sú slovakistky Anna Divičanová, Mária Žiláková a Iveta Valentová. V prvej štúdii A. Divičanová spracovala spontánne a vedomé snahy slovenského obyvateľstva v historických či kultúrnohistorických premenách o uchovanie slovenskej kultúry v regióne Békešskej Čaby v širšom chronologickom oblúku. M. Žiláková analyzovala zložky a charakteristické črty evanjelického vierovyznania Čabänov. Prirodzene, reflektovala pritom úlohu spevníka *Tranoscius*. I. Valentová sa zaoberala čabianskymi priezviskami.

V ďalšej časti sú prezentované historické príspevky. Miroslav Kmeť a József Demmel sa venovali starším dejinám znovuzaloženej obce, M. Žiláková sa biograficky konkrétnejšie venovala prínosu „klanu“ Haanovcov a Anna Kováčová pôsobeniu učiteľa Jána Pravdoluža Bellu, ktorý žil v Čabe v rokoch 1874 – 1912. Kristína Estera Szudová predstavila významné udalosti zo života čabianskych Slovákov v medzivojnovom období tak, ako ich zaznamenala súdobá tlač.

Oblasť kultúry spracovali niekoľkí autori. Juraj Ando v príspevku o priestore rodinného života na Čabe a kultúrnym potenciálom čabianskych Slovákov sa v spoločnej štúdii zaoberali Jaroslav Čukan, Boris Michalík a Tamás Pluhár. Postupne v rozsiahlej štúdii (50 strán) spracovali rôzne aspekty kultúrnych prejavov, niektoré z nich zaznamenali s kritickým pohľadom.

Nasledujúca časť obsahuje príspevky z literárnych dejín a publicistiky. E. Brtňanová analyzovala veľmi zaujímavú tému kultúry čítania, t. j. čo všetko tvorilo „paletu“ čitateľských možností čabianskeho spoločenstva od 18. storočia. T. Tušková venovala pozornosť *Čabianskemu kalendáru*, osobitému kultúrnemu

fenoménu lokality v 20. storočí, Dana Hučková zase spomienkam Ivana Thurza, ktorý v Čabe pracoval ako bankový úradník v rokoch 1911 – 1915. Ako autorka napísala: „*Ivan Thurzo vo svojich spomienkach na Békešskú Čabu načrtáva dobovú mapu mesta s opisom ciest, ulíc a námestí, kostolov, domov a úradných budov, s hotelom Fiume, artézskymi studňami i valcovým mlynom, s excentricky umiestnenou železničnou stanicou, pred ktorou „stávali vždy povozy, keď mal dôjsť nejaký vlak, už či osobný, a či rýchlik“.* Obraz mesta zároveň zaludňuje tak váženými a rešpektovanými osobnosťami miestneho, národného, náboženského alebo politického života (Ján Pravdoluž Bella, Ľudovít Žigmund Szeberényi, Ondrej Áchim, Gustáv Kello a iní), ako aj obyčajnými ľuďmi (remeselníci, klienti banky) či miestnymi figúrkami (čabianski žobráci).“⁴¹ Katarína Maružová Šebová interpretovala motívy Transcie v kontexte románu Lászlóa Szilásiho *Szentek harfája*.

Problematicu otázok identity v Békešskej Čabe rozvinuli Ladislav Lenovský, Rita Hornoková a Alžbeta Uhrinová. Kľúčovou témou miestnych dejín je školstvo, navyše pokiaľ sa týka kultúrneho prežitia národnostnej menšiny. V jednotlivých príspevkoch reflektovali históriu slovenského školstva v Čabe a v okolí (teda vrátane sálašských škôl) Michal Lásik, Alžbeta Uhrinová a Edita Pečeňová, ktorá okrem iného spracovala 20 ročníkov odborného časopisu *Slovenčinár*, ktorý začal vychádzať na pôde čabianskej slovenskej školy v máji 1991. Napohľad okrajovou, avšak dôležitou témou je krajina a hospodárstvo. O to cennejšie sú štúdie Petra Mička (hospodárske špecifiká mesta v prvej polovici 20. storočia) a Petra Chrastinu (zmeny využívania krajiny).

Ďalšiu časť predstavujú materiálové príspevky týkajúce sa historických prameňov, dokumentov, bibliografie, ktoré spracovali Ján Jančovic, Gabriela Harnanová, Zuzana Pavelcová, Renáta Ondrejková a Zuzana Kunovacová Gulyášová. Poslednú časť pred prílohami tvoria príspevky z oblasti slovenských organizácií a inštitúcií, príp. pôsobiach aj v záujme miestnych Slovákov. M. Lásik napísal stať o Slovenskej samospráve župného mesta Békešská Čaba, Hajnalka Krajčovičová o Čabianskej organizácii Slovákov a Dome slovenskej kultúry, T. Tušková o Výskumnom ústave Slovákov v Maďarsku, József Jároli a Helena Somogyová o békeščabianskom Spolku pre ochranu a skrášľovanie mesta a jeho podiele na zachovávaní slovenských tradícií, Zuzana Lonovicsová o národnostnej činnosti a službách Knižnice Békešskej župy.

Svojím originálnym štýlom uzavrel publikáciu krátkym príspevkom učiteľ čabianskej slovenskej školy Pavol Žibrita, ktorý v závere uviedol na margo „slovenských“ Slovákov: „*Vlastne som chcel iba poprosiť o nasledovné: ak sa sem na Dolnú zem niekedy zatúlate, nezabúdajte, že tu už nežijú tisíce Slovákov ako*

kedysi a neobviňujte z toho ani ich, ani Maďarov (tí dnešní za to určite nemôžu). Radšej sa potešte každému slovenskému slovu, lebo to, že ho tu ešte aj po 300 rokoch môžete po tom všetkom počuť, je doslova taký menší zázrak. Zázrak, ktorý, dúfajme, ešte chvíľu vydrží. Ak pre nič inšie, tak aspoň preto, aby sa kosti našich predkov nemuseli v hrobe obracať...“²

Ako vidieť z vyššie uvedeného, editori zostavili monografiu z príspevkov z rôznych vedných oblastí, často interdisciplinárneho charakteru „z pera“ či dnes, po pravde, z klávesnice odborníkov a predstaviteľov menšinového života z Maďarska i zo Slovenska. Nejde o texty, ktoré sú „iba“ akousi akademickou platformou, ale sú obrátené k verejnosti doma, a aj na Slovensku. Som presvedčený, že naša kniha je dôstojným vydavateľským počínom pri príležitosti tohto významného jubilea.

Miroslav Kmeť

Poznámka:

¹HUČKOVÁ, Dana: Békešská Čaba v spomienkach Ivana Thurza. In: KMEŤ, Miroslav – TUŠKOVÁ, Tünde – UHRINOVÁ, Alžbeta (eds.): *Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe*. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2018, s. 243.

²ŽIBRITA, Pavol: Namiesto záveru... alebo hold Slovákom v Maďarsku, či o identite a kostiach našich predkov. In: KMEŤ, Miroslav – TUŠKOVÁ, Tünde – UHRINOVÁ, Alžbeta (eds.): *Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe*. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2018, s. 480.

Netradičný Deň Slovákov v Maďarsku

Migrácia Slovákov z územia dnešného Slovenska do južnejšej časti Uhorska sa v početných skupinách začala už v druhej polovici 17. storočia. V tom čase sa usadili hlavne v povodí potoka Galga a v Novohradskej stolici.

Rok 1718, ako rok príchodu do nového domova, si píšú dve veľké Slovákmi obývané mestá v Maďarsku, a to Malý Kereš a Békešská Čaba. Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM) schválilo, aby sme náš najväčší sviatok Deň Slovákov v Maďarsku (DSM) oslávili v roku 2018 v niekdajšej metropole slovenských evanjelikov. Predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková po rokovaní s primátorom mesta Péterom Szarvasom nás informovala, že DSM bude zaradená do série programov mesta Békešská Čaba. Dlhoročnou tradíciou je, že na nádvorí radnice mesta vystúpia počas Radničných večerov aj slovenskí umelci, resp. divadlá. V tomto roku slovenský program, a to predstavenie Janko Drotár v podaní hercov a tanečníkov slovenského divadla Cervinus Teátrum zo Sarvaša, mohli diváci vidieť v predvečer DSM. Hľadisko aj tentoraz naplnili predovšetkým Slováci.

Na druhý deň bolo v centre mesta už od rána rušno. Na námestí pred radnicou, kam pôvodne prišli predkovia čabianskych Slovákov, sa malebné drevené stánky postupne naplnili životom a predmetmi, ktoré pripomínali niekdajší i súčasný život Slovákov na Dolnej zemi. Ale o tomto ste si mohli prečítať na stránkach týždenníka Slovákov v Maďarsku Ľudové noviny. Možno niekomu z vás chýbal tradičný slovenský jarmok, na ktorom sa každoročne predstavili regionálne strediská Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku (ÚkSM). Ale nepredbiehajte udalosti!

Deň Slovákov v Maďarsku sa nerodí ako žito na poli, ale mu predchádzajú dlhé rokovania, organizovanie. Teraz to bolo ešte zložitejšie ako v iných rokoch, lebo mesto vytvorilo pracovnú skupinu, ktorú poverilo organizovaním podujatí v znamení osláv počas celého roka. Do tohto tímu okrem zástupcov Slovákov v Békešskej Čabe pozvali aj Celoštátnu slovenskú samosprávu, ktorú zastupovala kultúrna referentka Veronika Lalušková a riaditeľka Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Katarína Király, a tiež vedúca regionálneho strediska ÚkSM Hajnalka Krajčovičová. Na predbežných rokovaniach našu pozornosť upriamili na to, že začiatkom 18. storočia zo severných stolíc Uhorska pred biedou a obmedzením slobodného vyznávania viery neutekali iba slovensky hovoriaci občania

krajiny, ale aj Maďari. Sama som sa ako katolíčka z Piliša tomuto faktu nebránila, veď v úlohe organizátora podujatia som videla hlavne možnosť, ako zapojiť do programu dňa aj maďarské umelecké kolektívy a naplniť mesto, a hlavne Námestie sv. Štefana, davom.

Predstavy prípravného tímu mesta, počet členov ktorého spolu so začiatočným nadšením postupne klesal, boli veľkolepé. Pred ich očami behali húfy účinkujúcich a návštevníkov. Keďže sa do práce zapojilo i Divadlo Jókaiho, plánovali „zahrať“ aj príchod pôvodných Čabänov na územie súčasného mesta. Túto časť programu načisovali tak, aby to mohlo vidieť čo najviac Čabänov. Nezabudnime na to, že práve bola sobota. Čabänia doobeda chodia na „plác“, čo v ich prípade neznamená námestie, ale trh. Príchod prisťahovalcov bolo treba naplánovať tak, aby bolo dostatok divákov. Horko-ťažko sme sa dohodli na čase. My Slováci sme vedeli, že účastníci Dňa Slovákov v Maďarsku v určenom termíne budú ešte, pravdepodobne, v kostole. Také sa ešte v histórii DSM nestalo, aby farári a rečníci sledovali svoje hodinky. Napriek upozorneniam, že čas preukrutne rýchlo letí, ani tentoraz nás „nesklamali“. Pani predsedníčka CSSM musela po odovzdávaní cien „Za našu národnosť“ z Malého evanjelického kostola „utiecť“, aby mohla byť prítomná pri príchode evanjelikov do Čaby.

Kým migranti z Horniakov prichádzali na námestie, z balkóna radnice zneli v podaní hercov dvojязыčné spomienky slovenských prisťahovalcov. Škoda, že reproduktory boli otočené do hľadiska, a tak reč počuli hlavne diváci, za chrbtom ktorých sa diali udalosti. A nedá mi nepripomenúť, že okrem významných osobností Čaby (Mihály Munkácsy, Adolf Stark) a niekoľkých menej známych obyvateľov mesta v kostýmoch sa Čaba veľmi neangažovala. Ak by sa do tohto programu neboli zapojili samotní Slováci, predstavitelia jednotlivých slovenských regiónov, aj účinkujúci galaprogramu ÚkSM „Cez hory, cez doly“, veru by nebol príchod prisťahovalcov taký veľkolepý. Ak náhodou niekto spomedzi návštevníkov dobehol na Námestie sv. Štefana neskoro, o nič neprišiel, lebo pán P. Szarvas, primátor mesta, takmer doslova zopakoval text, ktorý pred jeho príhovorom odznel v podaní hercov z balkóna a ktorý zopakovala aj tmočníčka. Takže dvojязыční Slováci si ho mohli vypočuť aj štyrikrát. Časový sklz tolerovali už asi iba tí, ktorí čakali na program cirkusantov, ktorý mal nasledovať po galaprograme ÚkSM, čo už pred galaprogramom naznačovali rekvizity umiestnené na javisku. Čo k tomu ešte dodať? Boli sme šťastní, že sa mraky zbiehajúce nad námestím roztrhli iba po oficiálnom programe netradičného Dňa Slovákov v Maďarsku.

Malí Kerešania v Čabe na promenáde

*Katarína Király s Dr. Lászlóm Felföldim,
laureátom Lamiovej ceny*

Kvety hűt z Pálhazy

/foto Ľudové noviny www.luno.hu/

Tanečný súbor Petruška z Ečera /foto Ľudové noviny www.luno.hu/

Motív čabianskeho kožucha na pamätnej medaile a medovníku. Ale odkiaľ pochádza?

O motívoch z kožuchov Békešskej župy je dobre vedieť, veď sú krásne a vďaka šikovným rukám sú súčasťou života občanov.

V 19. storočí v Békešskej župe vznikli strediská kožušníkov v Čabe, v Békeši, v Poľnom Berinčoku, v Sarvaši, v Slovenskom Komlóši a v Gyule. V týchto strediskách vyšívali kožuchy väčšinou muži. Nášivkovou technikou ozdobené alebo vyšívané kožuchy najprv nosili chlapi, čo sa neskôr zmenilo, a začali ich nosiť väčšinou ženy.

Strediská je možné rozoznať podľa strihu a okrášlenia kožucha, ba aj samotní majstri mali svoje príznačné motívy, ktoré si ostatní ctili a nepoužívali ich na svojich výrobkoch.

Čabiansky kožuch s krátkym driekom nie je husto vyšívaný. Vyšivali ho dvoma niťami delenej nite alebo hodvábnou niťou. Hlavnými farbami boli hnedá, bordová, dva odtiene zelenej, svetlej okrovožltej, ale vyskytla sa aj ľaliová. V súčasnosti už nerobia takéto úžasnosti, preto náš krúžok Rozmarín pracujúci v Dome slovenskej kultúry dbá o zachovanie motívov ich použitím na úžitkových predmetoch, ako to vidieť na fotografiách.

Keďže sme Čabania, najprv sa budem venovať čabianskymi kožuchom. Čabiansky slovenský kožuch zakrýva boky, má pristrihnutý chrbát a nemá prišívaný driek. Nie je ozdobený volánom, má iba dva protilahlé záhyby, čo zakrýva tzv. motýľ. Jeho zdobenie je triezve. Charakteristickou čabianskou črtou je kohútí motív umiestnený uprostred chrbta v tvare srdca. Zriedkakedy sa vyskytne aj vo forme srdca umiestnený motív pávieho oka. Jeho farby sú jasné: červená, modrá, hnedá, okrovožltá, ľaliová, zelená, čierna. Motívy väčšinou obšivali čiernou niťou.

Komlóšsky, medzi slovenskými kožuchmi najparádnejší, je najhustejšie a najpestrejšie vyšívajú. Aj tam vyšívajú, kde by to ani nebolo potrebné, napr. pod pazuchou. Skoro ani štipka miesta na ňom nie je, ktorá by bola bez výšivky.

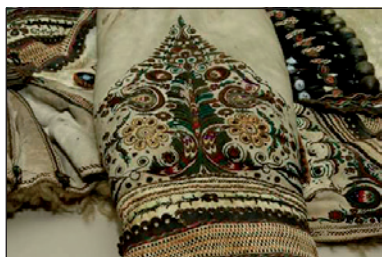
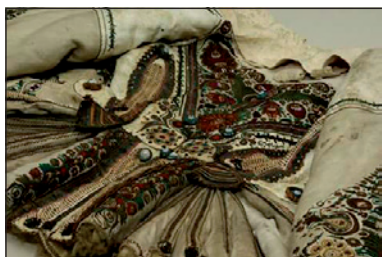
Má najpodrobnejšiu ornamentiku. Základnou farbou je biela, ktorú mohli ešte viac vybieliť bielou kriedou. Aj jeho strih sa líši od čabianskeho. Siaha po driek, má pristrihnutý chrbát, na spodku je ozdobený volánom. Jedno krídlo má tzv. csákó strih Zakryje tak dolnú časť druhého boku. Prednú časť zdobí dvojradové zapínanie. Najparádnejšie má ozdobenú zadnú časť. Motívy na nej sú rôzne: štylizovaná ruža, tulipán, nezábudka, klinček, rozmarínová vetvička. Farby sú tmavšie: bordová, červená, zelená, ľaliová, hnedá, modrá, čierna, okrovožltá. Šili ich rozvláknenu hodvábnou niťou, lebo mali husto vsadené, ozaj malé motívy a iba ňou ich mohli pekne vyšíť.

V Békéši zdobili maďarské kožuchy (bekeče) nášivkovou technikou. Mali trojaké strihy – na podobu Atilu, so stojacim golierom alebo rovným driekom. Má tiež trojaký motív – nášivkový – na ňom sú motívy očividne väčšie. Nášivku prikladali na kožuch a tú potom dookola obšívajú. Ďalším postupom je vyšívanie hodvábnou niťou. Jeho príznačnými motívami sú rozeta, tulipán, klinček, granátové jablko, bobuľky. Prevažujúce farby sú trojaké: terakota, bordová a svetlozltá. Ale používali aj ďalšie farby: červenú, modrú, svetlo- a tmavozelenú.

Okrem takéhoto typu majú aj s prevládajúcou bordovou a terakotovou farbou, ako to vidno na chrbte a rukávoch bekeče a výšviiek.

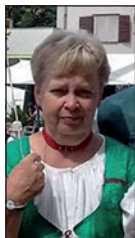
Sarvašský kožuch je najmenej nápadný. Podľa strihu je najdlhší, keďže siahal do polovice stehna. Má pristrihovaný chrbát naspodku ozdobený volánom. Nazývali ho aj sukňovým. Volán prišli niekedy až 240-centimetrový. Príznačné motívy: kompozícia kvetov uprostred s ružou, ktoré dopĺňajú listy a púčiky. Prevláda na ňom čierna farba s malou tzv. biskupskou ľaliou, svetlomodrou, tmavozelenou a červenou.

A toto je už rumunský ženský kožuch z Gyuly. Motívy sa podobajú slovenským, ale na prvý pohľad ho možno spoznať podľa tmavobordovej farby. Hlavnými motívmi sú: tulipán, okrúhla ruža, uprostred chrbta vidno kvet s pávím okom. Príznačné farby: dvojaká bordová, čierna, tmavohnedá, dvojaká ľaliová, tmavozelená a terakota.

Nakoniec by som vám predstavila slovenský kožuch z Poľného Berinčoka. Strih, dĺžka a základná farba sa zhodujú s čabianskym, veľakrát si ich aj pomýlia. Na chrbte sa taktiež nachádza motív srdca, ale tu namiesto kohúta možno nájsť pávie oko a 12-cípu hviezdu. Niekedy miesto hviezdy našívali erb. Ďalším príznačným motívom je dvojité točité čiara, tulipán a ruža (forgórózsza). Jeho farebnosť je premenlivá, ale hlavnými farbami sú rôzne odtiene lalíe: čiernej,

hnedej, svetlo- a tmavozelenej alebo terakota.

Milí moji čitatelia, dúfam, že sa mi podarilo dostatočne vystihnúť naše krásne kroje. Ja by som aj v súčasnosti niektorý z nich rada nosila, ak by sa niekto podujal na jeho ušitie.

A. Liptáková

Dolnozemskí Slováci znovu spolu

Hrádze a bariéry, ktoré sa v priebehu dvadsiateho storočia postavili a znemožnili snahy o prirodzené spolunažívanie a spoluprácu slovenských komunít na Dolnej zemi, sa koncom storočia začali odstraňovať a prvé kroky vzájomného približovania boli už badať.

Niektorí z tých, ktorí boli pri obnove snáh o oživenie spolupráce a kolektívneho pocitu spolupatričnosti slovenských dolnozemských komunít, už nie sú medzi nami, ale spolupráca pokračuje a rozvíja sa. Treba spomenúť predovšetkým intenzívnu spoluprácu na kultúrnom a osvetovom poli medzi dvomi kultúrno-historickými strediskami dolnozemských Slovákov – Békešskou Čabou a Báčskym Petrovcom. Účinná bola aj rok predtým, ako Békešská Čaba oslávila svoje tristočné jubileum. Toto dôležité a veľkolepé jubileum Slovákov v Maďarsku v „matke slovenských dolnozemských miest“ registrovali i Slováci v Srbsku. O jubileu čabianskych Slovákov informovali vojvodinskí Slováci a podieľali sa aj na oslavách. O ústredných oslavách 300-ročnice, ktoré prebiehali v Békešskej Čabe začiatkom júla, pohotovo napísal slovenský týždenník v Srbsku Hlas ľudu a v druhej polovici roka o tomto jubileu a o živote Slovákov v Békešskej Čabe vyšla na stranách tohto týždenníka aj reportáž na pokračovanie.

Na jubileum Békešskej Čaby ako prvý upozornil Slovenský svetový kalendár na rok 2018, ktorý vychádza v Báčskom Petrovci v Srbsku a sprítomňuje minulosť a súčasnosť Slovákov v celom svete. Minulý ročník Slovenského svetového kalendára sa dožil svojej premiéry nie náhodou práve v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe a bol prezentovaný po boku chýrečného Čabianskeho kalendára. Pri ďalšej prezentácii Čabianskeho kalendára a nášho kalendára v Bratislave v Univerzitnej knižnici UK nechýbal ani Slovenský svetový kalendár vychádzajúci v Srbsku. Spolupráca medzi Čabianskym kalendárom v Maďarsku a Národným kalendárom v Srbsku, ktorí sú vrstovníci (začali vychádzať roku 1920), má už za sebou slušnú históriu a môžeme očakávať, že aj storočnicu svojho založenia v roku 2020 oslavia spolu v Békešskej Čabe a v Báčskom Petrovci.

*Záver z prezentácie Čabianskeho a Slovenského svetového kalendára
v Békešskej Čabe Foto: Andrej Meleg*

Začiatkom júla boli na ústredných oslavách 300-ročnice Békešskej Čaby, samozrejme, aj Slováci zo Srbska. Mnohí uprednostnili toto veľkolepé jubileum pred stretnutím krajanov na Podpolianskych folklórnych slávnostiach v Detve. Slováci zo Srbska boli prítomní na všetkých podujatiach v rámci osláv a na Dolnozemskej jarmoku, ktorý sa konal na námestí, mali aktívnu účasť aj predstavitelky Miestnej organizácie Matice slovenskej z Bieleho Blata.

*Pracovníčky a predseda Matice slovenskej zo Srbska na Dolnozemskej jarmoku
v Békešskej Čabe v rámci ústredných osláv Foto: Vladimír Valentík*

Na jeseň Spolupráca medzi Slovákami z Békešskej Čaby a Báčskeho Petrovca pokračovala vďaka riaditeľke Domu slovenskej kultúry Hajnalke Krajčovičovej výstavou fotografií *Masky z benátskej lagúny* Jána Hlaváča, redaktora Slovenského vydavateľského centra v Báčskom Petrovci.

Záber z vernisáže výstavy Foto: Emília Valentíková

Spektrum spolupráce v minulom roku bolo teda pestré, od príležitostnej oslavnej spolupráce až po písané či tlačené slovo i oblasť umenia. Dúfame, že rozbehnutá spolupráca v budúcom roku zotrvá a bude ešte intenzívnejšia a bohatšia.

Vladimír Valentík

Moje zážitky z osláv 300. výročia znovuzaloženia Békešskej Čaby

Túžobne sme očakávali začiatok júla 2018, termín organizovania 300. výročia znovuzaloženia Békešskej Čaby.

Už začiatkom roka sme si zabezpečili ubytovanie v Penzióne Domu slovenskej kultúry a zároveň sme s optimizmom čakali, aby nám zdravie dovolilo zúčastniť sa tejto významnej udalosti.

Do Čaby sme sa vybrali v stredu 4. júla autom. Posádku auta tvorili štyria ľudia, moja manželka Katarína, brat Ján a jeho manželka Margita, rodená Kútyiková, a ja. Zvolili sme si trasu Nitra – Komárno – Székesfehérvár – Duna-földvár – Kecskemét – Békešská Čaba (asi 400 km), aby sme videli zaujímavú krajinu.

Cesta nám ubiehala veľmi rýchlo, pretože sme boli dobre naladení a na Čabu sme sa veľmi tešili. Keď sme dorazili na miesto nášho pobytu, dostalo sa nám srdečné privítanie, čo nás veľmi potešilo.

Rodina Krasková, Magda Hrabovská a pani Hajnalka Krajčovičová

Štvrtok 5. júla sme využili na návštevu hrobov našich starých rodičov a ďalších zomrelých príbuzných na cintoríne. Poobede sme navštívili chorľavú sester-nicu Alžbetu Pribojskú, ktorá sa v apríli 2018 dožila 86 rokov. Vždy sa veľmi tešíme na vzájomné stretnutie.

V piatok 6. júla sa začali oficiálne oslavy 300. výročia. Už od rána sme poci-ťovali skvelú atmosféru, ktorá vládla na nádvorí Domu slovenskej kultúry. Ľudo-vá hudba umocňovala túto príjemnú atmosféru.

Na tento deň sa tešil aj môj brat Ján. Ešte doma v Tekovských Lužanoch sa dozvedel, že rodák z Békešskej Čaby Ondrej Antovský, ktorý vyrastal v Tekov-ských Lužanoch na vtedy IV. ulici, kde žila aj naša rodina Krasková, bude pri príležitosti 300. výročia Békešskej Čaby ocenený. Ondrej Antovský je od nás starší o pár rokov a ako na chýrneho kuchára sme na neho všetci presídlení nesmierne hrdí.

Ing. Marián Kotora, Ondrej Antovský, Ing. Pavol Krasko a generálny konzul pán Igor Furdík

Toto ocenenie malo byť odovzdané za prítomnosti starostu obce Tekovské Lužany Ing. Mariána Kotoru a jeho sesternice Sone Nervovej, rodenej Antov-skej (Soňa je mimochodom susedkou brata Jána). Ondrej Antovský je strýkom starostu a učiteľky Sone. Tejto slávnosti sme mali byť svedkami aj my, čo sa aj stalo.

Nádvorie Domu slovenskej kultúry sa zaplnilo v očakávaní ocenenia troch rodákov z Békešskej Čaby, ale aj odovzdávania daru od riaditeľa kúpeľov v Podhájskej, drevenej plastiky Juraja Jánošíka.

Ako prvý dostal pamätnú plaketu rodák z Békešskej Čaby, už spomínaný Ondrej Antovský. Cenu Čabianskej organizácie Slovákov odovzdal generálny konzul pán Igor Furdík spolu s pánom Michalom Lásikom. Ako druhý v poradí som bol oslovený ja. Z rúk oboch významných pánov som prevzal pamätnú plaketu, čo ma nesmierne milo prekvapilo. Na rozdiel od ostatných ocenených som jediný nevedel, čo sa chystá, nakoľko to malo byť pre mňa prekvapenie. Čo sa organizátorom skutočne podarilo. Moja manželka, brat Ján a jeho manželka sa nestihli ani spamätať. Keď im to došlo, boli dojatí a prekvapení.

Tretím oceneným bol pán Ovari (rodina bola prisídlená do Komárna, teraz býva v Bratislave). Do Čaby prišiel v sprievode svojho brata, ktorý však nesie priezvisko Ozdín.

Chcem sa aj na tomto mieste poďakovať Čabianskej organizácii Slovákov, že sa mi dostalo takej milej pocty.

Po odovzdaní plakiet nasledoval ďalší bod programu, odovzdávanie daru od riaditeľa kúpeľov v Podhájskej pána Jozefa Barcaja. Sochu Jánošíka odhalil spolu s riaditeľom kúpeľov aj parlamentný hovorca Slovákov v Budapešti Anton Paulík.

Po oficiálnej časti programu sa o dobrú náladu postarala hudba a spev. Večer pokračoval v meste v amfiteátri divadelným predstavením hercov zo Sarvaša Janko Drotár dvojjazyčne, po slovensky aj po maďarsky. Bolo to veľmi milé. Herci podali vynikajúce výkony a boli odmenení dlhotrvajúcim potleskom plného hľadiska. Po predstavení boli odchádzajúci diváci odmenení výbornými bryndzovými haluškami.

Zábava za účasti ľudovej hudby a spevu vrcholila na dvore Domu slovenskej kultúry (vzdialenej asi 400 m od amfiteátra, kde sa konalo spomínané divadelné predstavenie).

Dobrá nálada na dvore Domu slovenskej kultúry

V sobotu ráno sme si privstali, aby som ukázal bratovi a jeho manželke trhovisko. Z trhoviska sme sa ponáhľali na ďalší program osláv.

Harruckernova cesta viedla do pôvodnej budovy starého mlyna, kde sme sa dostali mestským vláčikom. Odtiaľ sme išli na Békešskú ulicu pozrieť si Dom rozprávok. Odtiaľ sme odchádzali na vlečke ťahanej párom koní. Na Békešskej ulici sme v minulosti často navštevovali matkinho bratranca Bandy báčiho Pataja (brata akademického maliara Michala Pataja), preto bola jazda vozom pre nás zaujímavejšia. Z rozprávkového domu pokračovala naša cesta na Garayho ulicu do Slovenského oblastného domu (aj na túto ulicu máme s bratom spomienky z minulosti, keď sme tu ako deti často navštevovali otcovu sestru Ičku Sákovú, rodenú Kraskovú).

Poobede sme striedavo nasávali dobrú atmosféru na námestí oproti katolíckemu kostolu a na dvore Domu slovenskej kultúry. Škoda, že zábavu prerušil silný dážď.

Na hlavnom námestí

V nedeľu ráno po raňajkách sme sa vydali späť na Slovensko plný krásnych zážitkov a novej životnej energie.

Pavol Krasko

Dolná zem oslavuje

Dolná zem je poznačená históriou, rôznymi národmi a národnosťami, rozumie každej reči a dáva úrodu tým, ktorý ju obrábajú. Turci opúšťajú územie Dolnej zeme i Békešskú župu a slovenský národ od Tatier až po Dunaj prichádza na Dolnú zem za lepším životom, nakoľko z kvalitnej zeme zberajú bohatú úrodu. Vieme si dnes predstaviť, ako naši prarodičia prichádzali na Dolnú zem? Koľko dní a nocí museli prežiť na konskom povoze? Pri oslavách 300. výročia znovuosídlenia čabianskej župy bol pekne prezentovaný príchod Slovákov do tejto oblasti. Zaoberajú sa nielen obrábaním pôdy, ale aj chovom dobytka. Zimné dni koncom roka venujú domácim zabíjačkám, ktoré sa stali tradičnými rodinnými stretnutiami plnými hodovania. Vyrábajú sa tu domáce špeciality. Najobľúbenejším výrobkom je čabianska klobása. Výroba čabianskej klobásy sa zachovala do dnešnej doby, receptúra sa dedila z pokolenia na pokolenie.

Békešská Čaba usporadúva každý rok Klobásový festival, kde si každý návštevník pochutná na zabíjačkových špecialitách.

Tunajší ľudia nezabúdajú ani na duchovný život. V Békešskej Čabe sú vybudované pekné kostoly. Evanjelický kostol a z červených tehál postavený katolícky kostol. Svoju rodnú reč – slovenčinu – si dodnes zachovali a zriadili Dom slovenskej kultúry v Békeščabe, kde na spoločných stretnutiach uchovávajú tradície, ktoré prechádzajú z generácie na generáciu.

Po skončení 2. svetovej vojny zažíva Dolná zem ďalšiu výmenu obyvateľstva, keď Slovákov z Békešskej župy a okolia posielajú na Slovensko a zo Slovenska maďarských občanov do Maďarska (poznámka autora: aj moji rodičia, rodáci z Békešskej Čaby, sa ako Slováci presťahovali na Slovensko).

Pri mojej návšteve Békešskej Čaby si uctím pietne miesta starých rodičov, strýka a tety, miesto ich posledného odpočinku na cintoríne na Sarvašskej ceste, katolícky kostol a slovenský dom.

Pán riaditeľ Termálneho kúpaliska Podhájska Ing. Jozef Barcaj ma oslovil, aby sme spolu navštívili klobásový klub, ale aj Dom slovenskej kultúry, kde pôsobí nová pani riaditeľka Hajnalka Krajčovičová (poznámka autora: v tom období nás navždy opustila pani Ančinová, pôvodná pani riaditeľka). Prijatie v Dome slovenskej kultúry bolo veľmi priateľské a slovo dalo slovo, čo prispelo k vzájomnému porozumeniu a pozvaniu členov Domu slovenskej kultúry a speváckeho zboru Čabianska ružička na Podhájske dni klobás a tradičných špecialít do Podhájskej. Slovenský dom pozvanie prijal a spevácky zbor mal na tomto podujatí veľký úspech.

V roku 2018 oslavovala Békešská Čaba 300. výročie znovuzaloženia. Na organizácii takejto významnej oslavy sa podieľali i miestni Slováci, ktorí na ňu pozvali aj Ing. Jozefa Barcaja, riaditeľa Termálneho kúpaliska Podhájska. Pozvanie bolo prijaté a aby zostala stála spomienka na túto významnú udalosť, pán riaditeľ Termálneho kúpaliska Podhájska ponúkol drevenú sochu Jánošíka spolu s kameňom zo Slovenska. Odhalená bola v predvečer osláv na nádvorí Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe za prítomnosti Ing. Jozefa Barcaja, pána Paulíka Antona, generálneho konzula Slovenskej republiky a ďalších účastníkov tohto slávnostného podujatia (Juraj Jánošík pôsobil na Slovensku ako Roža Sándor na Kondoroši).

Pri vstupe na nádvorie Slovenského domu v Békešskej Čabe víta socha Jánošíka každého návštevníka.

*Autor: Ing. Ján Oláh
Ing. Jozef Barcaj*

Darcovia a riaditeľka Domu slovenskej kultúry pri soche Jánošíka

Prví osadníci zo Zvolenskej stolice v Békešskej Čabe na podklade dokumentov z 18. storočia

Zvolenskú stolicu charakterizuje hornatý, husto zalesnený a členitý reliéf územia. Jej hranice šli po hrebeňoch Nízkyh Tatier, Veľkej Fatry, Kremnických a Štiavnických vrchov, Javoria a Slovenského rudohoria. Na konci 17. storočia a v prvých rokoch 18. storočia sťahujúci sa poddaní obsadili najviac usadlosti v osadách juhovýchodnej časti Peštianskej stolice, neskôr i sídla na Dolnej zemi.

Historik Ján Gomboš v Zozname utečených poddaných esterháziorského panstva zo Zvolenskej stolice spísanom roku 1721 zistil, že zo Zvolenskej Slatiny pred piatimi rokmi do Békešskej Čaby ušiel Martin Valaštan so synmi Jurajom, Martinom a Jánom, ďalej Juraj Brcian a Ján Trcka so synom Ondrejom (J. Gomboš). Ako sa v zistených prípadoch ukázalo, aj tu šlo prevažne o usádzanie evanjelického obyvateľstva. Okrem dedín Čerín, Očová, Lieskovec, Mičiná prišlo do Békešskej Čaby aj niekoľko rodín z miest Zvolen, Brezno, Ľubietová, Slovenská Ľupča. Z pomiestnych utečeneckých mien je najrozšírenejšie Breznaj (Brezno), Detvaj, Detven (Detva), Očovský (Očová), Krupinský (Krupina), Mičinec, Mičinaj (Dolná a Horná Mičiná), Mořovský (Môřová), Molčan (Môlča), Pliešovský, Plešovský (Pliešovce), Ponický, Poničan (Poniky), Samporský (Sampor), Sebedinský (Sebedín), Šajban, Šajben (Šajba, teraz Strelníky), Zolňan (Zolná), Zvolenec, Zvolenský (Zvolen)...

Menovitý príchod prvých prisťahovalcov do Békešskej Čaby uviedol Ľ. Haan vo svojom po slovensky napísanom diele „*Pametnosti Békeš – Čabanské*“, Pešť, 1866“. Z uvedených 320 priezvisk viac ako tretina (115) pochádza z Novohradu, 56 z Malohontu, 48 z Hontu, 36 z Peštianskej stolice, niekoľko z Turca, Zvolena, Liptova, Tekova...

Z tohto hľadiska som načrel do zachovanej najstaršej matriky zomrelých v Čabe, ktorú v tom čase písal farár Ondrej Ďurček, a vybral z nej tie mená a priezviská, ktoré Ľudovít Haan tak podrobne nezisťoval. Okrem mien uvádzam miesto a rok ich narodenia, krstné mená ich rodičov, podľa možnosti meno a priezvisko manžela/manželky, rok a príčinu smrti.

Slováci zo Zvolenskej stolice prisťahovaní do Békešskej Čaby zapísaní v matrike zomrelých (1781 – 1799)

Meno osadníka	Miesto a rok narodenia	Rodičia	Meno manžela/manželky	Rok a príčina smrti	Poznámka
Ondrej Žiak	Lieskovec, 1729	Ondrej, Anna	Katarína	1790, porážka	
Ján Straka	Očová, 1724	Ondrej, Zuzana	Helena Vravková	1789, kašeľ	
Dorota Krnáčová	Čerín, 1721	Ján, Dorota	Ondrej Makan	1785, zimnica	
Anna Žiaková	Lieskovec, 1723	Ján, Anna	Istók Havran	1794, zimnica	
Daniel Slivka	Lubietová, 1710	Ján, Anna	Anna	1790, staroba	
Helena Sedmáková	Zvolenská Slatina, 1711	Ján, Helena	Matej Banský	1785, porážka	slúžila u Jána Gallu
Michal Filo	Brezno, 1742	Ondrej, Mária	Helena, Katarína	1797, záduch	
Ondrej Krnáč	Očová, 1724	Ondrej, Dorota		1784, horúčka	
Martuš Považai	Sl.Lupča	Ján, Mária		1785, vodnatieľka	čizmár
Martin Krupa	Brezno, 1728	Juraj, Uršula	Iľka	1785, rôzne choroby	
Alžbeta Liptajová	Zvolen, 1736	Ján, Terézia	Daniel Bulovský	1795, suchoty	
Dorota Ďurkoviech	Očová, 1742	Ján, Anna		1789, opuch	
Zuzana Součiková	Mičiná, 1741	Ján, Dorota	Samuel Breznai	1786, zimnica	
Zuzana Sinovicová	Banská Bystrica, 1750	Ján, Zuzana	Tomáš Ďuriš	1785	
Ján Knezovic	Radvaň, 1726		1. Anna, 2. Dorota	1785	

Ján Jančovic

Kračúnske zvyky v Békešskej Čabe pred sto rokmi

V Slovenských pohľadoch v roku 1902 je nepodpísaný článok s názvom *Ľudové zvyky a povery v Békešskej Čabe*. Jeho autorom bol pravdepodobne vtedajší čabiansky učiteľ, liptovský rodák Ján Pravdoľub Bella, ktorý v tom čase napísal do tohto časopisu viac príspevkov. Opisuje v ňom nielen výročné zvyky, ale podrobnejšie sa zaoberá najmä čabianskou svadbou. Predvianočné a vianočné zvyky začína Luciou. V Čabe sa v deň pred Luckou, v deň Lucky a taktiež v pôstny deň (Štedrý deň) nemal kydať hnoj spod statku, aby sa zvieratám nepoškodilo. To isté platilo aj po západe slnka a pred východom slnka. Keď v pondelok prišla do domu prv žena ako muž, malo to znamenať škodu alebo nešťastie. Rovnako v pondelok ráno netreba nič predať, požičať alebo darovať, lebo by potom celý týždeň odchádzalo všetko z domu (autor nepíše, či to platí len v pondelok cez vianočné sviatky a či každý pondelok). V deň Lucie sa mali pred svitaním vyhnať všetky sliepky z pánov, aby dobre niesli vajcia, a kohúta pošuchať papekom, aby dobre „dlávil“. Na Čabe od Lucie po Kračún do obruče ležiacej na dvore sypali hydine zrno, aby sa nerozutekala. Gazda zase sypal sliepkam zrno pomedzi rozkročené nohy, aby dobre niesli. Na Tomáša dievčatá potriasali lesu (plot) a pritom spievali: „*Lesá, lesa, trasiem tá, svätý Tomáš, prosím tá, dajže mne ty zvedeti, kde ja budem bydleť*“. Z ktorej strany pes zaštekal, v tú stranu sa malo dievča vydať. Na Štedrý večer dávala rodina na stôl okrem iných jedál aj celý peceň chleba. Ten nechali zakrytý a počas celého Kračúna nedotknutý, aby sa rodina po celý rok držala spolu. V ten deň gazdiná pošibala celú rodinu prútom, ktorý na Luciu priniesol *kondáš* s cieľom, aby sa ošípané dobre vydarili. Prúť sa však nesmel chytať do holej ruky, ale iba cez zásteru. Gazdiná si na Štedrý večer všetko tak prichystala, aby už nemusela vstávať od stola, lebo inak by sliepky a husi zle sedeli. Pod štedrovečerný stôl nasypali rôzne obilie, a to zhrnuli a po sviatkoch nasypali hydine, aby vraj nehynula. Ak mali v dome na vydaj dievku, tá si počas večere snažila uchytiť z vidličky halušky, ktoré otec prvé kladol do úst a vyhodil ich von oblokom. Ak do rána zmizli, dievka sa do roka vydá. Rovnako na Štedrý večer posypali pitvor a „*chyžu*“ slamou, ktorú po sviatkoch odložili a pri podsýpaní dali z nej do každého hniezda, aby sa kurence a kačičky dobre liahli. Proti strigám zápasili tak, že napísali ceruzkou kríže na dvere domu a stajne, aby tak zabránili strigám prístup do stavania. Smeti z domu vysypali

len na Štefana a tieto potom porozsýpali po maštali, hydine a stromom, aby sa vo všetkom dobre darilo. Od Lucie po Kračún dievka jedávala novou lyžicou, ktorú si dala na Kračún pod hlavu, aby sa jej prisnilo, za koho sa má vydať. Na sedem ceduliek napísala mená mládenčov a zapravila ich do pirohov, ktoré sa varili. Meno mládenca v prvom vystúpenom pirohu určilo, za toho sa dievka mala vydať. Kto vie, či sa ešte na Čabe a jej širokom okolí, kde žijú Slováci, z týchto starodávnych zvykov niečo zachovalo.

Ján Jančovic

Juraj Dolnozemský:

Nevieme...

Nevieme,
čo nám prinesie
zajtrajší deň?!
Ako sa splní
ten prastarý sen?!
Občas aj túžby klamú!
Ozaj vieme slušne
posúdiť drámu?
Treba vzkriesiť
nádej starú!
Osiveli všedné dni
ani ja a ty!
Októbrové rána ochladli
a my sme dobám podľahli!
Navonok prečo
všetko, všetko
hore nohami je?
Veď Ty si ten
pevný bod, Bože?!

Vyznamenania a ocenenia za zásluhy pre našu Slovač v Maďarsku v roku 2018 v chronologickom poradí

Alžbeta Hornoková Uhrinová
(pracovníčka Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku)
Cena Ondreja Štefanka

Edita Pečeňová
(riaditeľka Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a kolégia)
Za našu národnosť a ocenenie Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Piroska Majerníková
Pamätný list Tešedíkovej ceny

Ján Chlebnický
Diamantový diplom za pedagogickú prácu

Mária Matejdeszová

(zástupkyňa Úradu CSSM, predtým učiteľka čabianskeho slovenského gymnázia)

Tešedíkova cena

Juraj Dolnozemský

ocenenie Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Jola Pepová
(predsedníčka Spolku veľkobánhedesských Slovákov)
Za békešských Slovákov

Miroslav Kmeť
(pracovník Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku)
Za čabianskych Slovákov

Csilla Cséfaiová
(vedúca Slovenskej materskej školy v Békešskej Čabe)
Za národnosti Békešskej župy

Júlia Borguľová
(vedúca slovenskej komunity v Poľnom Berinčoku)
Za slovenskú národnosť

Na počesť nie čabianskych jubilantov

Dve mená – dve významné životné jubileá

Dvaja významní predstavitelia slovenskej literatúry v Maďarsku – Juraj Dolnozemský a Gregor Papuček – sa tohto roku 2018 dožívajú významného jubilea.

Juraj Dolnozemský, občianskym menom Juraj Antal (György Antal), sa narodil v Slovenskom Komlóši 14. novembra 1928. Práve sa dožíva 90 rokov a toto významné životné jubileum si s ním s potešením pripomínajú všetci jeho priaznivci, či sú to jeho spolupútnici na literárnom poli, či Slováci na Dolnej zemi, na Slovensku i vo svete. Čím ich priťahuje poézia tohto básnika? Básnika, ktorý začal písať pomerne neskoro a svoje básne uverejňovať až ako päťdesiatročný, teda už zrelý človek. Aj keď nemal ukončené vyššie vzdelanie, keďže musel nastúpiť do práce, hoci bol úspešným študentom evanjelického lýcea, talent a túžba po napredovaní ho neopustili. Nebál sa žiadnej práce, či už pracoval ako poľnohospodársky robotník, či „črepár“, keď pálił tehly, či plavčík, alebo zamestnanec. Jeho básne v slovenčine i maďarčine vychádzali najprv v periodickej tlači (napr. Ľudové noviny, Náš kalendár, Čabiansky kalendár, Čabän, Zrod, SME, Evanjelické listy, Komlóšsky hlásnik, na Slovensku v Novom slove atď.). Dopotiaľ mu v rozpätí rokov 1988 – 2013 vyšlo sedem básnických zbierok. Poslednú ôsmu mu vydalo Vydavateľstvo Ivan Krasko v Nadlaku k jeho deväťdesiatinám v roku 2018 v edícii Knižnica Dolnozemského Slováka. Jej krst sa konal na Slovensku v Bratislave 8. 11. 2018 v rámci Bibliotéky.

Básnická zbierka *Pozdrav z dialavy* obsahuje 84 básní, ktoré autor napísal za posledných päť rokov. Prvú časť *Jój, život* tvoria básne každodenného života (*Už od včasnána, Marec, zobúdzaj sa, starac, Jesenôčka* a iné), lyrické básne späté s prírodou, láskou k domovu, spoločnosťou a najmä človečenstvom. Vo viacerých ale pripomína význam minulosti a jej poznania pre prítomnosť, no hlavne pre budúcnosť (*Odkaz ku Dňu Slovákov v Maďarsku*: „Bože, / živé sú / naše korene!“; *Reformácia a život*: „Zamýšľame sa nad ňou / denne, vedome, / k životu nám patrí. / Dedili ju pokolenia / od pradávnych predkov.“/; *Pozdrav z dialavy*: „Zamyslení spomíname, / priateľov hľadáme, / časy nás oslovujú. / My tu a vy tam sa / modlíme. / Skrz Jezu Krista k Bohu.“/) v básni *Zmierenie. K turíčnym sviatkom* apeluje: „Žiť zodpovedne, / zlo spoznať / zblízka i zďaleka. / Nepodľahnúť! / Správne / poro-

zumieť to, / čo práve núka / doba! / A čo chcú ľudia! / Jój, svedomie! / Keď váhajú a želajú si vedome. / Potrebne je zmierenie! / Potrebujeme / vedieť žiť / a pravdu si cítiť. / Úctu dať každému / čistými slovami. / Pomôž, Bože! / Mnohí sú zdolaní /“ kým báseň *Slovo volá* oslovuje všetkých, aby poznávali minulosť, oživilí zabudnuté, aby korene prežili aj do budúcnosti: „Volá slovo, / ľudí vzbudzuje, / človek putuje / a reč kvitne. / Zlosť cúva. / V minulosti / hľadáme budúcnosť, / nepredáme svoju cnosť!“, veď „V srdciach / ešte sú / živé nádeje aj korene. / Jar dávno / rozmočila / záveje, / dnes za ľahostajnosť / tvrdé dane / platíme.“

Básnická zbierka zahŕňa aj príležitostné básne, ktoré vytryskli vo chvíľach osláv jubileí (*Pozdrav Šaňovi* (Kormošovi) a iné), ale aj poslednej rozlúčky s blízkymi, s priateľmi či známymi (*Hľadáme slová* (Anne Ištvánovej)), či vo chvíľach prežívania významných okamihov a jubileí (*Zamyslenie nad päťstým výročím reformácie*, *Myšlienky na Deň mesta*, *Úcta mestu*, *K tristoročníci Békešskej Čaby*, *Myšlienky k MDŽ*). Báseň 2018 vyznieva ako pranie do nového roku ľuďom s ich schopnosťami i slabosťami („Veď sme ľudia, / mnohí bludy súdia. / Naveky zvedaví/ hľadáme, / kreslíme záhady. / O šťastí snívame. / K novým snom / úctu pribalíme, / dobrej nálade / sa vždy potešíme /“, ale apelatívny záver („V budúcnosť / veriť treba! / Človeče, k dobrým / činom povzbudzuj seba! / Bože náš, ochráň nás, / nech nám nehrozí bieda!“) posúva obvyklé želania do vyššej, etickej roviny – kiez nám nehrozí morálna bieda! Veľmi pôsobivé je vyznanie v básni *Zostal vzorom* (*Na rozlúčku s Gabrielom Hattingerom*) („Nesúď, osud! / Radšej rany zacel! / Odišiel na večnosť / milý priateľ. / Cestu mal hrbolatú, / ale aj úspechov sa dožil, / keď na oltár poézie / trvalú lásku zložil. / Zostal vzorom, / ktorý stál / pri začiatkoch, / keď hromy divo bili. / Dal podstatu každej chvíli, / aby sme všetko, / všetko, / aj smrť / víťazne prežili!“)

Literárny kritik povedal, že básnik Dolnozemský píše, akoby oral (tú úrodnú dolnozemskú rovinu). Áno, a píše s decentnou zaangažovanosťou, otvoreným srdcom a úprimnosťou. Pri čítaní jeho poézie máme pocit, že sme natrafili na čerstvý dúšok vody z prameňa, ktorý práve vytryskol spod zeme, chladivý, osviežujúci, povzbudzujúci. A tak neprekvapuje, že Juraj Dolnozemský je nositeľom viacerých vyznamenaní, medzi iným od Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, Svetového kongresu Slovákov i držiteľom Medaily Cyrila a Metoda a Ceny Ondreja Štefanka, a to tak za básnickú tvorbu, ako aj za ďalšiu činnosť v prospech Slovákov v Maďarsku.

Ďalší jubilant je o desať rokov mladší. Gregor Papuček sa narodil 24. júna 1938 v Mlynkoch pod Plešom. Navštevoval Slovenskú školu v Budapešti, maturoval na gymnáziu v Békešskej Čabe. Po štúdiu na vojenskej škole sa stal dôstoj-

níkom, následne študoval slovenčinu na univerzite v Budapešti. Slúžil vo Vaco-ve, neskôr pracoval ako prekladateľ a tlmočník v Budapešti. Prvé básne napísal už v základnej škole, neskôr začal publikovať v periodickej tlači (Naša sloboda, Ľudové noviny atď.). Vydal nielen vlastné básne – 10 samostatných básnických zbierok, básne a zhudobnené básne pre deti – päť publikácií, a jeden kompaktný disk. Okrem toho zostavil Bibliografiu beletristických publikácií slovenských spisovateľov v Maďarsku 1955 – 2002, monografiu rodnej obce Mlynky a okolie, pripravil zbierku mlynských rozprávok a ľudových piesní spod Pilíša. Významná je i jeho prekladateľská činnosť (preklad básní pre deti od maďarského autora Sándora Werőesa či vedeckých a odborných publikácií, hlavne z odboru história a národopis). Jeho básne sú publikované vo viacerých antológiách, ako napr. v prvej literárnej antológii slovenských autorov v Maďarsku s príznačným názvom Výhonky, vydané v roku 1978. Jeho tvorbu predstavujú verše od prvotín cez ľubostnú a prírodnú lyriku až po spoločenské verše burcujúce k udržaniu slovenského života, slovenskej reči v Maďarsku. Jeho schopnosť vyjadriť skratkou to podstatné sa prejavila aj v *Úsmevných epitafoch na (večný) odpočinok* (PostScriptum 2010) a zrejme ho priviedla k ďalšiemu žánru – haiku.

Zbierka *Hviezdne nebesá / Stošesťdesiat haiku / zabýšťa sa* vyšla v roku 2017, uvedená bola na bratislavskej Bibliotéke 10. novembra 2017. Prvá časť pochádza z pera japonského básnika Bašó Macua, majstra v žánri haiku. Z výberu jeho diela preloženého do maďarčiny Gregor Papuček vybral a preložil do slovenčiny 34 haiku. Nasledujú vlastné Papučekove trojveršia. Názov *Haiku haiečku, haiku zelený* vtipne reflektuje názov ľudovej piesne. Obsahovo sa verše zameriavajú na domov a Pilíš, a to od vyslovene lyrických („Hviezdne nebesá. / Nad Pilíšom mesiačik / šantí, smeje sa.“ (39)) cez vážnejšie so zaujímavými metaforami („Mizne nám prameň. / Pod Pilíšom od žiaľu / mäkne aj kameň.“ (38)) až po burcujúce („Ach, všetci svätí! / Zobrali nám dejiny, / berú nám deti!“ (43)). Básnikovu lásku a úctu k rodnému jazyku, k slovenčine, dokladajú haiku 75 – 84, napr. „Vrávim dva razy: / Nech nám slovenský jazyk / nikto nekazí! // Nech ho každý vie, / nech nám ho zlomyselne / nikto neberie.“ alebo haiku 80 „Slovenčina, tá / osožná a na krásu/ značne bohatá.“ Dosvedčiť to má ďalšia časť *Haiku o haiku* („Je to verš krátky? / Aj všetky veľké pravdy / sú na tri riadky.“ (85)). Básnikov záujem o rodný kraj dokumentujú *Haiku o našich studienkach* („Len sa napite / najvzácnejšieho moku: / vody na pitie.“ (96)). S názvom *Svet a haiku* prichádzajú závažné autorove výpovede, aktuálne v každej krajine. („Nie sme všetci zlí, / ale ten, kto je horší, / viac si uchytiť“ (110); „Hýri pažravosť. / Hockolko si ulapia, / nikdy im nie je dosť!“ (112)).

Haiku *Od Proglasu po dnešok* vyznáva úctu k posolstvu Cyrila a Metoda („Cyril a Metod / povýšili našu reč / na vysoký schod.“ (121)). K poslaniu básnika a básne sa vyjadrujú haiku v časti *Nezaspí básnik* („Aj keď nám hlásnik / už poľnoc oznamuje, / nezaspí, básnik! // Spať je nevera. / Nedajme sa z cesty zviest, / držme sa pera!“ (143, 144)). Posledné haiku sú zamerané na *Mnohorakosť*. („Ach, mnohorakosť! Miliardy rôzností! / Málo, a či dost?“ (145); „Chyba je len v tom, / že aj názory máme / v spektre širokom.“ (146); „Márna to snaha, / keď každý iným smerom / náš vozík ťahá!“ (149); Bože, kdeže je / nádej, že sa podarí / zosúladienie?“ (150); „Ach, mnohorakosť, / buď taká, abys bola / svetu na radosť.“ (155)).

Gregor Papuček obratne v slovenskom jazyku využil básnickú skratku haiku, aby vyjadril svoj angažovaný postoj k rodisku, rodnému jazyku, k poslaniu básnika a poézii, ale aj k spoločnosti doma i vo svete. Niektoré verše pohľadia dušu, iné provokujú i burcujú zanietené za slovenskú vec, v každom prípade nútia zamyslieť sa nad budúcnosťou Slovákov v Maďarsku, ale aj nad budúcnosťou ľudstva.

Autor je ale známy aj ako publicista, ako zostavovateľ závažných slovenských monografií, ako neúnavný organizátor života Slovákov v Maďarsku. Za mnohoraké aktivity v prospech Slovákov v Maďarsku v oblasti literárnej i mimoliterárnej mu prezident Slovenskej republiky udelil vyznamenanie Rad Bieleho dvojkríža II. triedy.

Dvaja jubilanti, dvaja básnici, čo ich spája? Obidvaja sú nositeľmi viacerých cien a vyznamenaní, sú čestnými členmi Spolku slovenských spisovateľov, sú aktívni aj v spoločenskom a spolkovom živote Slovákov v Maďarsku. Ich literárna tvorba má styčné body nielen v prírodnej lyrike, ale aj vo vyjadrení túžby udržať slovenskosť a slovenského ducha medzi Slovákami v Maďarsku, niekedy podobnou formou a prístupom (napr. cez duchovno), niekedy rozdielnym prístupom a rozličnými žánrami. Výsledok – dosah (či zásah?) – čitateľovej mysle je však veľmi podobný. Preto sa budeme tešiť na ich ďalšiu tvorbu!

Gabriela Hamranová

Január

04. 01. Prvé stretnutie čabianskych skupín Čabianskej organizácie Slovákov (ČOS) - výšivkársky krúžok Rozmarín a skupina so zmenenými schopnosťami
05. – 07. 01. Podpísanie dohody o spolupráci Slovákov v Poľnom Berinčoku a troch komunít v Kolárove
08. 01. Vernisáž výstavy seriálu Art-tvor v Dome slovenskej kultúry (DSK)
Prvé stretnutie skupín ČOS – Klub slovenských seniorov a spevokol Čabianska ružička
09. 01. Porada poslancov Dolnej zeme a ich vedúcich v Dome slovenskej kultúry Zastúpenie čabianskych Slovákov na novoročnej recepcii Samosprávy župného mesta Békešská Čaba (Michal Lásik)
10. 01. Novoročné stretnutie čabianskych partnerov v DSK
11. 01. Prednáška o Slovákoch v Kanade (Ondrej Mihál, predseda org. VÚSM) v Dome slovenskej kultúry
18. 01. Účasť čabianskeho regiónu ÚKSM na Informačnej prednáške o parlamentných voľbách v Slovenskom Komóši (org. ÚNIA)
19. 01. Páračky u telekgerendášskych Slovákov
21. 01. Divadelné predstavenie Vertiga Zoznamka v Slovenskom Komlóši
22. 01. Zastúpenie čabianskych Slovákov na galaprograme odovzdávania ceny župného mesta Békešská Čaba „Za čabiansku kultúru“ (Hajnalka Krajčovičová)
23. 01. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešskej Čaby
24. 01. Zasadnutie predsedníctva Čabianskej organizácie Slovákov
Zastúpenie čabianskych Slovákov na čele s Michalom Lásikom na zasadnutí Národnostného výboru župného mesta Békešskej Čaby
25. 01. Otvorenie roka Slovákov v Poľnom Berinčoku
27. 01. Zasadnutie Výboru krajanskej nedele Folklórneho festivalu Jánošíkov dukát (Detva)
30. 01. Tradičné zhotovenie pirohov – mimoriadna hodina pre žiakov a škôlkarov
31. 01. Valné zhromaždenie Spolku Slovákov v Eleku
Zastúpenie čabianskej Slovače (Michal Lásik) na zasadnutí Výročného výboru župného mesta Békešská Čaba

Február

02. 02. Kultúrne domy cez deň i v noci – otvorený slovenský dom
Kultúrne domy cez deň i v noci – oživenie minulosti, bohoslužba, program: Troška krajšie, troška dokonalejšie po slovensky, fašiangová herňa
04. 02. Čajové popoludnie v Kétšoproni
06. 02. Zasadnutie predsedníctva Čabianskej organizácie Slovákov
09. 02. Vernisáž seriálu Mladí talentovaní čabianski umelci v DSK (Medvegy-Andelic Marija)
10. 02. Účasť čabianskeho regiónu ÚKSM na Slovenskom bále v Slovenskom Komlóši
17. 02. Účasť gerendášskych, čorvášskych a čabačúdske Slovákov na divadelnom predstavení divadla HAHOTA
Batôžkový bál telekgerendášskych Slovákov
21. 02. Spoločné fašiangy Slovákov a civilných organizácií v Poľnom Berinčoku
Účasť Michala Lásika v parlamente na slávnostnom zverejnení dodatočných podpôr na r. 2018 kultúrnym inštitúciám prevádzkovaným národnostnými samosprávami
24. 02. Účasť čabianskeho regiónu ÚKSM na fašiangovom bále Slovákov Čaby
24. – 25. 02. Cesta gerendášskych Slovákov k partnerskej komunite do Slád-kovičova
28. 02. Výjazdové zasadnutie Slovenskej samosprávy Békešskej župy

Pracovná porada so slovenskými partnermi z Nových Zámkov a Podhájskej o tohtoročnej spolupráci

Marec

02. – 04. 03. Účasť Slovákov z Poľného Berinčoka v partnerskej obci Kolárovo na Slovenskom bále
03. 03. Bál mededských Slovákov
Vyhnanie zimy na hlavnom námestí – miestni Slováci pečú fánky
04. 03. Kultúrny zájazd v znamení očakávania jari v Sarvaši – z čab. regiónu vystúpil Spevokol zachovávajúci slovenské tradície s citarovou skupinou Rosička z Kétšoprona
05. 03. Deň žien v Klube čabianskych slovenských seniorov
06. 03. Vystúpenie spevokolov Čabianska ružička a Orgován v rámci jarného festivalu vo Viniciach
07. 03. Prezentácia a recenzia Čabianskeho kalendára 2018 a Slovenského svetového kalendára na rok 2018 v DSK
Rokovanie vedúcich CSSM a DSK s primátorom Békešskej Čaby v DSK
Deň žien v Slovenskom klube v Poľnom Berinčoku
09. 03. Celoštátna textilná konferencia a vyhlásenie výsledkov konkurzu s výšivkársym krúžkom Rozmarín a výšivkárkami z Veľkého Bánhedeša
10. 03. Deň žien slovenskej samosprávy a pávieho krúžku Borouka v Telekgerendáši
14. 03. Zastúpenie Slovače (Veronika Lalušková a Hajnalka Krajčovičová) na zasadnutí Výročného výboru župného mesta Békešská Čaba
15. 03. Účasť slovenských komunít čabianskeho regiónu na ústredných oslavách 15. marca
15. – 17. 03. Účasť na Štefankovej konferencii v Nadlaku
23. 03. Valné zhromaždenie Slovákov v Poľnom Berinčoku
26. 03. Zastúpenie čabianskej Slovače (Hajnalka Krajčovičová) na zasadnutí Výročného výboru župného mesta Békešská Čaba
30. 03. Pašie a kladenie venca v evanjelickom kostole v Poľnom Berinčoku
31. 03. Veľkonočná dielňa v Čabasabady

Apríl

03. 04. Vernisáž výstavy Attilu Szabóa v DSK zorganizovaná čabianskym Klubu slovenských seniorov
04. 04. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
05. 04. Účasť na oslavách O. L. Áchima v Budapešti, vystúpenie Čabianskej ružičky
06. 04. Výstava Dr. Anny Illésovej Botánskej a výstava čepcov veľkobánhedešských Slovákov s prezentáciou klubu Varečka z Veľkého Bánhedeša v Dome národností v Segedíne
Vystúpenie spevokolu Čabianska ružička na jubilejnom stretnutí na počesť bývalého dirigenta Pétera Száka Kocsisa v čabianskom Malom evanjelickom kostole
10. 04. Slávnostné valné zhromaždenie Nagybánhegyesi Szlovákok Hagyományörző Közhaszú Egyesülete
12. 04. Prezentácia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (VÚSM) v DSK: Slovenčina vo Veľkom Krtíši
13. – 14. 04. Prezentácia Čabianskeho kalendára, Náš kalendár a Slovenského svetového kalendára na Slovensku s čabianskymi citaristami
14. 04. XII. čajové popoludnie v Telekgerendáši
18. ročník Celostátnej konferencie vedúcich slovenských národopisných zbierok
Účasť veľkobánhedešských citaristov na stretnutí ľudových kapiel v Čanádapáci
Gastronomická súťaž s dvojjazyčným zošitom receptov v Polnom Berinčoku
18. 04. Národnostná konferencia Vysokej školy Ferenca Gála v Sarvaši
Slávnostné oslavy desaťročného Spolku pre zachovávanie miestnych tradícií vo Veľkom Bánhedeši
20. 04. Prezentácia čabianskych Slovákov na konferencii Spolku rozvíjajúcich spolkov župy Békés (Hajnalka Krajčovičová)
Premiéra slovenskej tanečnej hry Janko Drotár národnostného divadla Cervinus Teátrum v Sarvaši
Návšteva delegácie z Podhájskej a Nových Zámkov v DSK, zosúladenie spoločných projektov ČOS

- 21. 04. Národný salón ľudového umenia – vernisáž výstavy čepcov veľkobánhedešských Slovákov a prác výšivkárok čabianskeho Rozmarínu
- 22. 04. Účasť spevokol Čabianska ružička na kvalifikácii KÓTA
- 27. 04. Valné zhromaždenie Zväzu Slovákov v Maďarsku v Budapešti
- 28. 04. Stretnutie dolnozemsých Slovákov v Slovenskom Komlóši
Slávnostné odovzdávanie Ceny Pro Cultura Slovaca v Báčskom Petrovci (z Maďarska ocenená Danka Ónodiová)
- 29. – 30. 04. Slováci z Medeša na Csabai Vítězi Játékok piekli „herouke“

Máj

- 01. 05. Účasť telekgerendášskych Slovákov na slovenskom majálese v Čemeri
- 02. 05. Vernisáž výstavy Zoltána Bácsfalviho v DSK
- 05. 05. Gerendášski Slováci u partnerského klubu v Kardoškúte
Valné zhromaždenie Únie slovenských organizácií v Maďarsku – Zväz
Rozlúčková slávnosť žiakov čabianskeho slovenského gymnázia
- 08. 05. Zasadnutie Slovenskej samosprávy Békešskej župy v Békešskej Čabe
- 10. 05. Regionálne kolo súťaže Spievanky a veršovačky v Sarvaši (org.: Zväz Slovákov v Maďarsku)
- 12. 05. Prechádzka po bustu Áchima organizovaná OSMH za spevu spevokolov Čabianska ružička a Orgován
Stretnutie spevokolov na počesť bývalých dirigentov v Poľnom Berinčoku
Priateľská večera v Slovenskej základnej škole v Sarvaši
Slovenský deň v Čabačúde
- 16. 05. Zasadnutie predsedníctva Čabianskej organizácie Slovákov
- 18. 05. Horenka z Kétsöproña v čabianskom Slovenskom klube
6. zasadnutie sekcie pre strednú, južnú a východnú Európu Školskej komisie ÚSZZ v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe
- 19. 05. XVIII. tradičná slovenská zabíjačka v Gerendáši
Oslavy trojstého výročia založenia Malého Kereša

18. – 20. 05. Účasť na mládežníckej konferencii vo Zvolene (prednášala Daniela Kesjárová z Čabasabady)
19. – 20. 05. Vyhodnotenie súťaže detských kresieb na tému varenia pirohov spojené s Dňom detí v Telekgerendáši
20. 05. Odovzdanie 200 ks výšiviek s dolnozemsým motívom biblie a spevníkov reformovanej cirkvi z rúk členiek výšivkárskeho krúžku Rozmarín
20. 05. V rámci Dní jazdeckých pretekov na Turíce v Eleku piekli miestni Slováci lokše
22. 05. Zasadnutie Slovenskej samosprávy Békešskej župy v Békešskej Čabe (účasť Kataríny Királyovej, Michala Lásika a Hajnalky Krajčovičovej na zasadnutí Výročného výboru župného mesta Békešská Čaba)
23. 05. Valné zhromaždenie Čabianskej organizácie Slovákov
Deň detí v DSK pre prváčikov čabianskej slovenskej školy organizovaný Klubom čabianskych slovenských seniorov
25. 05. Vernisáž výstavy detských maliarov čabianskej slovenskej školy vedených výtvarníkom BMZ
Zasadnutie Vedeckej rady VÚSM v Čabe
Zasadnutie predstaviteľov slovenskej komunity v čabianskej slovenskej škole s cieľom spresnenia detailov Dňa Slovákov v Maďarsku
26. 05. Deň detí v slovenských národnostných komunitách čabianskeho regiónu ÚKSM
Stretnutie sálašanov v kultúrnom dome v Kétšoproni
Vystúpenie spevokolu Boruovka v Kultúrnom centre Čabianska perla v Békešskej Čabe
25. – 27. 05. Hasičské preteky mládeže v Spišskej Novej Vsi s 10-člennou zmiešanou skupinou pod vedením obce Čabasabady
27. 05. Slovenská detská herňa v rámci obecných osláv Dňa detí v Medeši

Jún

01. 06. Účasť na celoštátnom kole Spievanky a veršovačky v Dabaši
02. 06. Účasť Slovenského pávieho krúžku v Poľnom Berinčoku na XXI. celoštátnom a medzinárodnostnom kultúrnom stretnutí v Cserkeszölő

03. 06. Slováci v Medeši piekli „herouke“ počas supermaratónu Békešská Čaba – Arad – Békešská Čaba
04. 06. Vernisáž výstavy Alžbety Rágyanszkej v rámci seriálu Art-tvor v DSK
Odborná cesta Slovákov z Békeša do Cserkeszölő
07. 06. Deň pedagógov pre aktívnych učiteľov a učiteľov na dôchodku pracujúcich na slovenskom poli v Čabe organizovaný miestnou slovenskou samosprávou
09. 06. Deň detí v Čabasabady so žiakmi čabianskej slovenskej školy
Rozlúčka s najstaršou skupinou materskej školy v Poľnom Berinčoku (dar - kapsička ozdobená slovenským nápisom)
Slovenský deň v Kardoši
13. 06. Kotlíková párty v Slovenskom dome v Poľnom Berinčoku
15. 06. Slávnostné odovzdanie obnoveného čabianskeho slovenského oblastného domu
17. 06. Účasť spevokolu Orgován na kvalifikácii nositeľov ceny Zlatý páv v Desku
22. 06. Vystúpenie slovenského pávieho krúžku z Poľného Berinčoku v miestnom múzeu s pochúťkami mamičkinej kuchyne v rámci Noci múzeí
Návšteva evanjelického tábora v Slovenskom dome v Poľnom Berinčoku
22. – 24. 06. Kultúrne dni Sládkovičova s gerendášskymi a čorvášskymi Slovákami
23. 06. Národnostný gastronomický festival vo Veľkom Bánhedeši
Priateľské stretnutie spolkov ľudovej hudby v Kétšoproni
Rozlúčková slávnosť v miestnej základnej škole v Gerendáši s účasťou miestnej slovenskej komunity
24. 06. Deň miestnych komunít v telekgerendášskej škole so slovenskou komunitou
27. 06. Kotlíková párty v Slovenskom dome v Poľnom Berinčoku pri príležitosti obratu Petra-Pavla, dňa začiatku orby
28. 06. Upevnenie súdržnosti na sálaši pri peci organizované Slovákami z Kétšoproňa s pozvanými hudobníkmi, ako čabianski citaristi DSK
30. 06. Účasť pávieho krúžku z Poľného Berinčoka na celoštátnej kvalifikácii KÓTA v Püspökladáni
- 28.06. – 01.07. XI. Šachový turnaj Ancsinovcov v Čabe

Júl

01. 07. Zájazd Slovákov z Poľného Berinčoka do Gyopárosfürdő
02. 07. Prepojenie slovenského tábora a mamičkinej kuchyne Slovákami v Poľnom Berinčoku
04. 07. Zájazd Slovákov z Békeša do Cserkeszölő na civilný deň
04. – 08. 07. Účasť štyroch Slovákov z Poľného Berinčoka na oslavách Cyrila a Metoda v Kolárove
05. 07. Zasadnutie Slovenskej samosprávy Békešskej župy
06. 07. Slovenské predstavenie divadelného súboru Cervinus Teatrumu vo dvore čabianskej radnice
07. 07. Deň Slovákov v Maďarsku v Čabe
Dolnozemský jarmok v Čabe
07. – 08. 07. Zájazd čorvášskych Slovákov do Sládkovičova na Deň CSE-MADOK-u
08. 07. Čaba300 – Slovenský gazdovský dvor v priestoroch Domu slovenskej kultúry, čabianski remeselníci na hlavnom námestí
Otvorenie slovenského tábora v Poľnom Berinčoku
13. 07. Odborná cesta slovenského tábora v Poľnom Berinčoku do Békešskej Čaby
14. 07. Ukončenie slovenského tábora v Poľnom Berinčoku
21. 07. Gastronomický rodinný deň slovenskej samosprávy v rámci Roka rodiny (EFOP)
Festival lipy – Deň obce v Gerendáši, účasť členov miestnej slovenskej organizácie na súťaži vo varení
22. 07. Stretnutie amatérskych umeleckých skupín (účasť Slovákov z Poľného Berinčoka) na XVIII. Strand-párty v Solnoku
23. 07. Výstúpenie spevokolu Horenka na župnom stretnutí občanovských ochranárov v Kétšoproni
27. – 29. 07. Prezentácia čabianskych remeselníkov a citaristov na festivale Nezabudnuteľné remeslá v Banskej Štiavnici
28. – 29. 07. Zájazd čorvášskych Slovákov do Budapešti
Zájazd telekgerendášskych Slovákov do Bánku
29. 07. Okresné stretnutie národností a dôchodcov v Poľnom Berinčoku s gastronómiou miestnej slovenskej samosprávy
28. 07. – 05. 08. Detský tábor gerendášskej slovenskej samosprávy v Sládkovičove

August

- 03. – 05. 08. Svetové stretnutie Elečanov s aktívnou účasťou miestnych Slovákov
24. Festival melónov v Medeši
- 08. – 12. 08. Cesta Slovákov župy Békeš na Slovensko organizovaná Slovenskou samosprávou Békešskej župy
- 11. 08. Deň jablák v Čabasabady s partnerskou obcou zo Slovenska
Spoločný projekt Poľných Berinčanov s Kolárovom
- 18. 08. Prezentácia Slovákov z Eleku na Gastronomickom dni v Slovenskom Komlóši
- 19. 08. Národnostný folklórny festival v Kétsoproni
- 20. 08. Návšteva troch skupín v čabianskom Slovenskom oblastnom dome v rámci Harruckernovej cesty
Obecné ústredné oslavy sv. Štefana s aktívnou účasťou Slovákov v Gerendáši, Eleku, Poľnom Berinčkoku, Čabasabady a v Békešskej Čabe
- 24. – 26. 08. Slováci z Kondoroša v partnerskej obci Tekovské Lužany
- 26. 08. Stretnutie Slovákov v bývalej sálašskej škole Kereki v okrese Poľný Berinčok
- 31. 08. – 02. 09. Odborná cesta Slovákov z Čabasabady na Deň obce Hradište
Cesta slovenskej komunity zo Szente do Poľného Berinčoka

September

01. 09. Deň župy Békeš na hlavnom námestí Békešskej Čaby s účasťou slovenských obcí
Účasť slovenských folklórnych skupín na Škovránku v Poľnom Berinčoku
Účasť miestnych Slovákov na Dni koní v Gerendáši
03. 09. Vernisáž výstavy z dvadsaťročnej tvorby Jolany Mártonné Benkőovej v Dome slovenskej kultúry
07. 09. Zasadnutie predsedníctva ČOS
08. 09. Účasť obcí čabianskeho regiónu obývaných Slovákami na slovenskom dni vo Veľkom Bánhedeši
08. – 09. 09. Účasť miestnych Slovákov na Ceste chutí počas Dňa Madzagfali v Békeši (bryndzové halušky)
Festival plnenej kapusty v Poľnom Beričoku so súťažiacim tímom z družobného Kolárova
09. 09. Účasť na divadelnom predstavení breznianskeho divadla v Slovenskom Komlóši
10. 09. DVD prednáška Juraja Farkasa v Dome slovenskej kultúry o jeho pobyte v Indii
11. 09. Delegácia zo slovenskej obce Ratka v Dome slovenskej kultúry
Tradičné varenie lekváru pre žiakov miestnej školy organizované Slovenskou samosprávou obce Kétšoproň
12. 09. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
13. 09. Dobrovoľní funkcionári a členovia predsedníctva Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností /ZSVTS/ z Bratislavy v Sarvaši a v Békešskej Čabe
14. – 16. 09. Návšteva Slovákov z Eleku u partnerskej slovenskej komunity v Tardoši
17. 09. Spomienková slávnosť pri príležitosti 20-ročnej činnosti spevokolu Orgován v čabianskej Áchimovej sieni
19. 09. Koncert Košickej štátnej filharmónie a recepcia pri príležitosti Dňa Ústavy SR v Békešskej Čabe
22. 09. Prezentácia publikácie Sabady v miestnej škole
Vystúpenie Horenky a Rosičky z Kétšoproňa na Obecnom dni v Kamute
Prezentácia miestnych Slovákov v rámci Dňa gazdov v Čorváši

- 27. – 30. 09. Účasť žiakov čabianskej školy na súťaži sólistov folklóru Cez Nadlak je...
- 27. – 29. 09. Cesta Slovákov z Gerendáša do Ivánčice (ČR) na akciu partnerskej komunity
- 29. 09. V rámci Dní Medeša Deň miestneho slovenského domu zachovávajúceho tradície
- 28. – 30. 09. Slovenské dni v Čorváši s partnermi zo Sládkovičova
- 31. 09. Odovzdanie počítačového zariadenia získaného z programu GINOP Slovenskej organizácii v Polnom Berinčoku

Október

Vyhlásenie výtvarnej súťaže pre békešských žiakov o miestnych slovenských tradíciách

- 04. 10. Deň slovenských médií v Maďarsku v Békešskej Čabe
- 04. – 07. 10. Citaristi a úradná delegácia čabianskeho regiónu ÚKSM na festivale v Podhájskej (Békešská Čaba, Elek, Telekgerendáš, Budapešť)
- 05. – 07. 10. Seminár dolnozemských pedagógov, odovzdávanie Tešedíkovej ceny v Báčskom Petrovci (Dolnozemská dohoda)
- 06. 10. Slávnostné odovzdanie reprezentačnej sály „Zmaterializované a duchovné hodnoty našich slovenských predkov“ v Polnom Berinčoku
- 07. 10. Slávnostná bohoslužba v evanjelickom kostole za účasti hostí zo Slovenska a požehnanie slovenských pohrebných kameňov v Polnom Berinčoku
- 12. 10. Návšteva čabianskeho Slovenského oblastného domu účastníkmi Celoštátnej národopisnej konferencie
- 13. 10. Festival kukurice v Telekgerendáši
Operačné slávnosti v Eleku s účasťou miestnych Slovákov
Slávnostná bohoslužba evanjelickej cirkvi v Maďarsku, posvätenie Veľkého evanjelického kostola a budovy mládežníckeho centra
- 15. 10. Výstava fotografa Jána Hlaváča z Vojvodiny v DSK
- 18. – 19. 10. Seminár dolnozemských učiteliek materských škôl v Békešskej Čabe (Dolnozemská dohoda)
- 19. 10. Miniklobasiáda Slovákov v DSK v Békešskej Čabe
Účasť hasičov zo Spišskej Novej Vsi, partnerov Slovákov v Čabasabady, na klobasiáde Slovákov v DSK

- Účasť mládežníckej skupiny zo Sládkovičova, z partnerskej obce Gerendáša, na súťaži mládeže v rámci Klobásového festivalu
19. – 22. 10. Klobásový festival v Békešskej Čabe
20. 10. Účasť spevokolu Horenka z Kétsoproňa na Priateľskom stretnutí spevokolov v Kondoroši
21. 10. Účasť Slovákov z Poľného Berinčoka na VIII. celoštátnej akcii Tance a hudba národov v Békešskej Čabe
23. 10. Kladenie vencov gerendášskych Slovákov pri pamätníku revolúcie, 56 na dvore radnice
25. – 28. 10. Divadelné predstavenie divadla Hahota zo Sládkovičova v Gerendáši
26. – 28. 10. Ukážková zabíjačka Slovákov z Poľného Berinčoka v Kolárove
27. 10. Osadenie kríža, daru z Hriňovej Slovákom, v Kétsoproni
- Pečenie tradičných pochúťok v Múzeu M. Munkácsyho v Čabe (Medešania a Čabiansky slovenský klub)

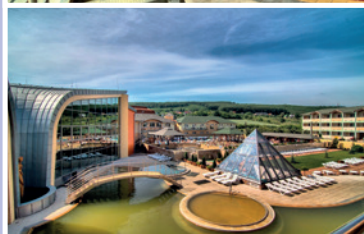
November

- Výstava mladého čabianskeho umelca Kálmána Solticza končiacего umeleckú vysokú školu v DSK v Čabe
Zostavenie Čabianskeho kalendára v DSK
Kurz slovenčiny v Poľnom Berinčoku (od 25. októbra)
Vytvorenie tzv. Digitális Jóléti Pont (DJP Pont) v slovenskom spoločenskom dome v Poľnom Berinčoku
06. 11. Koordináčné zasadnutie slovenských partnerov projektu Interreg v DSK
07. 11. Zasadnutie a verejné vypočutie Slovenskej samosprávy v Eleku
10. 11. Účasť na oslavách 70. výročia Zväzu Slovákov v Maďarsku
13. 11. Mimoriadna interaktívna hodina pre žiakov Základnej školy vo Viniciach (Čabiansky slovenský klub)
Účasť ČOS na odbornom fóre na tému NEA2019 projektov
14. 11. Účasť na verejnom vypočutí a fóre Slovenskej samosprávy Békešskej župy (referát o 4 rokoch činnosti CSSM)
Interaktívny program policajtov v slovenskom spoločenskom dome v Poľnom Berinčoku
15. 11. Zasadnutie a verejné vypočutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
16. 11. Kladenie vencov v rámci spomienkových osláv na 101. pluk (Slovenská samospráva župného mesta Békešská Čaba)
17. 11. Účasť spevokolu Horenka na stretnutí spevokolov v Čabačúde
Bál na Alžbetu a Katarínu v Gerendáši
20. 11. Zabíjačkový deň Slovákov v Poľnom Berinčoku s miestnymi civilnými organizáciami
22. 11. Vernisáž výstavy Kálmána Solticza v DSK
23. – 25. 11. Účasť na valnom zhromaždení Únie slovenských organizácií v Maďarsku – Zväz v Jelšave
24. 11. Tradičná zabíjačka a Deň Slovákov v Eleku

REKREAČNÉ STREDISKO

PODHÁJSKA

www.tk.podhajska.sk

Hotel Borinka

+421/35/6586 195

Reštaurácia Jazmín

+421/35/6586 132

**Kúpalisko
Komplex služieb**

+421/35/6586 130

+421/35/6586 450

